

VILNIAUS UNIVERSITETO PROFESORIŲ EMERITŲ KLUBO VEIKLOS 2025 M. ATASKAITA

2025 m. klubo nariais buvo 53 profesoriai emeritai.

2025 m. VU PEK NARIŲ SĄRAŠAS

1.	Adulfas Abrutis	Chemijos ir geomokslų fakultetas
2.	Albinas Bagdonas	Filosofijos fakultetas
3.	Vytautas Balevičius	Fizikos fakultetas
4.	Eugenijus Butkus	Gyvybės mokslų centras
5.	Zenonas Butkus	Istorijos fakultetas
6.	Jonas Grigas	Fizikos fakultetas
7.	Feliksas Ivanauskas	Matematikos ir informatikos fakultetas
8.	Kęstutis Jarašiūnas	Fizikos fakultetas
9.	Benediktas Juodka	Gyvybės mokslų centras
10.	Algirdas Jurgaitis	Chemijos ir geomokslų fakultetas

11.	Gytis Juška	Fizikos fakultetas
12.	Domas Kaunas	Komunikacijos fakultetas
13.	Kęstutis Kilkus	Chemijos ir geomokslų fakultetas
14.	Vaidutis Kučinskas	Medicinos fakultetas
15.	Zita Aušrelė Kučinskienė	Medicinos fakultetas
16.	Juozas Kulys	Gyvybės mokslų centras
17.	Vaclovas Lakis	Ekonomikos ir verslo administravimo fakultetas
18.	Valdas Stanislovas Laurinavičius	Chemijos ir geomokslų fakultetas
19.	Antanas Laurinčikas	Matematikos ir informatikos fakultetas
20.	Romas Lazutka	Filosofijos fakultetas
21.	Jonas Mackevičius	Ekonomikos ir verslo administravimo fakultetas
22.	Eugenijus Manstavičius	Matematikos ir informatikos fakultetas
23.	Mykolas Michelbertas	Istorijos fakultetas
24.	Robert Mokrik	Chemijos ir geomokslų fakultetas
25.	Gediminas Motuza Matuzevičius	Chemijos ir geomokslų fakultetas
26.	Antanas Feliksas Orliukas	Fizikos fakultetas
27.	Viktorija Daujotytė-Pakerienė	Filologijos fakultetas
28.	Vygantas Paulauskas	Matematikos ir informatikos fakultetas
29.	Jonas Prapiestis	Teisės fakultetas
30.	Vygintas Bronius Pšibilskis	Filosofijos fakultetas
31.	Meilutė Ramonienė	Filologijos fakultetas

32.	Šarūnas Raudys	Matematikos ir informatikos fakultetas
33.	Ričardas Rotomskis	Fizikos fakultetas
34.	Mifodijus Sapagovas	Matematikos ir informatikos fakultetas
35.	Kęstutis Sasnauskas	Gyvybės mokslų centras
36.	Valdas Sirutkaitis	Fizikos fakultetas
37.	Vytautas Jonas Sirvydis	Medicinos fakultetas
38.	Rimvydas Skyrius	Ekonomikos ir verslo administravimo fakultetas
39.	Valerijus Smilgevičius	Fizikos fakultetas
40.	Algirdas Petras Stabinis	Fizikos fakultetas
41.	Bonifacas Stundžia	Filologijos fakultetas
42.	Donatas Surgailis	Matematikos ir informatikos fakultetas
43.	Vytautas Jonas Triponis	Medicinos fakultetas
44.	Sigitas Tumkevičius	Chemijos ir geomokslų fakultetas
45.	Vytautas Usonis	Medicinos fakultetas
46.	Giedrius Uždavins	Medicinos fakultetas
47.	Povilas Vainilavičius	Chemijos ir geomokslų fakultetas
48.	Petras Henrikas Vaitkevičius	Filosofijos fakultetas
49.	Juozas Vidmantas Vaitkus	Fizikos fakultetas
50.	Irena Valikonytė	Istorijos fakultetas
51.	Leonas Valkūnas	Fizikos fakultetas
52.	Antanas Žilinskas	Matematikos ir informatikos fakultetas
53.	Artūras Žukauskas	Fizikos fakultetas

NAUJI KLUBO NARIAI:

2025 m. į VU profesorių emeritų klubą buvo priimti 2 nauji profesoriai emeritai: Meilutė Ramonienė ir Rimvydas Skyrius.

Jų asmeninės veiklos aprašai, kaip ir dviejų 2024 m. į klubą įstojusių profesorių emeritų Romo Lazutkos ir Sigito Tumkevičiaus, yra pateikiami šios ataskaitos 1 priede.

Prof. R. Lazutka, prof. S. Tumkevičius, prof. M. Ramonienė, prof. R. Skyrius

Bendra Vilniaus universiteto profesorių emeritų klubo narių nuotrauka, daryta 2025 m. spalio 29 d.

Iš kairės į dešinę: (pirmoje eilėje) F. Ivanauskas, I. Valikonytė, Z. A. Kučinskienė, V. Kučinskas, A. Žukauskas, V. B. Pšibilskis, A. F. Orliukas, M. Ramonienė; (antroje eilėje) R. Skyrius, V. Lakis, S. Tumkevičius, V. Balevičius, L. Valkūnas, E. Butkus, R. Rotomskis, B. Stundžia, V. S. Laurinavičius; (trečioje eilėje) A. P. Stabinis, V. Sirutkaitis, J. Kulys, R. Lazutka, A. Bagdonas, P. H. Vaitkevičius, E. Manstavičius, K. Sasnauskas; (ketvirtoje eilėje) A. Abrutis, Š. Raudys, D. Surgailis, A. Jurgaitis, J. Prapiestis, G. Juška, V. Smilgevičius

Vilniaus universiteto profesorių emeritų klubo **valdyba (prezidentas V. Kučinskas, viceprezidentas V. Lakis ir nariai: V. Sirutkaitis, B. Stundžia, I. Valikonytė)**, išrinkta 2025 m. sausio 30 d., savo veiklą 2025 m. vykdė pagal numatytas VILNIAUS UNIVERSITETO PROFESORIŲ EMERITŲ KLUBO NUOSTATŲ veiklos formas (p. 4): „Susirinkimai, susitikimai, pokalbiai, diskusijos, ekskursijos, nuomonių tyrimas (apklausos), pareiškimų, kreipimųsi rašymas, bendravimas su VU vadovybe, klubo narių jubiliejų paminėjimai, šventinių sveikinimų siuntimas ir kt.“

VU PEK 2025 m. veiklos planas

1. **Išvyka į Vilniaus Gedimino technikos universitetą (VILNIUS TECH)**, pažintis su juo ir jame esančių muziejų lankymas. **ANTANO GUSTAIČIO AVIACIJOS INSTITUTAS**. Linkmenų g. 28-4, Vilnius. Išvyka planuojama kovo mėn.
2. **Grupinė ekskursija su gidu** į naujai atidarytas erdves Vilniuje. Išvyka planuojama balandžio mėn.
3. **Alyvoms žydint** – tradicinė išvyka į **VU Botanikos sodą Kairėnuose**. Susitikimas su įdomiu žmogumi – **prof. Romu Lazutka**. Planuojama gegužės 15 d. kartu su VILNIUS TECH profesorių emeritų klubu.
4. **Išvyka į Sūduvą – Lietuvos nepriklausomybės lopšį**. Dviejų dienų kelionė planuojama birželio 18–19 d. (atsakingi: prof. B. Stundžia, prof. V. Kučinskas ir prof. A. Merkevičius).
Pirmoji diena – Marijampolė. Rygiškių Jono gimnazija, šalia esanti Jono Basanavičiaus aikštė su paminklu. Geležinkelio stotis.
Muziejai (krašto, prezidento Kazio Griniaus ir Bulotų namai). Šalia muziejų yra Vytauto Didžiojo parkas (seniausias Marijampolėje), Vytauto paminklas, buvusi NKVD būstinė ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pastatas.
Kapinės (rašytojos Žemaitės, kunigo, istoriko Jono Totoraičio, generolo A. Gustaičio ir kt. kapai). **Šv. Arkangelo Mykolo bazilika** (joje – Palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio koplyčia).
Kumelionių piliakalnis.
Nakvynė – kaimo turizmo sodyboje prie dr. J. Basanavičiaus gimtinės.
Antroji diena – Vilkaviškis ir Kudirkos Naumiestis.
Dr. Jono Basanavičiaus gimtinė, Piliakalnių piliakalnis (labai išskirtinis).
Paežerių dvaras-muziejus.
V. Kudirkos muziejus, jo kapas.
5. **Išvyka į Kernavę** – istorinę Lietuvos sostinę. Planuojama rugsėjo mėn. pirmoje pusėje (atsakingi: prof. I. Valikonytė ir prof. A. Luchtanas).

Piliakalniai, Kernavės tyrimų istorija, labai įdomus muziejus.

Sudervės Švč. Trejybės bažnyčia (Sudervės k., 16 km nuo Vilniaus) – klasicistinių formų kupolinė rotunda su giliomis išėmomis ties šoniniais altoriais ir 6 dorėninių kolonų portiku. Už kolonų yra nišos, kuriose stovi 6 apaštalų skulptūros (skulptorius Pulmanas). Virš kupolo yra žibintas su kryžiumi. Šventoriuje stovi klasicistinė mūrinė varpinė.

Vilnojos skulptūrų parkas.

6. **Naujų VU PEK narių pristatymas.** Jubiliatų pagerbimas. VU PEK narių nuotrauka. Spalio mėn.
7. **Mokslo naujienos. Diskusija klimato kaitos klausimais** (kartu su VILNIUS TECH PEK). Lapkričio mėn. Pagrindinis pranešėjas – LMA akad. prof. A. Bukantis bei prof. A. Valiulis ir prof. R. Mokrikas.
8. **Susitikimas su VU Tarybos pirmininku.** Planuojama gruodžio mėn. pradžioje.
9. Pasirengimas antrajam knygos „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“ leidimui, skirtam Vilniaus universiteto 450 m. jubiliejui (atsakingi prof. V. B. Pšibilskis, prof. V. S. Laurinavičius).
10. Bendradarbiavimas su VU bibliotekos Rankraščių skyriaus vadove Inga Liepaite rūpinantis išsaugoti profesorių emeritų kūrybinį palikimą (atsakingi: prof. I. Valikonytė, prof. D. Kaunas ir prof. V. Kučinskas).
11. VU PEK narių veiklos apklausa lapkričio–gruodžio mėn.
12. Tolesnis VU PEK tinklalapio turinio tobulinimas.

Be įvardytų atsakingųjų, plano punktus įgyvendina visa valdyba.

Planui pritarta 2025 m. sausio 7 d. VU PEK valdybos posėdyje.

2025 m. sausio 30 d. PEK visuotinis susirinkimas pritarė valdybos sudarytam metiniam veiklos planui.

SUSITIKIMAI IR SUSIRINKIMAI 2025 M.

1. **VU PEK narių susitikimas 2025 m. spalio 29 d. Mažojoje auloje**

VU profesorų emeritų klubo nariai susitiko 2025 m. spalio 29 d. Aula Parva salėje bendrai nuotraukai. Dalyvavo gerai nusiteikę 32 PEK nariai (jie užfiksuoti ataskaitos pradžioje pateiktoje nuotraukoje).

Susitikimo pradžioje tylos minute buvo pagerbtas anapilin išėjęs mūsų klubo aktyvus narys **profesorius emeritas Liudvikas Kimtys (1940–2025)**. Jis mirė 2025 m. rugsėjo 15 d., eidamas aštuoniasdešimt šeštuosius metus. „Profesorius buvo ilgametis Bendrosios fizikos ir spektroskopijos katedros vedėjas, Fizikos muziejaus kūrėjas, profesorius emeritas. Profesorius L. Kimtys buvo talentingas mokslininkas, visada pasiruošęs dalintis savo žiniomis, įžvalgomis ir žmogišku nuoširdumu. Charizmatišką kolegą mena ne viena fizikų ir chemikų karta, kurioms jis su didžiuliu atsidavimu dėstė savo žinias. Profesoriaus talentingas vadovavimas, laiku pastebėtos bėdos ir patarimai pakeitė ne vieno Fizikos fakulteto bendruomenės nario gyvenimo kelią. Jo indėlis į mokslo populiarinimą bei Fizikos muziejaus puoselėjimą paliko gilų ir neišdildomą pėdsaką mūsų bendruomenėje. Tai žmogus, kuris savo rankomis kūrė ne tik fizikos mokslą, bet ir mokslo atmintį universitete“, – prisimena kolegos, profesoriaus sukurtos spektroskopijos mokyklos mokiniai ir VU PEK nariai.

Susitikimo metu buvo pasveikinti garbūs jubilatai.

Garbingo jubiliejaus proga buvo pasveikinti šie profesoriai emeritai:

profesorius emeritas **Feliksas Ivanauskas**.

Apie jo mokslinę ir pedagoginę veiklą papasakojo profesorius emeritas Eugenijus Manstavičius:

*„Profesoriaus emerito **FELIKSO IVANAUSKO** neslegia 80-ties metų našta. Trykštanti energija jis buvo nuo pat gimimo 1945 m. liepos 24 d. Baltarusijos Pastovių rajone, kaime prie pat Lietuvos sienos, vos už kelių kilometrų nuo Adučiškio.*

Jubilato universitetinių studijų kelias vingiavo nuo Kauno politechnikos instituto (KPI, 1963–1965) Vilniaus filialo, per Vilniaus universitetą (1965–1966) iki aspirantūros Maskvos

M. Lomonosovo universitete (MVU, 1969–1972). Nuo tarnybos sovietinėje armijoje pasislėpęs KPI, galėjo atsidėti studijoms ir pasirengti tolesnei išskirtinei akademiniai karjerai. Paskatų būta įvairių.

Profesoriaus autobiografiniame straipsnyje, išspausdintame knygoje „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“ (2022), radau įterptą buvusio aspirantūros vadovo MVU, vėliau išrinkto VU garbės daktaru, prof. Nikolajaus Bachvalovo patarimą: „Rinkis kuo aukštesnes pareigas.“ Tada Feliksas tapo MVU Studentų kontrolės komiteto pirmininku. Ši veikla nesutrukdė Maskvoje apginti daktaro disertacijos iš skaičiavimo matematikos šakos. Įsibėgėjus 1992 m. Rusijos matematinio modeliavimo institute buvo apginta ir habilituoto daktaro disertacija apie netiesinių Šredingerio lygčių sprendimą. Būrė aukšto intelektualinio potencialo grupes, rengė mokinius. Lyg iš gausybės rago liejosi rezultatai, straipsniai ir knygos; iš paskos sekė akademiniai vardai bei laurai. Profesoriumi tapo 1992 m., Lietuvos mokslų akademijos (LMA) nariu ekspertu – 2001 m., nariu korespondentu – 2007 m., tikruoju nariu – 2011 m. Dukart (1995 ir 2012 kartu su kitais) pelnė Lietuvos mokslo premiją; Vilniaus savivaldybės atminimo ženklą (2018). Universitete gautos dvi Rektoriaus mokslo premijos (2004, 2010), geriausio dėstytojo premija (2007) ir daug padėkos raštų.

Akademiko F. Ivanausko tiriamų problemų įvairovė driekiasi nuo funkcinės analizės, diferencialinių lygčių, skaitinių metodų iki matematinių metodų taikymo fizikoje, chemijoje, elektrochemijoje, ekonomikoje, biologijoje ir ornitologijoje. Parašyta per 400 mokslinių straipsnių, kurių didelė dalis išspausdinta prestižiniuose mokslo žurnaluose, pristatyta reikšminguose moksliniuose forumuose. Paminėtinos 3 „Springer“ leidykloje išleistos monografijos, parašytos drauge su kolegomis profesoriais Romu Baronu ir Juozu Kuliu. Viena iš jų 2012 m. išleista Rijade arabų kalba. Norėčiau pabrėžti, kad Jubilatas yra parengęs 26 mokslo daktarus, iš kurių 6 tapo profesoriais.

Be dėstyto ir mokslinės veiklos, jis nemažai laiko skyrė administraciniam darbui. Buvo Matematikos ir mechanikos fakulteto prodekanu (1978–1980), net trijų katedrų vedėju – ESM matematinės įrangos (1980–1983), Skaičiavimo matematikos ir diferencialinių lygčių (1983–1988) ir Kompiuterijos (1999–2014). Reikšmingas posūkis – VU Matematikos fakulteto dekanas pareigos (1998–2009). Jubilatas realizavo nemažą pertvarką: nė metams nepraėjus, šis akademinis padalinys jau tapo Matematikos ir informatikos fakultetu: jame per dešimtmetį studentų skaičius padidėjo nuo 700 iki 2 500; įsigytas ir pritaikytas Informacinių technologijų centrai šalia (Šaltinių g.) esantis dviejų aukštų pastatas, vėliau iš Filosofijos fakulteto buvo perimtas ir atnaujintas korpusas Didlaukio gatvėje.

Prof. Feliksas Ivanauskas buvo ir tebėra aktyvus VU bendruomenės narys. Galima tik spėti, koks būtų Universiteto pavadinimas jam laimėjus rektoriaus rinkimus 2007 m. Kalbant rimčiau, jis buvo renkamas į VU Senatą ir VU Tarybą, o 1996–2000 m. buvo VU profesorių klubo prezidentas.

Jubilatas buvo matomas ir už Alma Mater ribų. Atstovavo jai Lietuvos mokslo tarybos nostrifikacinėje komisijoje, vadovavo mokslininkų kvalifikacinei komisijai. Aštuonerius metus buvo LMA prezidiumo narys, Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus pirmininkas. Jis

itin aktyvus plėtojant mokslo ir verslo ryšius: buvo asociacijos „Infobalt“ viceprezidentas bei VŠĮ Visorių informacinių technologijų parko valdybos pirmininkas. Ir kaip čia dar kartą neprisiminsi N. Bachvalovo paskatos būti pirmajam.

Paminėtini svarbūs jo veiklos barai vadovaujant ar dirbant mokslo žurnalų „Nonlinear Analysis Modelling and Control“, „Lithuanian Mathematical Journal“ ir „Mathematical Modelling and Analysis“ redakcinėse kolegijose.

Neabejoju, kad Lietuvos ornitologų draugijos narys Kolega Feliksas kartu su mylima žmona Aldona turi ką veikti ir savo kaimo sodyboje Ignalinos rajone.

Linkime Jubiliatui didelės energijos ir užmojų bei stiprios sveikatos. “

Po to 80-ojo gimtadienio proga buvo pasveikintas profesorius emeritas **A. F. Orliukas**. Jį pristatė VU PEK valdybos narys profesorius emeritas V. Sirutkaitis.

Savo pristatymo kalboje jis sakė:

*„1945 m. rugsėjo 25 d. Varviškės kaime, Kapčiamiesčio seniūnijoje, Lazdijų rajone gimė **Antanas Feliksas Orliukas**. 1963 m. baigęs Kapčiamiesčio vidurinę mokyklą pradėjo studijuoti Vilniaus universiteto (VU) Fizikos ir matematikos fakultete. Būdamas antro kurso studentu 1964 m. turėjo nutraukti studijas universitete dėl tarnybos sovietinėje armijoje. Po trejų metų jas atnaujino jau naujai įsteigtame Fizikos fakultete. 1971 m. baigė fizikos (radiofizikos) specialybės visą kursą ir įgijo fiziko specializaciją. Baigęs VU buvo pakviestas į Radiofizikos katedrą, kur pradėjo dirbti vyresniojo laborantu ir dėstytoju valandininku. 1973–1976 m. studijavo VU*

aspirantūroje. 1976 m. apgynė fizikos-matematikos mokslų kandidato disertaciją „Elektrinės savybės ir faziniai virsmai Sb_2S_3 tipo kristaluose“. Po disertacijos apgynimo per 9 metus tapo docentu. 1995 m. apgynė fizinių mokslų habilitacinę disertaciją „Elektrinės Ag^+ , Li^+ , H^+ , F^- , $VO^{\times\cdot}$ superjonikų savybės ir faziniai virsmai“. 1996–2016 m. buvo Radiofizikos katedros profesorius. 2015 m. A. F. Orliukui suteiktas VU profesoriaus emerito vardas.

A. F. Orliukas yra superjoninių medžiagų tyrimo pradininkas Lietuvoje bei VU Kietojo kūno jonikos laboratorijos įkūrėjas ir mokslinis vadovas. Kartu su bendraautoriais spaudoje paskelbė daugiau kaip 200 mokslinių straipsnių. A. F. Orliukas yra bendraautoris dviejų kolektyvinių monografijų. Jam vadovaujant aštuoni laboratorijos doktorantai sėkmingai apgynė daktaro disertacijas. 1997 m. jam įteikta Lietuvos mokslo premija, 2006–2007 m. buvo LR nusipelnęs mokslininkas stipendiatas, o 2009 m. gavo VU Rektoriaus mokslo premiją.

Laboratorijos mokslinių darbų plėtrą skatino įgytos žinios mokslinės stažuotės metu Ciuricho Aukštosios technikos mokyklos Fizikos technikos institute, o vėliau įgyta darbo patirtis Ciuricho technologijos institute. Jam vadovaujant 1996–2014 m. buvo sėkmingai įvykdyta per 10 tarptautinių ir nacionalinių projektų, kurių lėšomis įkurta superjoninių keramikų, plonųjų ir tekstūruotų storųjų elektrolitinių sluoksnių gamybos technologinė bazė bei eksperimentinė medžiagotyros impedanso spektroskopijos laboratorija. Laimėjus FP7 M. S. Kiuri mobilumo projektą buvo sujungtos Lietuvos, Prancūzijos, Ispanijos ir Ukrainos mokslinės institucijos bendriems moksliniams tyrimams ir studentų praktikai. Už sėkmingą Ernsto Moritzo Arndto universiteto (Greifswaldas, Vokietija) ir VU bendradarbiavimą šio Vokietijos universiteto apdovanotas padėkos raštu ir garbės ženklu. Sukurta mokslinė mokykla vėliau inicijavo darbuotojų apsikeitimus tarp „Motorolos“ mokslinio tyrimo centro Atlantoje (JAV), Varšuvos technologinio bei Jogailos universiteto Krokuvoje. 2005–2007 m. pagal SOCRATES programą buvo sudaryta sutartis tarp VU ir Freiburgo technikos universiteto-kalnų akademijos (Vokietija), o 2014–2021 m. vykdyta Erasmus + programa tarp VU ir Meno universiteto (Prancūzija).

2004 m. skaitė paskaitų ciklą Meno universiteto studentams, buvo šio universiteto vizituojantis profesorius. Kaip vizituojantis profesorius skaitė paskaitų ciklą Latvijos universiteto studentams, o 2012–2014 m. vykdė projektinius mokslinius tyrimus tarp VU ir Nacionalinio Cheng Kung universiteto (Taivanas).

Beje, jam teko darbuotis ir ekspertinėje srityje. 2002–2005 m. buvo Lietuvos mokslo ir studijų fondo projektų vertinimo ekspertas, o 2014 m. atliko Lenkijos nacionalinio mokslų centro koordinuojamų projektų bei Rygos Technikos universiteto studijų programų vertinimus. Daugiau negu dešimtmetį buvo Kauno technologijos universiteto bakalauro bei magistro darbų vertinimo komisijų pirmininkas.

Jis parašė vadovėlį „Superjoniniai laidininkai“ (2004), mokomąsias priemones „Kietojo kūno jonika. I dalis“ (1996) ir „Kietojo kūno jonika. II dalis“ (1996), kartu su bendraautoriais parengė mokomąją knygą „Medžiagų mokslas“ (2008). Mokomieji leidiniai skirti Fizikos fakulteto studentams ir doktorantams. Jo vadovėlis „Superjoniniai laidininkai“ buvo įvertintas Mokslo, švietimo ir sporto ministerijos trečiojo laipsnio premija.

A. F. Orliukas skaitė paskaitas tiek Fizikos fakulteto magistrantams ir doktorantams, tiek fizikos aktualijas – Matematikos ir informatikos fakulteto magistrantams, fizikos informatikams kursą – Matematikos ir informatikos fakulteto bakalauro studijų studentams, „Materials science“ – ERASMUS studentams. Daug metų vadovavo Fizikos fakulteto demonstraciniams kabinetams, kurie buvo naudojami skaitant paskaitas tiek fizikams (Saulėtekio al.), tiek ir nefizikinių fakultetų studentams (Naugarduko g.).

Būdamas VU Tarybos narys, vėliau VU Senato narys, dalyvavo rengiant VU Statutą, doktorantūros komitetų reglamentus, mokslinio darbo tvarkos ir skatinimo universitete dokumentus. 2011–2016 m. dalyvavo doktorantūros komitetų (Fiziniai mokslai 02P bei Technologiniai mokslai, Medžiagų inžinerija 08T) veikloje. Organizavo kelis jonikos tarptautinius seminarus. Žurnalo „Lithuanian Journal of Physics“ redakcinės kolegijos narys, žurnalo „Solid State Ionics“ (specialaus leidinio) redaktorius (2008), tos srities fizikinių ir medžiagotyrynių žurnalų recenzentas.

Kartu su kitais iniciatyvinės grupės nariais parengė VU profesorių emeritų klubo (PEK), įkurto 2018 m., veiklos nuostatus. Buvo išrinktas į valdybą, o 2021 m. paskirtas šio klubo viceprezidentu. Būdamas profesoriumi emeritu neatsiribojo nuo mokslinės veiklos ir toliau kartu su buvusiais kolegomis iš Nanojonikos laboratorijos dalyvauja su pranešimais mokslinėse diskusijose, konferencijose, publikuoja mokslinėje spaudoje bendrus straipsnius. Profesorius emeritas

A. F. Orliukas buvo ir yra gerbiamas kolegų ir studentų dėl didžiulės erudicijos ir taktiškumo. Linkiu Jubiliatui stiprios sveikatos ir ilgų darbingų metų.“

Taip pat buvo pasveikinta 80-ojo gimtadienio proga ir klubo narė profesorė emeritė **Viktorija Daujotytė-Pakerienė**. Jai sveikinimo žodį tarė VU PEK valdybos narė profesorė emeritė Irena Valikonytė:

„Pasveikinti ir tarti žodį gražaus Jubiliejaus proga ir malonu, ir sudėtinga. Malonu todėl, kad, man regis, mes, lietuviai, šykštine gerų žodžių garbiems žmonėms kasdienybėje, tad norime išnaudoti bent jau ypatingas progas savo pagarbai ir meilei išsakyti. O sudėtinga todėl, kad profesorės Viktorijos Daujotytės veiklos laukas toks platus, jog tiesiog neįmanoma per keletą

minučių net išvardyti tuos didžiulius darbus, kuriuos ji jau yra nuveikusi ir kuriais mus stebina ir šiandien.

Tad pabandyčiau stabtelėti tik ties pora, mano galva, akcentuotinių – ypač šioje mokslo šventovėje – temų. Pirmoji – Viktorija ir Universitetas. Profesorė save pristato kaip Universiteto „eilinę“. Su visa pagarba Viktorijos kuklumui drįstu paklausti: ar iš tiesų? Jauna mergina iš Žemaitijos 1963 m. atvyko į Vilnių (kaip vėliau ją vadino, „vienintelį mano miestą“), įstojo į Vilniaus universitetą (kurį laiko „Lietuvos giliąja Europa“) ir... užsibuvo čia jau daugiau nei 60 metų: studentė, aspirantė, dėstytoja, docentė, profesorė, profesorė emeritė. Skaitydama autobiografinius tekstus ir ypač įspūdingą turiniu ir apimtimi (700 puslapių!) knygą, pavadintą „Kai rašai, nebijai“, tiesiog jauti, kad mūsų Universitetas – visas Viktorijos gyvenimas. Bandau įsivaizduoti pirmąjį studentės susitikimą su senaisiais rūmais, iš kurių sklindančią šviesą pajuto: Sarbievijaus kiemas su berželiu, Didysis, arba Skargos kiemas, Šventieji Jonai su varpine, žinoma, biblioteka. Bet Universiteto aurą taip pat kūrė ir tebekuria čia studijavę bei dėstytojavę žmonės. Su kai kuriais profesoriais, tapusiais legendomis, Viktorijai teko susitikti. Vincas Mykolaitis-Putinas, Jurgis Lebedys, Meilė Lukšienė, Donatas Sauka, Juozas Girdzijauskas... O jei šiandien paklaustumėte prieš keturis–tris dešimtmečius studijavusių ir dabar studijuojančių filologų, kas jiems yra Vilniaus universitetas, neabejoju, kad jie atsakytų: ir profesorė Viktorija Daujotytė-Pakerienė.

Drįstu teigti, kad būdingas Viktorijos bruožas – ištikimybė. Turiu galvoje ne tik ištikimą tarnystę Universitetui ir jo žmonėms, bet ir viso gyvenimo įsipareigojimą lietuvių literatūrai. Net nebandžiau suskaičiuoti Viktorijos parašytų monografijų ir studijų, kurių skaičius ir apimtys liudija nepaprastą darbštumą ir kūrybiškumą. Nesu literatūrologė, tad būtų įžūlu net bandyti vertinti jos parašytus literatūros teorijos, fenomenologijos ir filosofijos veikalus, tačiau stebiu ir perskaitau (su malonumu, dažnai kaip įspūdingą romaną!) lietuvių rašytojų kūrybines biografijas. Kokie vardai! Jurgis Baltrušaitis, Salomėja Nėris, Janina Degutytė, Justinas Marcinkevičius, Sigitas Geda, Marcelijus Martinaitis, Jonas Strielkūnas ir dar gal dešimtis rašytojų ir poezių biografijų, sudėtų į didžiulę reikšmingą monografiją „Parašyta moterų“. Beje, būtent Viktorija pirmoji ėmėsi taip giliai tirti moteriškąją lietuvių literatūros epistemą ir formuoti moteriškų kultūros reikšmių modelį. Taigi, nepaisant Nepriklausomos Lietuvos pirmajame dešimtmetyje mokslo administratorių sukeltų vėjų ir skersvėjų visiems humanitarams griebtis „tarptautiškų“ tyrimų, Viktorija liko ištikima lietuvių literatūrai ir sukūrė labai svarbų Lietuvos kultūros klodą.

Nepavydžiu doktorantei ar doktorantui, kuris imtųsi lukštenti profesorės tyrimų reikšmę lietuvių literatūrologijai. Tačiau neabejoju, kad anksčiau ar vėliau tokia disertacija bus parašyta.

Taigi kolegės ir kolegos dar kartą nuoširdžiai sveikina ir linki plurimos annos, plurimos!“

Metų pradžioje garbingo jubiliejaus proga buvo pasveikintas VU profesorius emeritas Vytautas Jonas Sirvydis.

Kovo 6 d. VU profesoriui emeritui, Lietuvos mokslų akademijos nariui, habilituotam mokslų daktarui Vytautui Jonui Sirvydžiui sukako 90 metų.

VU PEK prezidentas ir viceprezidentas klubo narių vardu pasveikino jį gražaus jubiliejaus proga.

„Vytautas Jonas Sirvydis – Lietuvos kardiochirurgijos patriarchas, dar senais sovietų okupacijos laikais, nepaisant sunkių to meto sąlygų, kartu su šviesaus atminimo akad. Algimantu Marcinkevičiumi atlikęs pirmąsias širdies operacijas Lietuvoje, išplėtojo šią prestižinę ir sudėtingiausių medicinos sritį iki plataus tarptautinio pripažinimo, sukūrė kardiochirurgijos mokyklą. Prieš 36-erius metus Vilniuje kardiochirurgų komandos atlikta pirmoji širdies transplantacija Baltijos valstybėse ir visoje buvusioje Sovietų Sąjungoje (išskyrus Maskvą) nustebino visą Lietuvą.

Profesorius gimė Aukštaitijoje – 1935 m. kovo 6 d. Ratkupio kaime, Jūžintų sen., Rokiškio rajone. 1959 m. baigė Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą, gavo gydytojo diplomą. 1959–1963 m. – Vilniaus I klinikinės ligoninės chirurgas, 1963–1968 m. – Vilniaus III universitetinės ligoninės širdies chirurgas. Nuo 1961 m. dėstė Vilniaus universitete; profesorius (1979). 1968–1990 m. – Širdies ir kraujagyslių chirurgijos centro Širdies chirurgijos skyriaus vedėjas, 1990–2002 m. – Širdies chirurgijos klinikos vadovas, 2002–2008 m. – Širdies ir kraujagyslių ligų klinikos Širdies chirurgijos centro direktorius, 2008–2011 m. – Širdies ir kraujagyslių ligų klinikos profesorius, nuo 2011 m. – Vilniaus universiteto profesorius emeritas. Stažavosi daugelyje Europos ir JAV klinikų: Budapešte, Prahoje, Frankfurte prie Maino, Hanoveryje, Diuseldorfe, Miunchene, Londone, Čikagoje, Filadelfijoje, Naujajame Džersyje. Tarptautinės chirurgų kolegijos narys (nuo 1988), Lietuvos krūtinės ir širdies chirurgų draugijos pirmininkas (1989–1995), Baltijos krūtinės, širdies ir kraujagyslių chirurgijos draugijos prezidentas (nuo 1990),

Europos širdies ir krūtinės chirurgų asociacijos, Tarptautinės širdies ir kraujagyslių chirurgų draugijos narys (nuo 1990), Pasaulio krūtinės, kraujagyslių ir širdies chirurgų draugijos (World Society of Cardiovascular and Thoracic Surgeons) prezidentas (2005), Tarptautinės širdies ir plaučių transplantacijos draugijos (nuo 2006) narys.

Kartu su savo mokiniais atliko pirmąsias Lietuvoje pilvo aortos ir inkstų arterijų rekonstrukcines operacijas, širdies operacijas naudojant dirbtinę kraujotaką, kylančiosios aortos ir jos šakų rekonstrukciją protezu, plyšus aneurizmai. Įdiegė ir išstobulino įgimtų širdies ydų operacijas, širdies vožtuvų protezavimo ir vainikinių širdies arterijų rekonstrukcines operacijas. 1987 m. pirmą kartą Lietuvoje su kitais persodino širdį. Pirmasis Lietuvoje širdies nepakankamumui gydyti implantavo dirbtinę širdį (1999). Paskelbė daugiau kaip 580 mokslinių darbų. Vadovėlių „Širdies ydos“ (1978), „Chirurgija“ (1984), leidinio „Širdis yra graži“ ir kt. autorius ir bendraautoris. 2021 m. profesorius išleido unikalią knygą „Širdies operacijos“, kurioje aprašytos ir gausiai iliustruotos visos Vilniaus universiteto Širdies chirurgijos klinikoje darytos ir daromos įgimtų širdies ydų ištaisymo operacijos, taip pat nueitas ilgas ir sudėtingas šių operacijų diegimo į klinikinę praktiką kelias. Kartu buvo pažvelgta į sudėtingą įgimtų širdies ydų chirurginio gydymo kūrimo ir tobulinimo istoriją pasaulyje ir Lietuvoje.

Profesorius apdovanotas Lietuvos valstybine premija (1979), Lietuvos Prezidento dekretu – Gedimino Komandoro kryžiaus ordinu (1995), ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Didžiuoju kryžiumi (2003), Estijos Raudonojo Kryžiaus 3-iojo laipsnio ordinu (2003), Nacionaline pažangos premija (2006), Lietuvos mokslų akademijos atminimo medaliu (2020). Profesoriumi V. J. Sirvydžiui suteiktas Prahos universiteto garbės daktaro vardas (1985), nusipelnusio Lietuvos gydytojo vardas; jis apdovanotas nusipelnusio Lietuvos gydytojo garbės ženklu ir kitais garbingais apdovanojimais. Akademikas profesorius Vytautas Jonas Sirvydis – reto kuklumo gydytojas, mokslininkas ir pedagogas, ne vieną dešimtmetį garsinęs Lietuvą savo ir mokinių pasiekimais.“

Detalų susitikimo aprašą, kurį parengė VU PEK valdyba, galite rasti VU PEK internetinėje svetainėje.

2. Susitikimas su Vilniaus universiteto Tarybos pirmininku

2025 m. lapkričio 11 d. universiteto PEK nariai rinkosi į Senato salę susitikti su universiteto Tarybos pirmininku dr. Mariumi Jurgilu. Renginio pradžioje PEK prezidentas prof. V. Kučinskas, pristatęs klubo svečią ir padėkojęs už sutikimą susitikti, trumpai supažindino jį su klubo veikla, daugiausia akcentuodamas profesorių emeritų mokslo darbus, kurie prisideda prie Vilniaus universiteto vardo garsinimo Lietuvoje ir pasaulyje.

Tarybos pirmininkas, patikintas, kad PEK nariai yra susipažinę su neseniai svarstytu universiteto strateginės veiklos planu, pasiūlė išsyk pateikti klausimus. Informavęs, kad planas bus tvirtinamas lapkričio 26 d. Tarybos posėdyje, domėjosi, ar strateginio plano derinimo ir tvirtinimo procesas tenkina bendruomenės lūkesčius, ir pakvietė pradėti diskusiją apie universiteto laukiančius iššūkius.

Prof. A. Bagdonas prabilo apie sudėtingą uždavinį surasti bendrą vardiklį skirtingų mokslo šakų plėtojimui.

Prof. V. Kučinskas siūlė mūsų universiteto veiklos galimybes vertinti realiai ir nesilyginti su svarbiausiais pasaulio universitetais. Prof. D. Kaunas pareiškė savo susirūpinimą dėl mokslo paveldo išsaugojimo. Manydamas, kad viena strateginio vystymo kryptis turėtų būti rūpestis universiteto mokslininkų archyvais, pasiūlė kurti universiteto muziejų, t. y. projektuoti šiuolaikinius muzeologijos reikalavimus atitinkančio pastato statybą Saulėtekyje.

Prof. V. S. Laurinavičius, atkreipęs dėmesį į Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymą mažinti brandos egzaminų išlaikymo kartelę ir visuomenėje prasidėjusią diskusiją, domėjosi mūsų universiteto pozicija šiuo klausimu.

Prof. E. Butkus, pasidžiaugęs, kad mūsų universitetas stojantiejiems taiko aukštus reikalavimus, pastebėjo, kad strategijos plano svarstymui skirtas laikas buvo per trumpas. Išskėlęs universiteto valdymo efektyvumo klausimą, kita vertus, išsakė nuomonę, jog planuoti strategiją 5 metams (per tą laikotarpį baigsis Rektoriaus kadencija) – laikas per trumpas.

Prof. A. Žukauskas, pastebėjęs gerą mūsų universiteto finansavimą, palyginti su kaimyninių valstybių universitetais, siūlė atkreipti dėmesį į iššūkius, kuriuos aukštajam mokslui kelia technologinė revoliucija, būtent dirbtinio intelekto atsiradimas. Jo manymu, dabar turi esmingai keistis ugdymo ir kompetencijų įgijimo paradigma. Klausdamas, ar mūsų universiteto planuose atsispindi tie nauji poreikiai, palygino pirmųjų doktorantūros metų studijas mūsų ir Amerikoje: mūsų doktorantai laiko egzaminus, o Amerikoje jie susikuria DI įrankį. Kita vertus, profesorius akcentavo Tarybos narių suinteresuotumo universiteto klestėjimu būtinybę.

Išklausęs profesorių emeritų pastabas ir pasiūlymus, Tarybos pirmininkas dr. M. Jurgilas išdėstė Tarybos ir universiteto vadovų poziciją. Atsakydamas į pastabą dėl profesorių emeritų įtraukimo į strateginio plano kūrimą, patarė pasiūlymus teikti ne asmeniškai, bet viso PEK vardu raštu.

Sutikdamas, kad universiteto mokslininkų paveldas yra labai svarbus, palaikė iniciatyvą kurti muziejų, tačiau pabrėžė, kad tokia idėja „turi savo kainą“. Reaguodamas į klausimą dėl kartelės nustatymo stojantiejiems, atkreipė dėmesį, kad tai ne universiteto užprogramuota problema: net 90 proc. universiteto biudžeto finansuoja valstybė, tad vyksta konkurencija dėl studentų, o dėstytojai nesiruošia tos kartelės nuleisti.

Profesorės emeritės I. Valikonytė ir Z. A. Kučinskienė

Strategijos plane daug dėmesio skiriama ir tyrimų tarptautiškumui, ir naujoms technologijoms: numatyta universitete steigti DI centrą. Kita vertus, vargu ar galima skirti vienodą dėmesį visoms mokslo sritims, turint omeny mūsų valstybės resursus. Pirmininko nuomone, galima strategiją planuoti ir dešimčiai metų, tačiau net tarptautinė situacija kinta labai greitai, visko nenumatysi. Baigdamas kalbą, Tarybos pirmininkas pabrėžė, kad, jo manymu, šiandien mūsų universitetas išgyvena aukso amžių. Vidinių įtampų, kurios verstų iš esmės kažką keisti, nėra. O Tarybos veikla atspindi universiteto požiūrį. PEK prezidentas padėkojo Tarybos pirmininkui už galimybę susipažinti su VU Tarybos veikla ir pakvietė visus nusifotografuoti.

Nuotraukos – VU fotografo Ugniaus Bagdonavičiaus

Detalų susitikimo aprašą, kurį parengė profesorė emeritė Irena Valikonytė, galite rasti VU PEK internetinėje svetainėje.

3. VU PEK narių susitikimas su įdomiu žmogumi Vilniaus universiteto botanikos sode Kairėnuose 2025 m. gegužės 15 d.

Susitikime dalyvavo Vilniaus universiteto ir VGTU profesorių emeritų klubų nariai. Susitikimo dalyviai su dideliu susidomėjimu laukė profesoriaus Romo Lazutkos pranešimo „Lietuvos ekonominės ir socialinės raidos vingiai“. Susitikimo pradžioje VU profesorių emeritų klubo prezidentas profesorius V. Kučinskas trumpai supažindino su prof. R. Lazutkos veikla ir jo darbais. Kitą informaciją apie save prof. R. Lazutka pasakė pats.

VU profesorių emeritų klubo prezidentas Vaidutis Kučinskas supažindina su profesoriaus Romo Lazutkos veikla

Pranešėjas apžvelgė Lietuvos ekonominės raidos pasiekimus, kai kuriuos socialinius reiškinius ir socialinės politikos problemas.

Pranešimo akimirkos

Pirmojoje pranešimo dalyje profesorius aptarė Lietuvos ekonomikos raidą po Nepriklausomybės atkūrimo. Apie 2020 m. Lietuvos ekonomika pagal BVP vienam gyventojui rodiklį pasiekė pagrindinių Vakarų Europos šalių lygį, kuris jose buvo 1990 m. Taigi, anot profesoriaus, galime sakyti, kad Sąjūdžio metų pažadas „gyvensime kaip švedai“ jau išsipildė. Tiesa, švedai tokį ekonomikos lygį buvo pasiekę Sąjūdžio metu, t. y. prieš trisdešimt metų, o dabar jie gyvena dar geriau.

Lietuvos ūkinė raida nebuvo lengva. Ypač gilus smukimas pirmąjį Nepriklausomybės penkmetį, o po to 2000 m. Rusijos krizės ir 2008 m. pasaulinės finansų krizės neigiama įtaka. Tačiau pastarasis dešimtmetis Lietuvos ekonomikai buvo itin sėkmingas. Galime sakyti, kad tai Lietuvos ekonomikos aukso amžius. Lietuva pagal BVP vienam gyventojui lenkia 9–10 ES šalių, – nelygu skaičiavimo metodas.

Ir toliau Lietuvos BVP auga sparčiau nei daugumos ES šalių. Tiesa, reikia pripažinti, kad ES augimas nėra pavyzdinis, palyginti su kitų pasaulio dalių šalimis. Tipiška, kad labiau atsilikusios šalys auga sparčiau. Tačiau sparčiai auga ir gana turtingos, bet technologiškai

pažangios šalys. Todėl ir Lietuvos tolesnis artėjimas prie ES vidurkio, matyt, priklausys nuo ūkio technologinių pokyčių.

Ekonomikos pasiekimai džiugina, bet yra ir skaudžių Lietuvos raidos pastaraisiais dešimtmečiais pusių. Pirmiausia jos susijusios su demografija. Kaip žinome, iki 2018 m. vyko masinė emigracija. Ne tik sumažėjo gyventojų skaičius, bet ir labai pasikeitė jų amžiaus struktūra. Visuomenėje labai sumažėjo darbingo amžiaus gyventojų, o gimstančių kūdikių skaičius nukrito nuo 56 tūkst. 1990 m. iki 20 tūkst. 2023 m. Tai lemia ne tik tai, kad moterys vidutiniškai gimdo mažiau, bet ir tai, kad jaunų moterų dėl emigracijos Lietuvoje labai sumažėjo. Nerimą kelia ateitis. Šiuo metu gimę 20 tūkst. kūdikių po 30–40 m. galbūt pagimdys tik 12–15 tūkst. vaikų, jei gimstamumo lygis liks kaip dabar. Net sunku galvoti apie dar tolesnių kartų gimusiųjų skaičius.

Susitikimo dalyviai įdėmiai klauso prof. R. Lazutkos pranešimo

Profesorius pateikė duomenų ir apie ekonominę emigracijos pusę. Jei emigrantai vertinami kaip žmogiškojo kapitalo nuostoliai, tai jie viršijo naudą, kurią Lietuva gavo iš ES dotacijų ir iš užsienio šalių investicijų į ekonomiką forma. Be neigiamų demografinių tendencijų, Lietuvoje ryškios ir kitos socialinės problemos – viena didžiausių ES pajamų nelygė ir skurdo rizikos lygis, dideli gyvenimo trukmės ir išsilavinimo skirtumai tarp lyčių.

Ekonomikos raida lėmė ir darbo užmokesčio augimą. Pastaraisiais metais vidutinis darbo užmokestis Lietuvoje, įvertinus euro perkamosios galios skirtumus šalyse, sudaro du trečdalius vidutinio atlyginimo ES. Tai geras ypač pastarojo dešimtmečio pasiekimas, nes ilgą laiką atsilikimas buvo labai didelis. Todėl dviženklis atlyginimų augimas kasmet yra savitas skolos grąžinimas darbuotojams.

Toliau prof. R. Lazutka parodė savitą Lietuvos visuomenės raidos ypatybę individualaus ir kolektyvinio (viešojo) vartojimo požiūriais. Lietuva individualaus vartojimo (t. y. kai vartojimas apmokamas gyventojų tiesiogiai) srityje beveik pasiekė ES vidurkį. Tačiau kolektyvinio vartojimo, kuris apmokamas per valstybės biudžetą ir socialinius fondus, srityje Lietuva yra viena iš atsiliekančių ES. Taip yra todėl, kad valstybė santykinai mažai surenka mokesčių ir todėl nepajėgi apmokėti gyventojams pakankamai viešųjų paslaugų. Už jas gyventojams nemaža dalimi tenka mokėti individualiai. Tai ir padidina individualų vartojimą. Jo dydis rodo ne tik gyventojų gerovę, bet ir sunkumus gauti kokybiškas viešąsias paslaugas. Joms profesorius skyrė paskutinę pranešimo dalį.

Lietuvos valstybės santykinai ribotos pajamos iš mokesčių graso vis augančiomis išlaidomis palūkanoms. Tuo tarpu trys pagrindinės socialinės politikos sritys – socialinė apsauga ir sveikata bei švietimas – finansuojamos nepakankamai. Socialinėje apsaugoje finansavimo stoka pasireiškia, pirmiausia, labai plačiu skurdo paplitimu senatvėje – beveik 40 proc. pensininkų pajamos nesiekia skurdo rizikos ribos, kuri šiais metais vienišam asmeniui bus apie 730 eurų. Pensinio amžiaus gyventojų pajamos sudaro tik du trečdalius darbingo amžiaus gyventojų pajamų. ES vidutiniškai šis santykis yra 90 proc. Toks pajamų svyravimas žmogaus gyvenimo ciklo etapuose nėra racionalus, tačiau be adekvačios socialinės apsaugos tai įveikti neįmanoma.

Sveikatos apsaugos srityje nepakankamas valstybės finansavimas pasireiškia santykinai didelėmis asmeninėmis gyventojų išlaidomis sveikatos paslaugoms ir vaistams. Taip didėja ir

sveikatos nelygybė. Yra žinomas dėsniumas – sveikata koreliuoja su pajamomis. Užduotis valstybei – per viešąją sveikatos apsaugos sistemą sumažinti šiuos skirtumus.

Dažnai kartojama, kad švietimui Lietuva skiria pakankamai lėšų. Tačiau, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos duomenimis, mokykloms ir universitetams lėšų, skaičiuojant vidutiniškai vienam moksleiviui ir studentui, skiriama mažiau nei vidutiniškai šios organizacijos šalyse narėse. Nepakankamas ugdymo įstaigų finansavimas, nepatenkinama aplinka ir mokymo kokybė skatina tėvus vis daugiau samdyti privačius mokytojus ir vis daugiau tėvų apsisprendžia vaikus leisti į privačias mokyklas. Tai didina vaikų galimybių skirtumus, prestižinės studijos tampa prieinamos tik aukštesnio socialinio sluoksnio jaunuoliams.

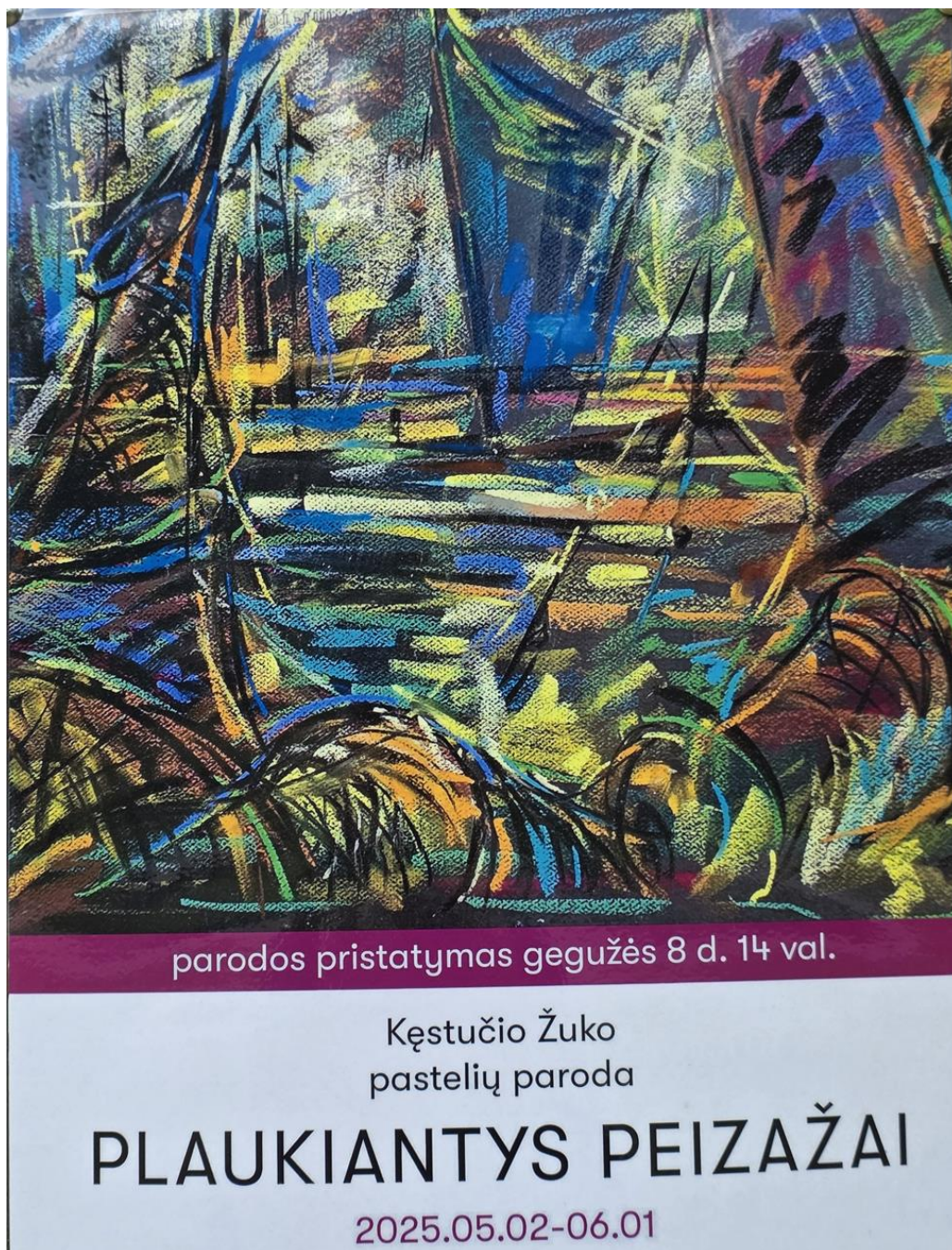
Pranešimas buvo labai gausiai iliustruotas statistine medžiaga, teiginiai grindžiami duomenimis, statistinių tyrimų rezultatais.

Moderuojant prof. V. Kučinskui paskaita peraugo į diskusiją.

Pranešėjas sulaukė daugybės klausimų ir pasisakymų

Kaip visada, Botanikos sodo darbuotojai buvo labai svetingi ir paslaugūs. Sodo vyriausioji mokslo darbuotoja, Baltijos valstybių botanikos sodų tinklo, konsorciumo ir asociacijos narė dr. Silva Žilinskaitė išvykos dalyviams supažindino su tapybos parodos eksponatais, sodo istorija, pavedžiojo po įdomiausias botanikos sodo vietas.

Visiems malonių įspūdžių paliko pusdienį trukęs pasivaikščiojimas senojo Kairėnų dvaro parko keliukais ir takeliais.

Lankytojų akis džiugino žydinčios alyvos

VG TU profesorių emeritų klubo prezidentas prof. A. V. Valiulis pasidžiaugė bendradarbiavimu su VU profesorių emeritų klubu, dėkojo už pakvietimą ir puikų renginį. Jis pažymėjo, kad Kairėnų botanikos parkas – išskirtinė vieta, kurioje visada yra kuo grožėtis ir džiaugtis. Dėkojo ekskursijos gidei, kuri daug ko pripasakojo apie parką, atrastą piliakalnį, parko augimo etapus, plėtrą ir daug kitų įdomybių. Pasidžiaugė ir tapybos paroda, įdomia prof. R. Lazutkos paskaita, vaišėmis ir galimybe pabendrauti neakademinėje aplinkoje.

Atsisveikinimo nuotraukoje pozuoja susitikime dalyvavę VU PEK nariai ir svečiai iš VGTU profesorijų emeritų klubo

Išvyka į VU Botanikos sodą savo turiniu ir įspūdžiais pranoko visus lūkesčius.

Detalų susitikimo aprašą, kurį parengė profesoriai emeritai Romas Lazutka ir Vaclovas Lakis, galite rasti VU PEK internetinėje svetainėje. *Nuotraukos – profesorių Vaidučio Kučinsko ir Vaclovo Lakio.*

DISKUSIJA: KLIMATO KAITA – 2025: AR GALIME JĄ PAVEIKTI?

JUNGTINIS VU PEK IR VILNIUS TECH UNIVERSITETO PEK NARIŲ SUSITIKIMAS

2025-12-05 10 val. VU Senato salė

Pranešėjai:

LMA akad., prof. A. Bukantis

„Klimato kaita pasaulyje ir Lietuvoje: tendencijos, rekordai ir antirekordai“ (30 min.);

LMA akad., prof. A. V. Valiulis

„Klimato kaita ir pakirpti jos stabdymo sparnai“ (15 min.);

LMA akad., prof. R. Mokrik

„Klimato kaitos tendencija Žemės evoliucijos eigoje“ (15 min).

Dalyvavo visa PEK valdyba; iš viso 25 klausytojai.

Diskusiją pradėjo prof. **V. Kučinskas**, supažindindamas su pranešėjais ir pasidalindamas savo mintimis apie nevienodą valstybių požiūrį į klimato kaitą ir visuomenės aktyvistų veiklą. Klimato kaita esanti pastovi, kaip pastovi ir žmonių migracija. Pailiustravo skaidrėmis, kaip Europos klimatas atrodė prieš ledynmetį ir po jo.

Pagrindinį pranešimą „**Klimato kaita pasaulyje ir Lietuvoje: tendencijos, rekordai ir antirekordai**“ padarė LMA akad., prof. **A. Bukantis**.

Globali oro temperatūra nuo 1850 m. pakilo apie 1,2 °C, o nuo 1750 m. apie 1,3 °C. 2023–2024 m. buvo dar vienas klimato krizės etapas, kai ekstremalūs reiškiniai tapo „nauja kasdienybe“: buvo daug kartų pagerinti istoriniai oro ir vandenyno paviršiaus temperatūros bei ledo dangos rekordai, Žemėje užfiksuota karščiausia diena istorijoje – 2024 m. liepos 22 d. (17,16 °C), o 2024-ieji buvo karščiausi metai istorijoje ir pirmieji metai, kai vidutinė temperatūra viršijo 1,5 °C.

Lietuvoje 2024-ieji taip pat buvo rekordiškai šilti: vidutinė metinė oro temperatūra buvo 9,5 °C, o tai yra 2,1 °C daugiau už 1991–2020 m. vidurkį.

Vykstantis klimato atšilimas Žemės klimato sistemoje sukėlė „domino efektą“: dėl šylančio klimato Arkties jūrinio ledo plotų metiniai minimumai nuo 1979 m. mažėja po 13,3 proc. kas 10 metų, nuo 2016 m. taip pat ėmė sparčiai mažėti Antarkties jūrinio ledo plotai, Šiaurės pusrutulio sniego dangos plotai nuo 1967 m. mažėja po 14,6 proc. kas 10 m., tirpsta Grenlandijos ir Antarktidos ledynai, mažėja kalnų ledynų masė. Dėl vandenyno šiluminio plėtimosi ir sausumos ledynų tirpsmo kyla vandenyno lygis (nuo 1850 m. pakilo apie 25 cm), vandenynuose plečiasi hipoksijos rajonai, kuriuose deguonies lieka mažiau kaip 0,07 mg litre.

Ypač agresyviai žmogus keičia atmosferos cheminę sudėtį: palyginti su ikiindustriniu laikotarpiu (1750 m.), anglies dioksido koncentracija padidėjo 52 proc., metano 166 proc., o azoto suboksido – 25 proc. Taip pat didėja ir kitų šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisija ir koncentracija atmosferoje. 2024 m. duomenimis, visos pasaulio šalys per metus į atmosferą išmetė apie 42 mlrd. tonų CO₂ (89 proc. deginant iškastinį kurą, 11 proc. keičiant žemėnaudą). Dalis anglies dioksido ištirpsta vandenyne, todėl vidutinis pasaulinio vandenyno paviršiaus pH pokytis nuo XX a. 9 dešimtmečio pabaigos yra minus 0,017–0,027 pH vienetų per dešimtmetį. Palyginti su ikiindustriniu lygiu, paviršinio vandens pH sumažėjo apie 0,1. Tokio žemo pH nebuvo per pastaruosius 2 mln. metų. Tai keičia visą vandenyno ekosistemą.

CO₂ emisijų lyderiai („TOP 5“) deginant iškastinį kurą yra Kinija, JAV, Indija, Rusija ir Japonija, o keičiant žemėnaudą (dažniausiai tai yra miškų kirtimas) lyderiauja Brazilija, Indonezija, Kongo Demokratinė Respublika, Rusija ir Kanada.

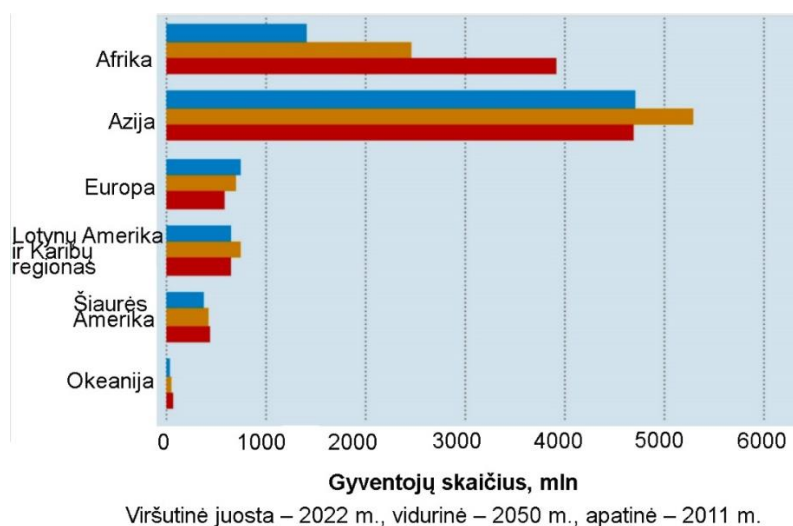
Žmonijai bandant įveikti kylančius iššūkius šylančioje planetoje ekstremalių orų reiškinių poveikis jau keičia ekonomiką, visuomenę ir ekosistemas nerimą keliančiu greičiu. 2025 m. atnaujintas Klimato rizikos indeksas (CRI) pabrėžia didelę neveiklumo žalą ir didėjančias žmonių bei ekonomines išlaidas. Nuo 1993 m. visame pasaulyje žuvo daugiau nei 800 000 žmonių, o tiesioginiai nuostoliai, siekiantys beveik 4,5 trilijono JAV dolerių (atsižvelgiant į infliaciją), atsirado dėl daugiau nei 9 500 ekstremalių orų reiškinių. Žmogaus veiklos sukeltas klimato atšilimas didina sisteminę riziką, galinčią sutrikdyti pasaulio ekonomikos stabilumą ir tarptautinį saugumą. Su klimato kaita susijusi sisteminė rizika išryškėja per tarpusavyje susijusias socialines-ekonomines ir gamtines sistemas kiekviename regione ir visame pasaulyje. Didėjantis klimato kaitos poveikis pirmiausia lemia didesnes prisitaikymo ir nuostolių bei žalos šalinimo išlaidas. Be ekonominių nuostolių, ryškėja ir geopolitinis poveikis žmonių saugumui. Regionuose, kurie jau yra pažeidžiami konfliktų, klimato kaitos poveikis paaštrina esamus iššūkius, sukeldamas tokius padarinius kaip žmonių nesaugumas, konkurencija dėl išteklių, socialinė įtampa ir frustracija.

Tačiau kelias į priekį nėra be vilties. Veiksmingos prisitaikymo prie klimato kaitos ir nelaimių rizikos valdymo priemonės gali sėkmingai sumažinti grėsmių mastą, didinti atsparumą ir mažinti ekonominę naštą. Atsižvelgiant į didėjančią klimato poveikį, laipsniškas iškastinio kuro atsisakymas išlieka pirmaile priemone. Santykinai nedidelės investicijos šiandien leistų išvengti daug kartų didesnės žalos po keliolikos metų.

Diskusijoje prof. **J. Kulys** pažymėjo, kad žalioji energetika CO₂ padidina daugiau negu iškastiniu kuru paremta energetika, problemų neišsprendžia ir elektromobiliai. Didelė problema – el. energijos kaupiklių nebuvimas. Prof. **V. Kučinskas** iškėlė atominės energetikos klausimą, ypač mažųjų atominių ir vandeniliu dirbančių elektrinių. Prof. **A. Žukauskas** kaip pavojingą reiškinį iškėlė dumblių daugėjimą vandenynuose.

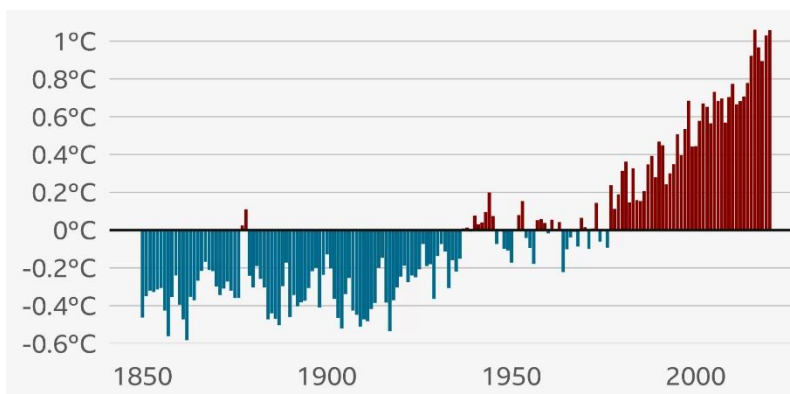
LMA akad., prof. **A. V. Valiulio** pranešimas „**Klimato kaita ir pakirpti jos stabdymo sparnai**“

Per daugiau kaip 4 milijardus metų Žemėje, kai joje atsirado gyvybė, buvo daugybė karštų ir šaltų periodų, milžiniškų apledėjimų ir alinančių kaitrų. Jokios antropogeninės įtakos klimato pokyčiams gyvoji gamta, ar įvairios gyvybės formos, nedarė. Priešingai, vykstant nepalankiems gyvajai gamtai pokyčiams, ji sunykdavo, o prisitaikiusi prie naujų aplinkos sąlygų, vėl atgimdavo. Yra kelios pagrindinės gyvybės atsiradimo hipotezės, tai *cheminės evoliucijos kelias*, kai organinės molekulės formavosi iš paprastų junginių ankstyvosios Žemės „pirminėje sriuboje“. Giliavandenių *hidroterminių versmių teorija* tvirtina, kad gyvybė kilo prie jūros dugno versmių, kur daug energijos ir mineralų, o *panspermijos hipotezė* teigia, kad gyvybę atnešė krintantys meteoritai. Teorijų, matančių žmogaus veiklos įtaką klimato pokyčiams, šalininkai irgi turi savo argumentų. Jie remiasi eksponentiniu žmonių populiacijos augimu (1 pav.), netvariu resursų naudojimu ir vis augančiu vartojimu. Prognozuojama, kad jau XXI a. pabaigoje, tai yra vos po 75 metų, pasaulio gyventojų skaičius pasieks 11 mlrd., kuriems reikės maisto, būsto, drabužių, geriamojo vandens, begalės ryšio priemonių ir kt.

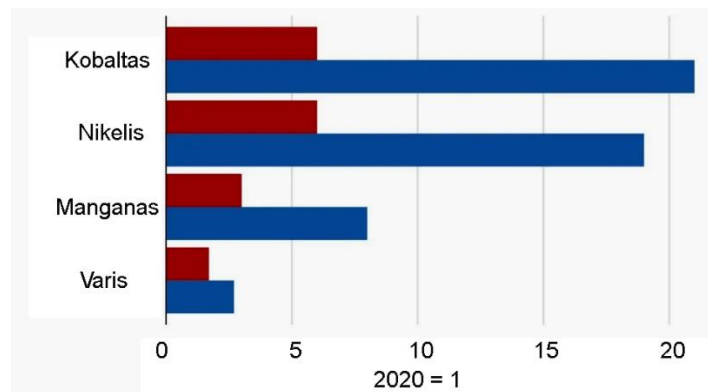
1 pav. Gyventojų skaičiaus prognozė

Palyginti neseniai žmonės pradėjo sekti pasaulinius temperatūros pokyčius (2 pav.).

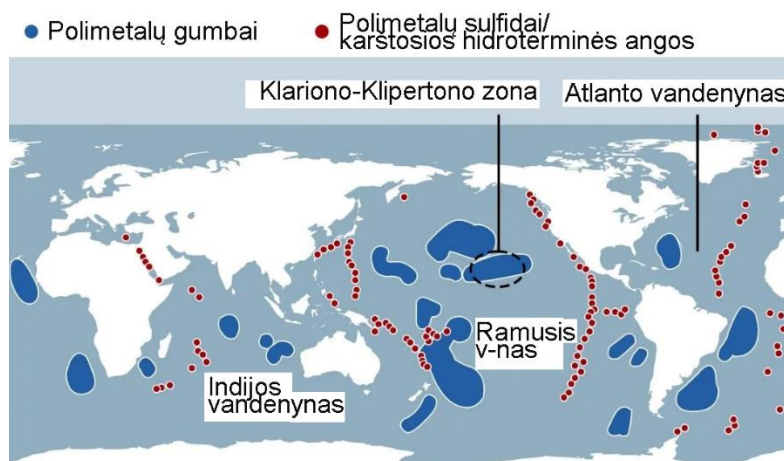

2 pav. Pasaulio vidutinės temperatūros kitimas nuo pramoninio laikotarpio pradžios (1850 m.)

Globalūs temperatūros matavimai parodė, kad vidutinė pasaulio temperatūra jau nuo pramoninio laikotarpio pradžios (1850 m.) nepaliaujamai auga. Mokslininkai diskutuoja, kada ir dėl kokių priežasčių prasidėjo klimato šiltėjimas, nes holoceno epocha, prasidėjusi maždaug prieš 11 650 m., žymi paskutinio ledynmečio pabaigą ir šiuolaikinės civilizacijos formavimosi pradžią. Terminas „antropocenas“ žymi naują geologinę epochą (kurioje gyvename), tačiau kada tiksliai žmonės pradėjo daryti įtaką gamtai planetos mastu, neaišku. Vieni tvirtina, kad klimato kaita prasidėjo, kai žmonės pradėjo ūkininkauti ir kai žmonių keliama metano tarša pirmą kartą pateko į ekosistemas. Kiti mano, kad kai atsirado švino taršos padidėjimas, tai yra nuo kasybos ir lydymo pradžios. Dar kitiems atrodo, kad kaita prasidėjo nuo didžiulio iškastinio kuro deginimo pramonės revoliucijos metu. O gal tai prasidėjo visai neseniai, XX amžiuje, po branduolinių ginklų bandymų (plutonio nuosėdos, cezio-137 ir stroncio-90 izotopai, sprogimų sukeltas anglies-14 padidėjimas atmosferoje, žmogaus sukeltos nuosėdos – mikroplastikas ir sferoidinės anglies dalelės, susidarančios deginant anglį aukštoje temperatūroje). Mikroplastiko jau randama visose planetos dalyse – Antarkties jūros lede, jūros gyvūnų, gyvenančių giliausiose vandenyno tranšėjose, žarnose ir geriamajame vandenyje visame pasaulyje. Buteliuose išpilstytame vandenyje yra šimtai tūkstančių nanoplastikų. Su kiekvienu gurkšniu netyčia galime praryti ir mažytes plastiko skeveldras. Pasėliai iš vandens ir dirvožemio per mažus įtrūkimus jų šaknyse sugeria nanoplastines daleles, kurių dydis yra 1–100 nm (maždaug 1 000–100 kartų mažesnis už žmogaus kraujo ląstelę). Kas savaitę per maistą ir gėrimus gauname maždaug banko kortelės dydžio polimerinių mikroteršalų porciją. Ateityje galbūt teks kliauti grybais ir bakterijomis, kurie minta plastikų ir proceso metu jį suardo. Jau šiandien 2,2 milijardo žmonių visame pasaulyje (2024) neturi prieigos prie švaraus geriamojo vandens, o 3,5 milijardo žmonių neturi prieigos prie saugiai tvarkomų sanitarinių paslaugų. Kai kuriose vietovėse jau šiandien vandens trūksta beveik ištisus metus, o mažiausiai 10 proc. pasaulinės migracijos yra susijusi su vandens trūkumu. Kol kas pasaulis randa vis naujų resursų, kurie užtikrina augančius poreikius. Jau pradeda trūkti kai kurių metalų, todėl, pavyzdžiui, kalnakasybą papildė povandeninė kasyba, kuri yra sunkiau prieinama ir ženkliai taršesnė (3 ir 4 pav.).

3 pav. Metalų paklausos augimo 2020–2040 m. prognozės (lėto paklausos augimo – raudona, greito – mėlyna)

4 pav. Povandeninė kasyba

ES jau 2019 m. priėmė „žaliojo kurso“ direktyvą, todėl ES šalys ėmėsi finansinių ir organizacinių priemonių siekdamas mažinti klimato kaitos keliamas problemas. Europos Sąjungos pozicija: kova su klimato kaita yra strateginė būtinybė, o tikslas – iki 2050 m. tapti klimatui neutraliu žemynu. Tarpinis tikslas: būtina iki 2030 m. sumažinti emisijas bent 55 proc. (palyginti su 1990 m.) ir iki 2040 m. sumažinti emisijas 90 proc., kad būtų įmanoma 2050 m. tapti klimatui neutraliai. Žinoma, ES susiduria su vidaus iššūkiais – skirtingos narės turi skirtingus interesus, tad vienodos pozicijos formavimas šiek tiek vėluoja.

ES sprendimai beveik sutapo su JAV prezidento D. Trumpo pirmosios kadencijos pradžia (2017 m.), tačiau šiandien JAV vyksta radikali politinio klimato kaita, nes pastaruoju metu JAV pasitraukė arba paskelbė apie pasitraukimą iš tarptautinių organizacijų:

- paskelbė, kad iš **UNESCO** ištós iki 2026 m. gruodžio 31 d.;
- paskelbė nutrauksiančios narystę **Pasaulinėje sveikatos organizacijoje**;
- nurodė, kad nedalyvaus **Jungtinių Tautų Žmogaus teisių taryboje** (UNHRC) ir nebeteiks jai paramos, nes ši institucija nesuderinama su JAV interesais.

Paryžiaus klimato susitarime, kuris yra pagrindinis pasaulinis susitarimas dėl klimato kaitos, šiuo metu (2025 m.) JAV dar dalyvauja, nors politiniai pareiškimai signalizuoja apie ketinimus persvarstyti įsipareigojimus. D. Trumpas skeptiškai žiūri į klimato kaitos problemą ir dažnai menkina „žaliąją darbotvarkę“. Jo administracijos pareiškimas „Kask giliau, grėžk daugiau“ klimato kaitos požiūriu yra regresyvus signalas, reiškiantis, kad vyriausybė renkasi iškastinio kuro ekspansiją vietoj spartesnio perėjimo prie švaresnės energetikos. „Kasti giliau, siurbti daugiau“ gali būti tiesioginis nurodymas intensyvuoti naudingųjų iškasenų (pvz., naftos, dujų, anglies, mineralų) gavybą. Tai reikštų, kad energijos / žaliavų politikos kryptis būtų labiau „ekstraktyvi“ (žemės išteklių gavybos intensyvinimas) nei „atsinaujinanti“. Trumpas nori, jog JAV taptų „pirmąja energetikos supervalstybe pasaulyje“. Ši „klimato kaita“ – tai didžiausia kada nors pasaulyje įvykdyta apgaulė“, sakė D. Trumpas JT Generalinei Asamblėjai. „Jei neatsitrauksite nuo šios žaliosios aferos, jūsų šalis žlugs.“ Subsidijos ir mokesčių lengvatos vėjo ir saulės energetikai buvo sumažintos, leidimai ir projektai atšaukti. Taip pat sumažintas mokslinių tyrimų finansavimas.

Yra daug priežasčių, kodėl stabdomos klimato kaitą veikiančios iniciatyvos. *Ekonominiai interesai*: daug pramonės sektorių (ypač naftos, dujų, anglies, cemento, transporto) gauna didžiulius pelnus iš taršos šaltinių, todėl klimato politika jiems reiškia pelno mažėjimą. *Politinis pasipriešinimas*: klimato politika dažnai tampa politinio konflikto tema, nes teigiama, kad tokios priemonės „kerta per ekonomiką“ arba „apriboja laisvę“. *Didelės išlaidos*: perėjimas prie švarios energetikos reikalauja milijardinių investicijų. Mažiau turtingos valstybės sako, kad negali finansuoti žaliųjų technologijų be turtingųjų pagalbos. *Socialinė įtampa*: kai kurios priemonės (pvz., kuro ar anglies mokesčiai) didina kainas vartotojams, todėl kelia nepasitenkinimą. *Dezinformacija*: grupės, kurios nenori pokyčių, skleidžia dezinformaciją apie klimato kaitą, kuri mažina visuomenės palaikymą klimato iniciatyvoms. Stebimas ilgalaikių tikslų ir realių veiksmų atotrūkis. Nors daug šalių skelbia „nulinių emisijų iki 2050 m.“ tikslus, realūs trumpalaikiai veiksmai atsilieka, dažnai remiamasi dar neegzistuojančiomis technologijomis, klimato kaitos klausimai vis dar traktuojami kaip atskiras sektorius, o ne visos ekonomikos pertvarka. Žmonės pavargo nuo pesimistinių žinučių, todėl kai kuriose šalyse auga klimato skepticizmas. Globaliai (taip pat ir Europoje) klimato iniciatyvų įgyvendinimas stringa ir nors nenutraukiamas, bet **lėtėja**. Pavyzdžiui, ES saulės energetikos diegimas 2025 m. pirmą kartą per dešimtmetį gali sumažėti: 2025 m. planuojama ~64,2 GW naujos saulės energetikos galios, t. y. 1,4 proc. mažiau nei 2024 m.

JAV traukiantis nuo lyderystės klimato kaitos srityje, šioje klimato kryžkelėje spragą užpildo Kinija. 2025 m. duomenimis, didžiausios pasaulio ekonomikos (BVP, JAV doleriais) buvo: JAV – ~29–30 trln., Kinija – ~18–19 trln., Japonija – ~4,3–4,5 trln., Indija – ~4,0 trln. Tuo tarpu Europos Sąjungos šalių BVP – 19,4 trln. JAV dolerių. Pagal perkamosios galios paritetą, kuris įvertina kainų skirtumus tarp šalių – Kinija yra laikoma didžiausia pasaulio ekonomika, o JAV jau yra antroje vietoje. Kinija pagal dabartinę apimtį yra didžiausias pasaulyje šiltnamio dujų emisijų šaltinis, todėl jos veiksmų reikšmė didelė. Ji kol kas nėra pateikusi skaidraus, griežto plano, kokį pateikia dauguma tų, kurie siekia klimato neutralumo. Kinija gudrauja, nes pabrėžia, kad ji yra besivystanti šalis, ir todėl net apeliuoja į kitokius privalomus įsipareigojimus kaip išsivysčiusios šalys. Su Indija Kinija turi panašumų (abi pabrėžia besivystančios valstybės statusą), tačiau Indija dar labiau akcentuoja finansų poreikį ir klimato teisingumo aspektą nei Kinija.

2025 m. lapkričio 22–23 d. Johanesburge (PAR) vyko G20 viršūnių susitikimas. G20 narėms priklauso didžiausios pasaulio ekonomikos, kurios sukuria 85 proc. pasaulinio bendrojo vidaus produkto, sudaro daugiau nei 75 proc. tarptautinės prekybos ir kuriose gyvena apie du trečdaliai pasaulio gyventojų. JAV šį susitikimą **boikotavo**. Pastaraisiais mėnesiais JAV vadovas viešai pareiškė, kad PAR nebus pakviesta į 2026 m. G20 (JAV) susitikimą dėl diplomatinio nesutarimo. 2025 m. lapkričio 10–21 d. Brazilijoje vyko COP30 (*Conference of the Parties*) konferencija. Ji parodė, kad Kinija jau yra pasaulinė švariųjų technologijų supervalstybė, jos dominavimas saulės, vėjo, elektromobilių ir pažangių akumuliatorių technologijų srityse dabar yra „praktiškai neįveikiamas“. Kinija pagamina daugiau nei 80 proc. pasaulinių saulės baterijų, panašią dalį pažangių akumuliatorių, 70 proc. elektromobilių ir daugiau nei 60 proc. vėjo turbinų – visa tai už fenomenaliai mažas kainas. COP30 derybų kontekste Kinija stovi tarpinėje pozicijoje – didelės emisijos, siekimas vaidinti lyderio vaidmenį, bet jos emisijų mažinimo tikslai nėra tokie ambicingi kaip kai kurių kitų (pvz., ES) ir jos finansavimo išipareigojimai kitoms šalims yra mažesni. Kinijos bendros su energijos gamyba susijusios emisijos yra dvigubai didesnės nei Jungtinių Amerikos Valstijų ir sudaro beveik trečdalį visų pasaulinių emisijų. Kinija iki 2035 m. planuoja plėsti vėjo ir saulės energetikos pajėgumus iki ~3,6 TW, arba 6 kartus viršyti 2020 m. lygį.

Visgi, yra ir gerų prošvaisčių: pasaulyje visų iškastiniu kuru kūrenamų elektrinių ir atsinaujinančių šaltinių galia siekia apie **9 TW**, o atsinaujinančios energetikos (vėjo, saulės, vandens ir kt.) įrengtoji galia (2024 m.) buvo apie **4,4 TW**, tai yra beveik 50 proc. 2023 m. gamtinės dujos sudarė ~43,5 proc. visos JAV elektros gamybos, o anglis ~16,1 proc. visos elektros generacijos. Iš viso JAV elektros generavimo pajėgumai 2024 m. sudarė ~1,3 TW, o saulė, vėjas, vanduo, biomasė ir kt. sudarė daugiau nei 30 proc. visos instaliuotos galios. Jei JAV ir Kinija tikrai laikysis geros lyderystės pavyzdžio, pasaulis paseks jomis.

O kaip atrodo Lietuva? 2023 m. Lietuvoje pagamintos elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių dalis siekė apie **70 proc.** visos šalies elektros gamybos. Lietuvoje nemažai iniciatyvų kol kas dar vyksta: pvz., 2024 m. atnaujintas ir patvirtintas Nacionalinis energetikos ir klimato planas, kuriame numatyti tikslai 2021–2030 m. laikotarpiui. Svarbios jo kryptys: atsinaujinančios energijos gamyba (vėjo, saulės), energijos vartojimo efektyvumo didinimas (pastatų šilumos izoliacija, efektyvesnės technologijos), prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmai žemės ūkio, miškininkystės sektoriuose, energijos sistemų modernizavimas, rinkų integracija (jungtys su kaimynais). Lietuvoje vis daugiau deginama buitinių atliekų, kurios išskiria daug taršių dujų. Degdamos gamtinės dujos išskiria apie 56 kg CO₂ / GJ, o buitinės atliekos (mišrios) – apie 90–110 kg CO₂ / GJ. Lietuva savo vykdoma veikla daug kur gali būti pavyzdžiu pasaulio ekonomikoms, tačiau ji per maža, kad paveiktų bendrą judėjimo kryptį.

Pasaulio galingieji neatskleidžia savo matymų, todėl yra ir įvairių „sąmokslo teorijų“. Viena iš jų – „1 000 tonų“ taisyklė. Pagal ją, sudeginus maždaug 1 000 tonų iškastinės anglies, sukuriami 3 700 tonų CO₂, dėl ko (netiesiogiai) gali laukti **viena priešlaikinė mirtis**. Žemės plutoje yra apie 5 trilijonai tonų iškastinės anglies. Jei žmonija visa tai sudegintų, vidutinė pasaulinė paviršiaus temperatūra, palyginti su ikiindustrine era, pakiltų iki 10 °C. Mokslininkai įspėja žmoniją apie skirtumą tarp 1,5 °C ir 2 °C atšilimo. Remiantis prognozėmis 2 °C

temperatūros padidėjimas per ateinantį šimtmetį sukeltų **milijardą per ankstyvų mirčių** (dėl klimato poveikio, karščio streso, maisto ir vandens trūkumo, ekstremalių oro sąlygų, gyventojų perkėlimo, ligų, socialinio nestabilumo). Jei atšilimas šį šimtmetį pasieks arba viršys 2 °C, maždaug 1 milijardas, daugiausia skurdesnių žmonių, dėl antropogeninio visuotinio atšilimo mirs. Kiekvienas papildomas atšilimo laipsnis, viršijantis 2 °C, sukels maždaug milijardą mirčių (3 °C atšilimas sukeltų 2 milijardų žmonių mirtį), dėl ko žmonija, esant maždaug 10 °C atšilimui, išnyktų. Akivaizdu, kad jei milijardai žmonių mirs per anksti, šioms mirtims reikia užkirsti kelią, tačiau, laikantis sąmokslų teorijų, galbūt tų **mirčių ir siekiama?**

Diskusija. Prof. **J. Kulys** pastebėjo, kad gyventojų skaičiaus mažinimas gali padėti spręsti klimato kaitos problemą. Prof. **A. Žukauskas** teigė, kad Kinijoje gyventojų mažėja, Indijoje nebedaugėja, Afrikoje šis skaičius dar auga, bet prognozuojamas mažėjimas. Gyventojų skaičių mažina urbanizacija. Saulės elementai gaminami nešvarių būdu, tad ši energetika klimato kaitos nemažina. Branduolinė energetika irgi nešvari. Geriausi yra maži reaktoriai, bet visais atvejais iškyla atominių elektrinių atliekų problema. Atliekose kaupiasi plutonis, iš kurio lengva pagaminti atomines bombas.

Trečią pranešimą „**Klimato kaitos tendencija Žemės evoliucijos eigoje**“ padarė LMA akad., prof. **R. Mokrikas**.

Paleoklimato tendencijos rodo, kad atmosferos CO₂ lygis per visą Žemės geologinę istoriją labai svyravo ir prieš 560 milijonų metų kambro periode pasiekė net 5 000–7 000 ppm, o vėliau nuolat eksponentiškai mažėjo iki paskutiniojo ledynmečio pabaigos, kai siekė 180–280 ppm. Tačiau per pastaruosius 150 metų jis pašoko iki 420 ppm. Senovėje CO₂ kiekį atmosferoje lėmė natūralūs kaupimosi procesai Žemės plutoje – didelis vulkaninis aktyvumas, dūlėjimas ir biogeocheminiai anglies ciklo pokyčiai, taip pat ledynmečiai, kuriuos lydėjo anglies dioksido koncentracijos praskiedimas. Didžiąją dalį pastarųjų 400 000 metų, ypač ledynmečių ir šiltų tarpledynmečių metu, CO₂ koncentracijos lygis ritmiškai svyravo 100–120 ppm diapazone (nuo 180 iki 300 ppm). Ritmiškų tendencijos piko svyravimų atveju CO₂ koncentracijos gradientas 30 000 metų kilimo metu buvo tris kartus didesnis nei 120 000 metų mažėjimo metu. Dabartinis staigus CO₂ padidėjimas susijęs su pramonės revoliucijos era, sparčiu gyventojų skaičiaus augimu ir netvaria žmonių ekonomine veikla. Iš tiesų, geologiniu laiko mastu toks padidėjimas iki dabartinės 420 ppm vertės atrodo praktiškai momentinis ir nelabai reikšmingas. Jei pažvelgtume į CO₂ lygio variacijos kreivę iš kvartero geologinio laikotarpio, gamta turėtų sugebėti „absorbuoti“ tokius anomalius svyravimus ir išlyginti neracionalią augimo tendenciją savireguliacijos mechanizmu su sąlyga, kad žmonės čia neturėtų likti pasyvūs stebėtojai.

Pastaba: angliskai CO₂ koncentracijos lygis ppm (*parts per million*), lietuviškai – koncentracijos milijonoji dalis (mln. d.).

Baigiamosios mintys. Prof. **A. Bukantis** vylėsi, kad žmonės turėtų rasti išeitį. Prof. **A. Valiulis** teigė, kad, esant sutarimui tarp valstybių, galima bent palengvinti žmonių gyvenimą. Prof. **R. Mokrikas** pabrėžė, kad ar žmonija gali suvaldyti klimato kaitą – politinis klausimas. Įsitvirtinus autokratams, nieko gero negalima tikėtis. Pasaulį valdo pinigai, tad nuo jų kiekio priklauso ir klimato problemų sprendimas. Prof. **A. Žukauskas** stengėsi žiūrėti optimistiškai.

Homo sapiens sukūrė įrankį, kuris gali išspręsti problemas. Tai mokslas! Prof. **V. Kučinskas** pridūrė, kad žmonės gali tik prisitaikyti. Mokslas Lietuvoje nuvertintas.

VU PEK NARIŲ IŠVYKOS 2025 M.

1. Išvyka į VILNIUS TECH universiteto Antano Gustaičio aviacijos institutą

2024 m. birželio 19 d. pasirašyta Vilniaus universiteto PEK ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VILNIUS TECH) PEK bendradarbiavimo sutartis jau duodanti vaisių. Tų pačių metų gruodžio 4 d. mūsų universitete buvo surengtas jungtinis seminaras-diskusija pastarojo meto aktualija – dirbtinio intelekto problematika. O šiemet balandžio 4 d. mūsų PEK susiruošė į ekskursiją – į VILNIAUS TECH Antano Gustaičio aviacijos institutą.

Prie instituto pastato Linkmenų gatvėje atvykusius 19 PEK narių maloniai pasitiko šio universiteto PEK pirmininkas prof. Algirdas Vaclovas Valiulis, kuris ir globojo mus visą ekskursijos laiką. Pirmiausia buvome palydėti į didžiulį angarą, kur mūsų jau laukė instituto vadovai: dekanas doc. dr. Linas Juknevičius ir prodekanas Laurynas Šišovas. Mūsų PEK prezidentas prof. Vaidutis Kučinskas, padėkojęs už suteiktą galimybę susipažinti su instituto darbais, trumpai pristatė mūsų klubo veiklą ir dekanui padovanojo knygą „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“.

Susipažinimas su Aviacijos instituto vadovybe ir VILNIUS TECH profesorių emeritų klubu

Ekskursijos, prasidėjusios angare, gidu tapo prodekanas L. Šišovas, kuris pirmiausia supažindino mus su Aviacijos instituto, veikiančio fakulteto teisėmis, istorija. 1993 m. įkurtam institutui netrukus buvo suteiktas įžymaus Lietuvos aviatoriaus ir talentingo lėktuvų konstruktoriaus Antano Gustaičio (1898 03 26–1941 10 16) vardas. Tai buvo visiškai pamatuotas sprendimas. A. Gustaitis, studijavęs Sankt Peterburge, o vėliau Paryžiuje, daug nuveikė Lietuvoje kurdamas modernią aviaciją. Kaune Aukštojoje Fredoje įkūręs aviacijos dirbtuves, 1923 m. pradėjo konstruoti lėktuvus ir beveik 15 metų (1925–1939) vadovavo savo sukonstruotų 9 tipų ANBO lėktuvų, tapusių Lietuvos aviacijos pasididžiavimu, gamybai. Specialistų nuomone, lietuviškasis ANBO beveik nenusileido užsienio lėktuvams, o didžiausiu pasiekimu laikomas lengvasis bombonešis ANBO-VIII. (Beje, santrumpos reikšmė – iki šiandien mišlė. Kaune sklido kalbos, kad tai sakinio „Antanas nori būti ore“ santrumpa.) 1934 m. trimis ANBO-IV lėktuvais A. Gustaitis su kolegomis apskrido Europą. 1937 m. jam buvo suteiktas brigados generolo laipsnis. Tačiau neilgai trukus ir generolo mylimą tėvynę, ir jį patį ištiko tragiškas likimas. Sovietams okupavus Lietuvą, jau 1941 m. sausį jis iš kariuomenės buvo atleistas, o kovo 4 d., kai bandė pereiti valstybės sieną ir pasitraukti iš okupuotos Lietuvos, jį suėmė NKVD. Išgabentas į Maskvą, pagarsėjusiam Butyrkų kalėjime spalio 16 d. buvo sušaudytas.

Simboliška, kad mūsų ekskursijos į generolo vardu pavadintą institutą laikas beveik sutapo su žymaus Lietuvos aviacijos kūrėjo 127-osiomis gimimo ir su jo sukurto pagarsėjusio lėktuvo ANBO 100-osiomis metinėmis. Galima sakyti, kad VILNIUS TECH aviacijos institute tęsiami generolo A. Gustaičio pradėti darbai ir įgyvendinama jo svajonė konstruoti šiuolaikiškus modernius lėktuvus. Apie tai ir kalbėjo instituto prodekanas. Jis papasakojo, kad institute bakalauro ir magistro programose studijuoja apie 700 studentų: būsimų aeronautikos inžinierių, skrydžių valdymo specialistų ir lakūnų, įgyjančių piloto licencijas. Po penkerių metų vientisųjų orlaivių pilotavimo studijų absolventai gauna ne tik aeronautikos inžinerijos magistro laipsnį, bet ir orlaivių (lėktuvo ar sraigtasparnio) profesionalaus piloto licenciją. Absolventai, baigę kitas bakalauro studijų programas, gali tęsti studijas magistrantūroje. Jiems institutas siūlo tokias studijų programas: aerokosmoso inžinerija, automatika, elektronikos inžinerija, elektros energetikos sistemų inžinerija, informacinės elektroninės sistemos, informacinės technologijos.

Profesorius emeritas L. Kimtys prie sraigtasparnio

Šiuo metu institute, kurio vienas siekiamų tikslų – tvarumas, kuriamas elektra varomas lėktuvas. Prodekanas paminėjo ir bendradarbiavimo su mūsų universiteto mokslininkais svarbą. Angare išvydome čia laikomus lėktuvų originalius komponentus nuo sraigtasparnio iki naikintuvo ir aerobuso.

Kai kurie ekskursantai netgi neatsispyrė pagundai į vieną tokį komponentą įlipti, įsitaisyti lakūnų darbo vietoje ir, žinoma, nusifotografuoti.

Profesorius emeritas E. Butkus ir M. Burinskienė pilotų kabinoje

Po to aplankėme įspūdingo dydžio variklių auditoriją, kurioje prodekanas nespėjo atsakinėti į susidomėjusių profesorių klausimus.

Lėktuvų varikliai

Taip pat aplookėme keletą dirbtuvių, tad galėjome susidaryti vaizdą apie darbo sąlygas ir atliekamus darbus. Pavyzdžiui, palydovų dirbtuvėse sužinojome, kad instituto mokslininkai kuria mažųjų palydovų posistemę, o bepiločių orlaivių dirbtuvėje gaminami dronai. Beje, čia apžiūrėjome prie lubų pritvirtintą sklandytuvą, maitinamą saulės energija. Dar aplookėme prototipų gamybos dirbtuves. Bet, ko gero, didžiausią įspūdį (bent jau kai kuriems ekskursantams) paliko skrydžių treniruoklis. Tuo metu šį simulatorių-lėktuvą valdė mergina, o mes turėjome progą ne tik pamatyti, bet ir pajusti, kaip lėktuvas kyla ir sklendžia ore.

VU PEK prezidentas V. Kučinskas antrojo piloto vietoje

Nors ekskursijos pradžioje, kaip sakytą, dekanas gidu „paskyrė“ prodekaną, visą laiką į susidomėjusių klausimus atsakinėjo abu. Taigi atsisveikindami dėkojome abiem už puikiai surengtą labai įdomią ekskursiją ir už kavą, kuria pasivašinti buvome pakviesti sugrįžę į angarą.

Detalų susitikimo aprašą, kurį parengė profesoriai emeritai I. Valikonytė ir V. Lakis, galite rasti VU PEK internetinėje svetainėje.

2. VU PEK organizuota kelionė į Sūduvos kraštą (Marijampolę ir Vilkaviškį) 2025 m. birželio 18–19 d.

Kelionės maršrutą parengė iš Marijampolės kilęs PEK prezidentas prof. Vaidutis Kučinskas ir archeologas prof. dr. Algimantas Merkevičius, buvęs ir visos išvykos pagrindiniu gidu bei iš anksto susitaręs dėl profesionalių muziejų gidų paslaugų. Kelionės organizavimu rūpinosi PEK valdybos narys prof. Bonifacas Stundžia, biudžetu – PEK viceprezidentas prof. Vaclovas Lakis.

Ankstyvą birželio 18 d. rytą įmonės „Kautra“ autobusas su 25 išvykos dalyviais pajudėjo į Marijampolę. Autobuse V. Merkevičius supažindino su krašto istorija per archeologo prizmę, V. Kučinskas papasakojo apie naujausių genetinių tyrimų duomenis, B. Stundžia – apie Sūduvos apylinkių tarmės ypatumus, reikšmę bendrinei kalbai. Lygiai 9 val. atvykome į **Marijampolės**

geležinkelio stotį, šįmet švenčiančią 100 metų sukaktį. Tai istorijos skersvėjus atlaikęs ypatingas objektas, turintis didelę architektūrinę vertę. 1923 m. stotį projektavo inžinierius Edmundas Frykas, ji pradėta statyti 1923 m., baigta 1924 m. pabaigoje. Kompozicijos ir stiliaus atžvilgiu stotis yra originali tarp šios paskirties statinių Lietuvoje.

Išvykos dalyviai prie Marijampolės geležinkelio stoties

Pasivažiinę stoties aparato teikiama kava, lankėmės Marijampolės krašto muziejuje, susidedančiame iš kelių padalinių. Pirmiausia susipažinome su **Lietuvos prezidento Kazio Griniaus muziejumi**, įsikūrusiu kultūros paveldo objekte – XIX a. statytame name, kuriame 1904–1914 m. K. Grinius su šeima gyveno. XX a. pradžioje Grinių namai tapo Užnemunės kultūrinės ir politinės veiklos centru: per juos plito nacionalinė tautos atgimimo savimonė,

demokratinės nuostatos, kalba, kultūra. Turėjome galimybę ne tik apžiūrėti muziejaus ekspoziciją, bet ir iš gidės sužinoti daugybę įdomių faktų apie šią neeilinę asmenybę.

Kazio Griniaus muziejuje

Eidami iš K. Griniaus muziejaus, užsukome į nuostabaus grožio **Šv. Arkangelo Mykolo baziliką**, kurioje yra Palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio altorius, o jo antstate – sarkofagas su žemiškaisiais Palaimintojo palaikais. Žvilgtterėjome ir į renovuotą pastatą su užrašu „Dramos teatras“. Dar neseniai tai buvo savarankiškas meno židinys, o dabar – Marijampolės kultūros centro padalinys.

Prie Šv. Arkangelo Mykolo bazilikos

Neišdildomą įspūdį paliko **Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejus** ir turtinga, su meile ir išmanymu parengta jo ekspozicija, o ypač gido, paragavusio Sibiro „duonos“, p. Jono Gustaičio (tolimo gen. Antano Gustaičio giminaičio) pasakojimas apie partizanų kovas ir likimus, apie tremties išbandymus.

Pagerbę bendrinės kalbos tėvo Jono Jablonskio paminklą, aplankėme mūsų kultūrai itin reikšmingą **Rygiškių Jono gimnaziją**, savo veiklą pradėjusią 1867 m.

Išvykos dalyviai prie paminklo Jonui Jablonskiui

Nepriklausomos Lietuvos tarpukario metais mokykla garsėjo kaip viena iš geriausių gimnazijų Lietuvoje, išugdė visą būrį kultūros veikėjų, tarp jų pasaulinio garso semiotiką Algirdą Julijų Greimą, poetą Vincą Mykolaitį-Putiną, baltistą Joną Kabelką, šešis Vasario 16-osios Akto signatarus. Apie Rygiškių Jono gimnaziją pasakojo, po kabinetus vedžiojo direktorius Vilhelmas Petkevičius. Išvykos dalyvius džiugino gražiai prižiūrimos istorinės patalpos, gausybė žymiųjų absolventų nuotraukų. Gimnazijos muziejus, deja, šiuo metu neveikia – laukiama atnaujintos jo ekspozicijos.

Išvykos dalyviai prie Rygiškių Jono gimnazijos

Iš gimnazijos pasukome į dar vieną Krašto muziejaus padalinį – **Bulotų namus**, esančius prie seniausio Marijampolėje Vytauto Didžiojo parko su paminklu. Bulotų namai – unikalus XX a. pradžios medinės miesto architektūros pavyzdys. Ten gyveno žymus advokatas, rašytojos Žemaitės globėjas Andrius Bulota su žmona Aleksandra. Dabar čia įrengta ekspozicija „Bulotų namai – tarpukario miestietiškos kultūros atspindys“.

Į dienos pabaigą aplankėme Marijampolės kapines, uždegėme žvakes prie Žemaitės ir kunigo bei Sūduvos istoriko prof. Jono Totoraičio kapų. Pirmosios dienos ekskursiją baigėme ant Kumelionių piliakalnio.

Po nakvynės Babeckų kaimo turizmo sodyboje, arba Babeckynėje, antrąją dieną pradėjome Vilkaviškio r. Ožkabalių kaime esančioje **dr. Jono Basanavičiaus gimtinėje**. Atstatytoje sodyboje daug sužinojome apie tautos patriarcho gyvenimą, artimuosius, kūrybą, pasigėrėjome didingu **Lietuvos tautinio atgimimo ažuolynu**.

Prie Lietuvos tautinio atgimimo qžuolyno

Visiems keliauninkams didelę įspūdį paliko **Paežerių dvaras-sodyba**, vienas ryškiausių perėjimo iš baroko į klasicizmą laikotarpio sodybinių ansamblių Lietuvoje. Stilingus dviejų aukštų Paežerių dvaro rūmus suprojektavo žymus architektas Martynas Knakfusas, Lietuvoje žinomas kaip klasicizmo atstovas. Neseniai remiant ES restauruotos reprezentatyviausios rūmų dalys: pagrindiniai laiptai, antrojo aukšto patalpų dekoras, rotondinės salės interjeras ir grindys, terasa bei balkonas. Taip pat pakeistos rūmų durys, rekonstruoti langai. Reto grožio interjeras ir jo detalės.

Paežerių dvaro rūmuose

Nuo 2004 m. Paežerių dvaro rūmuose veikia Vilkaviškio rajono **Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centras**, o restauruotuose ofisinose ir ledainės pastatuose įsikūręs Vilkaviškio krašto muziejus, kurio gidė galėjo papasakoti kone kiekvieno eksponato istoriją.

Paežerių dvaro muziejuje (kraštietės dailininkės M. B. Stankūnienės kambarys)

Išvyką užbaigėme **Kudirkos Naumiestyje**, kur aplankėme gerai prižiūrimą ir gausų eksponatų dr. Vinco Kudirkos muziejų, paminklą (skulptorius Vincas Grybas), ant Lietuvos himno autoriaus kapo uždegėme žvakę.

VU PEK nariai prie Vinco Kudirkos paminklo

Vinco Kudirkos kapas

Visą kelionę po Sūduvos kraštą lydėjo geras oras ir puiki nuotaika, žavėjo tvarka miestuose, miesteliuose ir kaimuose, parkuose, skveruose ir kapinėse; muziejų gidų kompetencija ir meilė savam kraštui. Ne vieną kartą buvo girdėti sakant: „Jaučiuosi kaip Vakarų Europoje.“ Prie krašto grožio daug prisidėjo sąžiningai panaudotos ES projektų lėšos.

Detalų susitikimo aprašą, kurį parengė profesorius emeritas B. Stundžia, galite rasti VU PEK internetinėje svetainėje.

Nuotraukos – išvykos dalyvių.

3. VU PEK narių išvyka į Kernavę 2025 m. rugsėjo 10 d.

Saulėtą rugsėjo 10 d. rytą į sostinės S. Daukanto aikštę susirinkę 26 profesoriai emeritai ir jų šeimos nariai sėdo į autobusą ir pradėjo planuotą ekskursiją į Kernavę.

Šios pirmąją Lietuvos valstybės sostine tituluojamos vietovės istorijos paminklai ilgai nebuvo tyrinėjami. Dar 1965 m. Lietuvos išeivių parengto ir publikuoto leidinio „Mūsų Lietuva“ autoriai konstatavo, kad „[a]rcheologiškai Kernavė nėra tyrinėta“ (*Mūsų Lietuva*, II t., paruošė Bronius Kviklys, South Boston, 1965, p. 522). Iš tiesų, nors, Lenkijai okupavus Vilniaus kraštą, Kernavė liko Lietuvos pusėje (prie pat demarkacijos linijos), atsikūrusi valstybė neturėjo nei lėšų, nei pajėgų rūpintis visais istorijos paminklais, taigi ir Kernavės piliakalnių tyrimais. O sovietmečiu „išnaudotojų feodalų“ pilių tyrimai, švelniai tariant, nebuvo skatinami. Tačiau vis dėlto situacija išlėto keitėsi 8 dešimtmečio pabaigoje, kai tyrimų ėmėsi tuometinio Mokslų akademijos Istorijos instituto ir Vilniaus universiteto mokslininkai.

Daugiau nei 4 dešimtmečius besitęsiantys intensyvūs archeologiniai tyrimai atskleidė gausybę Kernavės ir jos gyventojų paslapčių, kurias išgirsti ir išlukštenti turėjome puikią galimybę, kaip sakoma, iš pirmų lūpų. Mat mūsų ekskursijos gidu būti maloniai sutiko prof. dr. Aleksiejus Luchtanas, įsitraukęs į archeologinius Kernavės tyrimus dar studijuodamas mūsų universiteto Istorijos fakultete, kuomet ekspedicijoms vadovavo žinoma Lietuvos archeologų pora: habil. dr. Regina Volkaitė-Kulikauskienė ir doc. Pranas Kulikauskas. O po kelerių metų – 1983 m. – vadovavimą tyrimams perėmė jų mokinys A. Luchtanas, kuriam Kernavė tapo antraisiais namais, o jos istorijos atkūrimas – *opus vitae*.

Toki įspūdį mums paliko ir gyvas, šiltas, ekspresyvus ir asmeninių patirčių kupinas profesoriaus pasakojimas.

Pažintį su Kernavės istorija pradėjome sustoję prie užtvaros, atveriančios kvapą gniaužiantį piliakalnių ir Pajautos slėnio vaizdą.

Žinoma, atkreipėme dėmesį į pritvirtintą plokštę, kurioje užfiksuotas reikšmingas Kernavės istorijos faktas: 2004 m. šis kultūros rezervatas įrašytas į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą. Profesorius papasakojo apie šią procedūrą ir atskleidė slaptų ekspertų, tikrinusių paraiškos

pagrįstumą, vizitų detales. Po to išklausėme išsamią Kernavės raidos istoriją, kurios etapus nustatyti ir išryškinti leido archeologiniai tyrimai. Nors istorijos šaltiniuose (*Eiliuotojoje Livonijos kronikoje*) Kernavė pirmą kartą minima 1279 m., radiniai paliudijo, kad ši teritorija buvo apgyvendinta jau 9–7 tūkstantmetyje prieš m. e. Tačiau daugiausia radinių, ištyrus piliakalnių (pilies kalnų) aikštes, šlaitus ir papėdes bei gyvenvietes, atskleidė XIII–XIV a. kultūrinį sluoksnį. Profesorius parodė naujai nustatytą Kernavės gyvenviečių komplekso teritoriją ir papasakojo apie įspūdingus artefaktus, paliudijusius čia klestėjusius amatus, vietinius ir tarptautinius prekybinius ryšius.

Išvykos dalyviai prie Kernavės piliakalnių

Tyrimų rezultatai leido pagrįsti išvadą, jog XIII–XIV a. Kernavė buvo vienas svarbiausių Lietuvos valstybės ekonominių, politinių ir gynybinių centrų ir vienas pirmųjų Lietuvos miestų, suklestėjęs Traidenio ir Vytenio valdymo laikais.

Mūsų kelionė po Kernavės teritoriją baigėsi vienoje prieš keletą metų archeologų atkurtoje gyvenvietėje. Galėjome akivaizdžiai išvysti XIII–XIV a. Kernavės gyventojų sodybas ir jose pastatytus gyvenamuosius būstus, pirtis, amatininkų dirbtuves.

Pažintį su tuomečių kernaviškių buitimi ir amatais pratęsėme Kernavės archeologijos ir istorijos muziejuje, kur apžiūrėjome išpūdingą ekspoziciją, parengtą vien iš Kernavėje aptiktų radinių. Ir muziejuje mus lydėjo profesoriaus A. Luchtano komentarai ir aiškinimai, padėję prakalbinti senovę. Įdomus profesoriaus pasakojimas sulaukė didelio dėmesio ir ekskursantų klausimų. Juos domino ne tik senųjų Kernavės gyventojų kilmės problema, bet ir šiuolaikinių gyventojų požiūris į archeologinius tyrimus. Paaiškėjo, kad ne vienas kernaviškis ne tik domėjosi radiniais, bet net pasiryžo studijuoti archeologiją. Svarbu pabrėžti, kad ilgametės ekspedicijos tapo puikia archeologijos profesijos mokykla mūsų studentams. Be abejo, prie archeologijos mokslo populiarinimo visoje Lietuvoje prisidėjo 1999 m. pradėtos rengti kasmetinės gyvosios archeologijos dienos, kurių turinį atskleidė profesorius.

Atsisveikindami kupini įspūdžių ir, pasak profesoriaus Albino Bagdono, pabuvoję Lietuvos istorijos pamokoje, nuoširdžiai dėkojome profesoriui už galimybę naujai pažinti Kernavę.

O mūsų kelionė tęsiasi. Skubėjome aplankyti Sudervės Švč. Trejybės bažnyčią, pastatytą 1803–1822 m.

Pirmiausia susipažinę su senąja Sudervės dvaro istorija, kuri rašytiniuose šaltiniuose „prasideda“ XV a. pabaigoje, grožėjomės išskirtine bažnyčios architektūra. Tiesa, dėl jos projekto autorystės vis dar diskutuojama, bet pastaruoju metu menotyrininkai šio klasicizmo stiliaus kupolinės rotondos formos pastato autoriumi laiko ne Lauryną Gucevičių, bet jo amžininką dominikoną kunigą Lauryną Bortkevičių (1750–1823). Įėję į bažnyčią, akivaizdžiai įsitikinome, kad gausiai dekoruotas interjeras iš tiesų yra kontrastas santūriai pastato išorei. Atkreiptinas dėmesys, kad visa bažnyčios statybos ir puošybos istorija glaudžiai susijusi su mūsų universitetu. Ne tik L. Bortkevičius, bet ir fasade už kolonados išskobtose arkinėse nišose apaštalų skulptūras bei dviaukštį altorių bažnyčioje sukūręs I. Gulmanas studijavo, o vėliau dėstė mūsų universitete. O bažnyčios sienų bei įspūdingo kupolo tapytojas Napoleonas Ylakavičius (Illakowicz) buvo Jono Rustemo studentas.

Pasigrožėję dekoruotu Sudervės bažnyčios kupolu ir galerijomis, bet neišdrįsę išbandyti akustikos, negalėjome neužsukti į netoliese įkurtą Vilnojos skulptūrų parką, kuriame šiuolaikinių menininkų skulptūros eksponuojamos ir sausumoje, ir Vilnojos ežero vandenyse.

Puiki saulėta rudens diena buvo ne tik kupina naujų įspūdžių, bet ir leido dar kartą patirti Lietuvos gamtos grožį.

Detalų susitikimo aprašą, kurį parengė profesorė emeritė I. Valikonytė, galite rasti VU PEK internetinėje svetainėje.

Nuotraukos – išvykos dalyvių.

Visų VU PEK išvykų aprašai yra perduoti VU PEK archyvui.

2025 M. PROFESORIAUS EMERITO VEIKLOS APRAŠAS

2025 m. lapkričio–gruodžio mėn. buvo atlikta klubo narių apklausa apie jų įvairias veiklas. Suprantama, kad tokia apklausa buvo norima išsiaiškinti profesorių emeritų nuveiktus darbus ir pasidžiaugti jų pasiekimais. Kita vertus, tai nurodoma ir PEK nuostatuose:

„3.2. Prisidėti prie VU mokslo ir studijų būklės gerinimo; doktorantams ir kitiems studentams, jaunesniesiems kolegoms perteikti sukauptą ilgametę mokslo tiriamojo ir pedagoginio

darbo patirtį. 3.3. Skatinti PEK narius panaudoti turimą kūrybinį potencialą, testuoti mokslinį darbą, publikuoti jo rezultatus, dalyvauti mokslinėse konferencijose ir populariojoje spaudoje.“

Universiteto reitingavimo rezultatai, finansavimo apimtys tiesiogiai priklauso nuo minėtų rodiklių. Todėl tokia informacija yra svarbi.

Šioje apklausoje dalyvavo dauguma klubo narių. Anketoje buvo prašoma atsakyti į keletą klausimų:

1. Mokslinė veikla. 2. Pedagoginė veikla. 3. Ekspertinė veikla. 4. Kongresai, konferencijos ir kiti moksliniai renginiai. 5. Mokslo žinių populiarinimas. 6. Apdovanojimai ir premijos. 7. Laisvalaikis.

Po apklausos paaiškėjo, kad nemažai profesorių emeritų aktyviai dalyvauja įvairiose veiklose. Suprantama, jos susijusios su asmens amžiumi ir priklauso nuo jo darbinių santykių su Vilniaus universitetu. Pastarojoje grupėje (turinčių darbinius santykius su VU) nepralenkiami 2025 m. buvo profesorius emeritas Leonas Valkūnas, paskelbęs 23 publikacijas, bei profesorius emeritas Antanas Laurinčikas, parašęs 13 straipsnių. Aišku, tie profesoriai emeritai, kurie nedalyvauja aktyviai mokslinėje veikloje (neturi darbinių santykių su VU), paskelbė mažiau straipsnių. Visgi, kai kurie iš jų buvo ypač aktyvūs. Tai pirmoje vietoje yra profesorius emeritas Mifodijus Sapagovas, paskelbęs net 7 straipsnius. Iš humanitarų, kaip paprastai, nepralenkiami buvo profesorė emeritė Viktorija Daujotytė-Pakerienė ir profesorius emeritas Domas Kaunas, o iš socialinių mokslų – profesorius emeritas Jonas Prapiestis. Absoliuti VU PEK narių dauguma paskelbė bent po vieną du straipsnius.

Šią analizę mūsų prašymu atliko VU bibliotekos Informacijos išteklių formavimo skyriaus vyriausioji bibliografė **Eglė Akstinaitė-Veličkienė**, o duomenis papildėme išanalizavę PEK narių atsiųstą informaciją.

VU PEK NARIŲ 2025 m. publikacijos. Vadovavimas disertacijoms

Pirmojo pasaulinio karo kaltės ir atsakomybės aiškinimai XXI a. Vakarų istoriografijoje / Teodoras Jonas Žukas; mokslinis vadovas **Zenonas Butkus**. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2025. – 296 p.

Dvigubo vaizdinimo nanomedžiagos / Marijus Plečkaitis; mokslinis vadovas **Ričardas Rotomskis**. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2025. – 188 p.

Business intelligence and organizational agility: organizational agility through the agility of business intelligence applications and the moderating effect of organizational culture / Justina Valentukevičė; mokslinis vadovas **Rimvydas Skyrius**. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2025. – 188 p.

Monografijos. Mokslinės publikacijos. Pranešimų tezės, santraukos

Dr. Juvencijus Lapė (1925–2011) – psichologų judėjimo ir psichologijos studijų organizavimo pokario Lietuvoje *spiritus operandi* / **Albinas Bagdonas** // Psichologijos atlasas:

Lietuvos psichologų kongresas, 2025 m. balandžio 25–26 d., Vilnius: recenzuota kongreso medžiaga. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2025. – P. 37.

Smulkioji lituanistika / **Viktorija Daujotytė**. – Vilnius: Lietuvos mokslų akademija, 2025. – 270 p.

Trumpės, arba Trumpos mintys / **Viktorija Daujotytė**. – Vilnius: Odilė, 2025. – 198 p.

Deux Jurgis Baltrušaitis (le pere et le fils): l'ecart et l'union / **V. Daujotytė**. – Sovijus, Interdisciplinary studies of culture, 2025, t. 13, No 1, p. 180–194.

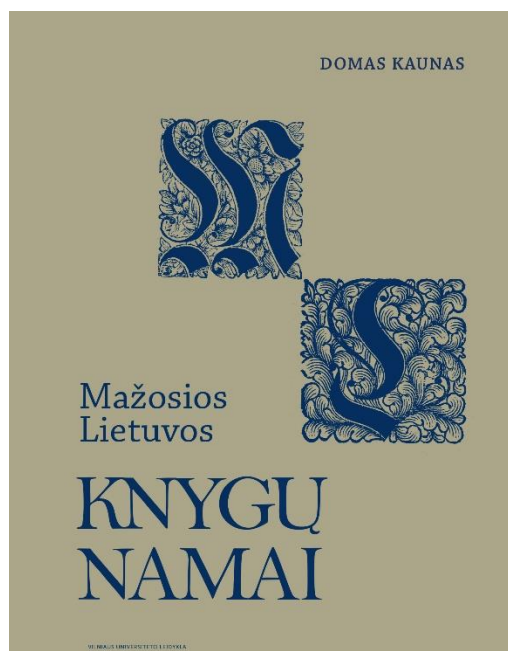
Vydūnas buvo mokytojas / **V. Daujotytė**. – Metai, 2025, Nr. 10.

Apie tautą spręsti iš literatūros? **V. Daujotytė**. – Krantai, 2025, Nr. 3.

Mažosios Lietuvos knygų namai. Bibliotekos, rinkiniai, jų kūrėjai ir likimas: monografija / **Domas Kaunas**. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2025. – 986 p. Tai didelės apimties ir išskirtinės reikšmės mokslinis veikalas.

„Tavo rankose veikalas apie prarastą knygos pasaulį, kuriame gyveno lietuvių kultūros kūrėjai – nuo Martyno Mažvydo iki Ievos Simonaitytės. Jis skirtas bibliotekoms, penkis šimtmečius veikusioms Prūsų Lietuvoje (ilgainiui ji gavo Mažosios Lietuvos vardą) ir autoriaus taikliai pavadintoms knygų namais, jų kūrėjams bei istorinei kultūrinei lietuvininkų paveldo rekonstrukcijai. Rašytinių medijų apytaka ir turinio platinimas protestantiškos kultūros lietuvių ir vokiečių visuomenėje atskleistas naujai, aptartos istorinių (knyginyčių, žyčkos knyginyčių) ir modernių bibliotekų veiklos sąsajos, komercinis jų pradai, ypatinga asmeninės bibliotekos po namų stogu reikšmė, knygų rinkinių įtaka lietuviško žodžio meistrų intelektinei ir dvasinei savivokai. Pažymėtinas autoriaus išvalgumas, gyvosios istorijos metodų taikymas, panaudota naujų šaltinių bazė ir autoriaus asmeninio archyvo medžiaga, 185 iliustracijos, pagražinančios nuostabią kelionę istoriniais bibliotekų labirintais.“

prof. dr. Arvydas Pacevičius

Skyrius apie lietuvių k. žodžių darybą knygoje „Word-Formation – European Languages“ / **B. Stundžia**: Ed. by Müller, Peter O., Olsen, Susan, Rainer, Franz. Berlin: de Gruyter Mouton, 2025, p. 277–298.

Mokslinės publikacijos WoS (Clarivate) duomenų bazėje:

Lenticulostriate vasculopathy in newborns: whole genome sequencing data analysis / Svetlana Dauengauer-Kirlienė, Dovydas Pranauskas, Yogen Singh, **Vaidutis Kučinskas**, Alina Urnikytė // *Frontiers in pediatrics*. Lausanne: Frontiers Media S.A. – Vol. 13 (2025), p. [1–8].
 Millennia of Mitochondrial Change: Tracing Haplogroup Variation in Lithuania / I. Domarkienė, I. Krastinaitė, J. Kozakaitė, I. Kavaliauskienė, H. W. Witas, **Vaidutis Kučinskas**, R. Jankauskas // *HERITAGE*, 2025, 8, 531. <https://doi.org/10.3390/heritage8120531>.

A joint discrete limit theorem for Epstein and Hurwitz zeta-functions / Hany Gerges, **Antanas Laurinčikas**, Renata Macaitienė // *Mathematical modelling and analysis*. – ISSN 1648-3510. – Vol. 30 (2) (2025), p. 186–202. A new joint limit theorem of Bohr-Jessen type for Epstein zeta-functions / **Antanas Laurinčikas**, Renata Macaitienė // *Symmetry*. – ISSN 2073-8994. – Vol. 17 (6), art. no. 814 2073-8994. Approximation of analytic functions by generalized discrete shifts of the Lerch zeta-function / **Antanas Laurinčikas**, Toma Mikalauskaitė, Darius Šiaučiūnas // *Lithuanian mathematical journal*. – ISSN 1573-8825. – Vol. 65 (2) (2025), p. 254–270. Discrete limit Bohr-Jessen type theorem for the Epstein zeta-function in short intervals / **Antanas Laurinčikas**, Renata Macaitienė // *Axioms*. – ISSN 2075-1680. – Vol. 14 (8) (2025), art. no. 644, p. [1–20]. Equivalents of the Riemann hypothesis involving the Gram points / Julija Karaliunaitė, **Antanas Laurinčikas** // *Mathematical modelling and analysis*. – ISSN 1648-3510. – Vol. 30 (3) (2025), p. 571–582. Joint approximation of analytic functions by the shifts of Hurwitz zeta-functions in short intervals / **Antanas Laurinčikas**, Darius Šiaučiūnas // *Open mathematics*. – ISSN 2391-5455. – Vol. 23 (1) (2025), p. 86–101. Joint discrete approximation by the Riemann

and Hurwitz zeta functions in short intervals / **Antanas Laurinčikas**, Darius Šiaučiūnas // Symmetry. – ISSN 2073-8994. – Vol.17 (10) (2025), p. 1662. Joint Functional Independence of the Riemann Zeta-Function: Joint Functional Independence of the Riemann Zeta-Function / Maxim Korolev, Antanas Laurinčikas // Indian journal of pure and applied mathematics. – Vol. 56 (4) (2025), p. 1523–1528. On discrete shifts of some Beurling zeta functions / **Antanas Laurinčikas**, Darius Šiaučiūnas // Mathematics. – ISSN 2227-7390. – Vol.13 (1) (2025), p. 48. On equivalents of the Riemann hypothesis connected to the approximation properties of the zeta function / **Antanas Laurinčikas** // Axioms. – ISSN 2075-1680. – Vol. 14 (3) (2025) art. no. 169, p. [1–13]. The approximation of analytic functions using shifts of the Lerch zeta-function in short intervals / **Antanas Laurinčikas** // Axioms. – ISSN 2075-1680. – Vol. 14 (6) (2025) art. no. 472, p. [1–15]. Universality of Dirichlet L-functions in short intervals / **Antanas Laurinčikas** // Analysis mathematica. – ISSN 1588-273X. – Vol. 51 (3) (2025), p. 867–884. Universality of the Hurwitz zeta-function in short intervals / **Antanas Laurinčikas** // Boletín de la Sociedad Matemática Mexicana. – ISSN 2296-4495. – Vol. 31 (1) (2025), art. no. 17, p. [1–15].

Lietuvos sveikatos sektorius pilnametystės Europos Sąjungoje sulaukus / Gediminas Černiauskas, Vytautas Aukštakalnis, Romualdas Buivydas, Nerijus Černiauskas, Linas Darginavičius, Boguslavas Gruževskis, Irvinas Kairys, Jonas Kairys, **Romas Lazutka**, Kęstutis Stašaitis. – Vilnius: European Institute of Health and Sustainable Development, 2025. – 483 p.

A stochastic process defined via the random permutation divisors / **Eugenijus Manstavičius** // arXiv.org, <https://arxiv.org/abs/2501.10096v1>, Variance of a statistics defined on random permutations / **E. Manstavičius**, Lithuanian Mathematical Journal, 2025, 65, 4, p. 548–563.

Lietuvos hidrogeologijos apžvalga pasaulinių požeminio vandens tyrimų kontekste / **Mokrik R.** // GA („Geologijos akiračiai“), Nr. 3–4, 2025, p. 11–24.

High heat producing Mesoproterozoic granitoids and their impact on the geothermal field in Lithuania, Baltic Basin / Saulius Šliaupa, **Gediminas Motuza** // Applied sciences. – Vol. 15 (19) (2025), art. no. 10480.

Kasacijos raidos esminiai aspektai Nepriklausomos Lietuvos baudžiamojoje justicijoje / **Jonas Prapiestis**, Edita Kisieliene // Pirmieji Lietuvos Aukščiausiojo Teismo veiklos dešimtmečiai atkūrus Nepriklausomybę: recenzuojamų mokslinių straipsnių rinkinys. – Vilnius: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2025. – P. 30–44.

Interaction of L1 attrition, language attitudes and identity in Lithuanian diaspora / **Meilutė Ramonienė**, Jogilė Teresa Ramonaitė // Applied Linguistics Review. – ISSN 1868-6311. – Vol. 16 (3) (2025), p. 1381–1401.

Effective sliding motions of vibration-induced emission stoppers in mechanically interlocked molecules as artificial muscle tougheners and in situ molecular shuttling sensors for self-healable mechano-fluorescent polyurethane organogels / Tu Thi Kim Cuc, Yu-Chen Lai, Trang Manh Khang, Wei-Tsung Chuang, Tung-Kung Wu, **Ričardas Rotomskis**, Simona Steponkienė, Hong-Cheu Lin // Advanced functional materials. – ISSN 1616-3028. – 2025, art. no. e19737.

Energy Gap Law-Harnessing Design of Highly Second Near-Infrared Emissive 34π -Annulated Porphyrinoids for In Vivo Imaging / Yi-Chen Tsai, Yan-Chang Chen, Hsiu-Feng Lu, Kai-Min Chan, Syue-Liang Lin, Pin-Xuan Lin, **Ricardas Rotomskis**, Simona Steponkienė, Tung-Kung Wu, Ming-Hsien Chan, Ja-an Annie Ho, Yu-Fen Huang, Chao-Ping Hsu, Yang-Hsiang Chan // Journal of the American Chemical Society. – Vol. 147 (25) (2025), p. 21940–21949. FLASH effect mechanisms: radiation parameters and miRNA insights from In Vitro studies / Akvilė Šlėktaitytė-Kišonė, Paulina Kazlauskaitė, Marius Burkanas, Džiugilė Valiukevičiūtė, Aleksandras Cicinas, Mindaugas Džiugelis, Rasa Sabaliauskaitė, **Ričardas Rotomskis**, Jonas Venius // Radiotherapy and oncology: ESTRO 2025, 2–6 May 2025, Vienna, Austria. – ISSN 1879-0887. – Vol. 206, suppl. 1 (2025). 4409 FLASH Effect Mechanisms: Radiation Parameters and miRNA Insights from In Vitro Studies // Akvilė Šlėktaitytė-Kišonė, Paulina Kazlauskaitė, Marius Burkanas, Džiugilė Valiukevičiūtė, Aleksandras Cicinas, Mindaugas Džiugelis, Rasa Sabaliauskaitė, **Ričardas Rotomskis**, Jonas Venius // Radiotherapy and oncology. – Vol. 206 (2025), p. S4026–S4026. Unveiling theranostics: Nanocomplex-assisted photodynamic eradication of aggressive cancer cells and modulation of tumor-associated macrophages / Austėja Butkutė, Evelina Kazlauskė, Agata Mlynska, Emilė Pečiukaitytė, Vitalijus Karabanovas, **Ričardas Rotomskis**, Simona Steponkienė // International Journal of Nanomedicine. – ISSN 1178-2013. – Vol. 20 (2025), p. 9787–9806.

Dvimatės netiesinės parabolinės lygties su nelokalioomis kraštinėmis sąlygomis skirtuminės schemos stabilumas ir konvergavimas / Kristina Pupalaigė, **Mifodijus Sapagovas**, Jurijus Novickij // Lietuvos matematikų draugijos LXVI konferencijos santrauka, birželio 26–27 d., Klaipėda. – Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2025. – P. 30. Error estimation of the difference scheme for elliptic equation with an integral boundary condition / Regimantas Čiupaila, **Mifodijus Sapagovas**, Kristina Pupalaigė, Gailė Kamilė Šaltenienė // 28th international conference Mathematical modelling and analysis, May 26–29, 2025, Druskininkai, Lithuania: abstracts. – Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2025. – P. 8. M-matrices and discrete problems with nonlocal boundary conditions / Artūras Štikonas, Olga Štikonienė, **Mifodijus Sapagovas** // 28th international conference Mathematical modelling and analysis, May 26–29, 2025, Druskininkai, Lithuania: abstracts. – Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2025. – P. 26. M-matrices and discrete problems with nonlocal boundary conditions / Vytautas Būda, **Mifodijus Sapagovas**, Olga Štikonienė, Artūras Štikonas // Lithuanian mathematical journal. – Vol. 65 (2) (2025), p. 179–200. M-matrices and one-dimensional discrete Sturm–Liouville problems with nonlocal boundary conditions / Vytautas Būda, **Mifodijus Sapagovas**, Olga Štikonienė, Artūras Štikonas // Nonlinear analysis: modelling and control. – ISSN 2335-8963. – Vol. 30 (4) (2025), p. 704–731. On error estimation and convergence of the difference scheme for a nonlinear elliptic equation with an integral boundary condition / Regimantas Čiupaila, **Mifodijus Sapagovas**, Kristina Pupalaigė, Gailė Kamilė Šaltenienė // Mathematics. – Vol. 13 (5) (2025), art. no. 873, p. 1–20. On stability and convergence of difference schemes for one class of parabolic equations with nonlocal condition / **Mifodijus Sapagovas**, Jurij Novickij, Kristina Pupalaigė // Nonlinear analysis: modelling and control. – ISSN 2335-8963. – Vol. 30 (1) (2025), p. 135–155.

Consistent Markov Edge Processes and Random Graphs / **Donatas Surgailis** // Mathematics. – Vol. 13 (21) (2025): 3368. Limit distribution of the sample volume fraction of

Boolean set / Hermine Biermé, Olivier Durieu, **Donatas Surgailis** // arXiv.org, DOI: 10.48550/arxiv.2505.13340.

Interplay of charge transfer and local triplet states in donor-acceptor-based TADF compounds / Tomas Serevičius, **Sigitas Tumkevičius**, Jelena Dodonova-Vaitkūnienė, Saulius Antanas Juršėnas // Journal of physical chemistry letters. ISSN 1948-7185. – Vol. 16 (12) (2025), p. 3100–3105. Pirimidino darinių su oksadiazolo ir oksatiadiazolo fragmentais sintezė ir HDAC slopinantis aktyvumas / Virginija Jakubkienė, Ieva Labalaukytė, Markus Schweipert, Franz-Josef Meyer-Almes, **Sigitas Tumkevičius** // Chemija ir geomokslai: II nacionalinės chemijos ir geomokslų konferencijos tezės, [2025 m. kovo 14 d., VU Chemijos ir geomokslų fakultetas Geomokslų institutas]. – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2025. – P. 48. Synthesis and HDAC inhibitory activity of pyrimidine-based amidoximes, 1,2,4-oxadiazoles, and 1,2,3,5-oxathiadiazoles / Virginija Jakubkienė, Aleksandra Kopranovic, Franz-Josef Meyer-Almes, **Sigitas Tumkevičius** // Chemistry of heterocyclic compounds. – ISSN 1573-8353. – Vol. 61 (5–6) (2025), p. 262–267.

Predictors of ventricular abnormalities in children with idiopathic ventricular extrasystoles / Rita Kunigėlienė, Odeta Kinčinienė, Germanas Marinskis, **Vytautas Usonis** // Children. Basel: MDPI, 2025, vol. 12, iss. 2, art. no. 206, p. 2227–9067.

Analogies between quantum and classical systems / Justina Vaičiaitytė, Andrius Gelžinis, **Leonas Valkūnas** // Open readings 2025: 68th International conference for students of physics and natural sciences, [13–16 May 2025]: book of abstracts. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2025. – P. 231. Application of CARS microscopy to chemical structural imaging of micro- and nanocrystals / Andrej Dementjev, Ivan Halimski, Paulius Rindzevičius, Sergei Malykhin, **Leonas Valkūnas**, Renata Karpič // Nineteenth: Nanotechnology based innovation for the environment, energy, and health 28–30 September 2025, Salerno, Italy, program. – Salerno, 2025. – P. 1. Baltyminės aplinkos įtaka pigmentų sužadintosioms būsenoms fotosintetiniuose kompleksuose / Gabrielė Rankelytė, Jevgenij Chmeliov, Andrius Gelžinis, **Leonas Valkūnas** // 46-oji Lietuvos nacionalinė fizikos konferencija, skirta Tarptautinių kvantinių mokslų ir technologijų metams pažymėti, 2025 m. spalio 8–10 d., Kaunas: programa ir pranešimų tezės. – Kaunas, 2025. – P. 118. Concentration quenching of fluorescence in different molecular systems: similarities and differences / Ivan Halimski, Simona Streckaitė, Renata Karpič, Jevgenij Chmeliov, Andrius Gelžinis, Darius Abramavičius, **Leonas Valkūnas** // Open readings 2025: 68th international conference for students of physics and natural sciences: [13–16 May 2025]: book of abstracts. – Vilnius: Vilnius University Press, 2025. – P. 131. Coupled classical oscillators can exactly mimic dynamics of quantum dimer / Justina Vaičiaitytė, **Leonas Valkūnas**, Andrius Gelžinis // Physics letters A. – ISSN 1873-2429. – Vol. 563 (2025), art. no. 131053. – P. 1–7. Electrostatic interactions in photosynthetic complexes / Gabrielė Rankelytė, Jevgenij Chmeliov, Andrius Gelžinis, **Leonas Valkūnas** // Les Houches 2025: Quantum dynamics and spectroscopy of functional molecular materials and biological photosystems, to be held from 23 to 28 February 2025 (school) and 2–7 March 2025 (workshop). – Les Houches, 2025. Fourth order corrections for absorption calculations with complex time-dependent Redfield theory / Andrius Gelžinis, **Leonas Valkūnas** // EEDS 2025: Extended hanseatic workshops on exciton dynamics and spectroscopy, 29 Sep–3 Oct, 2025, Vilnius, Lithuania, programm and abstract 2025. – Vilnius, 2025. – P. 10. Fluorescence Variability of Stilbene Aggregates and Heterostructured Films / **Leonas**

Valkūnas // EEDS 2025: Extended hanseatic workshops on exciton dynamics and spectroscopy, 29 Sep–3 Oct, 2025, Vilnius, Lithuania, programm and abstract 2025. – Vilnius, 2025. – P. 16. Impact of protein geometry and protonation pattern on the excited states of pigments in photosynthetic complexes / Gabrielė Rankelytė, Jevgenij Chmeliov, Andrius Gelžinis, **Leonas Valkūnas** // 3RD Eurocc Vilnius workshop on using HPC; January 20–21, 2025; Vilnius, Lithuania; Abstract book. – Vilnius, 2025. – P. 17. Impact of protein geometry and protonation pattern on the excited states of pigments in photosynthetic complexes / Gabrielė Rankelytė, Jevgenij Chmeliov, Andrius Gelžinis, **Leonas Valkūnas** // Open readings 2025: 68th international conference for students of physics and natural sciences: [13–16 May 2025]: book of abstracts. – Vilnius: Vilnius University Press, 2025. – P. 1. Impact of the protein environment on the excited states of the pigments in photosynthetic complexes / Gabrielė Rankelytė, Jevgenij Chmeliov, Andrius Gelžinis, **Leonas Valkūnas** // EEDS 2025: Extended hanseatic workshops on exciton dynamics and spectroscopy, 29 Sep–3 Oct, 2025, Vilnius, Lithuania, programm and abstract 2025. – Vilnius, 2025. – P. 28. In search of the inter-chlorophyll charge-transfer states in the photosynthetic light-harvesting complexes: Pranešimo tipas: žodinis (oral) / Jevgenij Chmeliov, Gabrielė Rankelytė, Andrius Gelžinis, **Leonas Valkūnas** // Les Houches 2025: Quantum dynamics and spectroscopy of functional molecular materials and biological photosystems, to be held from 23 to 28 February 2025 (school) and 2-7 March 2025 (workshop); Book of abstracts. – Les Houches, 2025. – P. 32. Is fluorescence decay kinetics an effective tool to analyze the origin of fluorescence quenching and the manifestation of van der Waals interaction? / Ivan Halimski, Paulius Rindzevičius, Jelizaveta Fedotova, Simona Streckaitė, Martynas Talaikis, Andrej Dementjev, Andrius Gelžinis, Bruno Robert, Patrizia Lamberti, Darius Abramavičius, **Leonas Valkūnas**, Maksim Shundalau, Renata Karpič, Jevgenij Chmeliov // 46-oji Lietuvos nacionalinė fizikos konferencija, skirta Tarptautinių kvantinių mokslų ir technologijų metams pažymėti, 2025 m. spalio 8–10 d., Kaunas: programa ir pranešimų tezės. – Kaunas, 2025. – P. 92. Kvantinio dimero atvaizdavimas sukabintais klasikiniais osciliatoriais / Justina Vaičiaitė, **Leonas Valkūnas**, Andrius Gelžinis // 46-oji Lietuvos nacionalinė fizikos konferencija, skirta Tarptautinių kvantinių mokslų ir technologijų metams pažymėti, 2025 m. spalio 8–10 d., Kaunas: programa ir pranešimų tezės. – Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2025. – P. 137. Low-energy inter-chlorophyll charge-transfer states in the photosynthetic light-harvesting antenna complexes / Jevgenij Chmeliov, Gabrielė Rankelytė, Andrius Gelžinis, **Leonas Valkūnas** // Photosynthesis: from fundamental mechanisms to applications, Gárdony, Hungary, June 29 to July 2, 2025, abstracts. – Gárdony, 2025. – P. 6. Mašininio mokymosi pagrindu atlikta *Syntrichia caninervis* hiperspektrinių vaizdų analizė dehidratacijos/rehidratacijos sąlygomis / Yaroslau Padrez, Simona Streckaitė, Patricija Žemaitytė, Lena Golubewa, Vilius Čirgelis, Andrius Gelžinis, Jevgenij Chmeliov, **Leonas Valkūnas**, Chunhong Yang, Bruno Robert // 46-oji Lietuvos nacionalinė fizikos konferencija, skirta Tarptautinių kvantinių mokslų ir technologijų metams pažymėti, 2025 m. spalio 8–10 d., Kaunas: programa ir pranešimų tezės. – Kaunas, 2025. – P. 178. Modelling carotenoid properties / Robert Bruno, Mindaugas Mačernis, **Leonas Valkūnas** // 3rd EuroCC Vilnius workshop on using HPC, January 20–21, 2025, Vilnius, Lithuania: abstract book. – Vilnius: NCC Lithuania, 2025. – P. 13. Molecular and membrane-level mechanisms of rapid photosynthetic recovery in the desert moss upon rehydration / Simona Streckaitė, Jevgenij Chmeliov, Lena Golubewa, Yaroslau Padrez, Vilius Čirgelis, Andrius Gelžinis, Marius Franckevičius, **Leonas Valkūnas**, Chunhong Yang, Bruno Robert // 46-oji Lietuvos nacionalinė fizikos konferencija, skirta Tarptautinių kvantinių mokslų ir technologijų metams pažymėti, 2025 m. spalio 8–10 d., Kaunas: programa ir pranešimų tezės. – Kaunas, 2025. – P. 173. Optical properties of trans-stilbene in different phases: monomers,

aggregates and crystallites / Ivan Halimski, Andrej Dementjev, Jevgenij Chmeliov, Mindaugas Mačernis, Darius Abramavičius, **Leonas Valkūnas**, Renata Karpič // FizTeCh2025: 15-oji FTMC doktorantų ir jaunųjų mokslininkų konferencija: tezių rinkinys, Vilnius, 2025 m. spalio 21–22 d. – Vilnius: Fizinių ir technologijos mokslų centras, 2025. – P. 15. Probing spectroscopic manifestation of van der Waals interaction and fluorescence quenching with time-resolved fluorescence spectroscopy / Ivan Halimski, Simona Streckaitė, Martynas Talaikis, Andrej Dementjev, Andrius Gelžinis, Bruno Robert, Patrizia Lamberti, Darius Abramavičius, **Leonas Valkūnas**, Renata Karpič, Maksim Shundalau, Jevgenij Chmeliov // MECAREACT 2025: Vibrational and electronic spectroscopies applied to the study of reaction mechanisms, 15–20 Jun 2025 Paris, France, book of poster abstracts. – Paris, 2025. – P. 1. Single-pixel reconstruction imaging (SPiRI): taking confocal imaging to the extreme / Simona Streckaitė, D. Frolov, Jevgenij Chmeliov, Andrius Gelžinis, C. Iliaia, **Leonas Valkūnas**, A. Gall, B. Robert // FOM 2025: Focus on microscopy 2025; Taipei, Taiwan, Sunday April 13 to Wednesday April 16, 2025. – 2025. – P. 1. Spectroscopic characterization of different phases of trans-stilbene: monomers, aggregates, mono - and polycrystals / Ivan Halimski, Renata Karpič, Andrej Dementjev, Marija Jankunec, Jevgenij Chmeliov, Mindaugas Mačernis, Darius Abramavičius, **Leonas Valkūnas** // Nineteenth: Nanotechnology based innovation for the environment, energy, and health 28–30 September 2025, Salerno, Italy, program. – Salerno, 2025. – P. 1. Structure and Vibrational Landscape of Excitons in Photosynthetic Proteins / Bruno Robert, Andrew Gall, Andy Pascal, James Sturgis, **Leonas Valkūnas** // EEDS 2025: Extended hanseatic workshops on exciton dynamics and spectroscopy, 29 Sep–3 Oct, 2025, Vilnius, Lithuania, programm and abstract 2025. – Vilnius, 2025. – P. 11.

On similarities between two global optimization algorithms based on different (Bayesian and Lipschitzian) approaches / **Antanas Žilinskas** // Optimization, discrete mathematics and applications to data sciences. Springer, 2025, p. 233–237.

Kitos publikacijos

Žiemos ženklas Zigmui Zinkevičiui / **Viktorija Daujotytė** // Kalba buvo jo gyvenimas: Zigmui Zinkevičiui – 100 metų. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2025. – P. 233–234.

Prof. Domas Kaunas: „Kristijono Donelaičio sėkminga veikla užtikrino jam amžinumą“ / **Domas Kaunas**; kalbėjosi Gintaras Skamaročius // Donelaičio žemė. – 2025, Nr. 1 (kovas), p. 9–11.

Andris Vilks (1957 05 16–2025 02 26): kolegos atminimui / **Domas Kaunas** // Knygotyra. – ISSN 0204-2061. – T. 84 (2025), p. 227–231.

Prisimenant akademiką Zigmą Zinkevičių / **Vytautas Jonas Sirvydis** // Kalba buvo jo gyvenimas: Zigmui Zinkevičiui – 100 metų. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2025. – P. 411–413.

Nulla dies sine lineā! / **Bonifacas Stundžia** // Kalba buvo jo gyvenimas : Zigmui Zinkevičiui – 100 metų. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2025. – P. 333–337.

Taigi, klubo nariai reikšmingai prisidėjo prie Vilniaus universiteto vardo garsinimo Lietuvoje ir pasaulyje.

Keletas VU PEK narių dalyvavo **ir pedagoginėje veikloje**. Jie priklausė VU bakalauro ir magistrantūros studijų programų komitetams, vadovavo doktorantams ir podoktorantūros stažuotėms, skaitė paskaitas ir vedė seminarus VU studentams.

Ekspertinėje veikloje taip pat dalyvavo nemažai PEK narių. Jie buvo EK Europos mokslo fondo nepriklausomų vertintojų kolegijos nariai, FWO projektų vertintojų kolegijos narys (V. Kučinskas) (panels 2024–2026); LMT mokslinių projektų vertintojai, LMA premijų komitetų vertintojai, VLKK ekspertai, VU ekspertai ir kt.

Nemažai emeritų yra tarptautinių žurnalų redakcinių kolegijų nariai, asocijuoti žurnalų redaktoriai. Daugelis klubo narių yra įvairiuose tarptautiniuose mokslo žurnaluose spausdinamų straipsnių recenzentai. Skaičius žurnalų ir recenzuotų straipsnių – įspūdingas.

Keletas kolegų yra Lietuvos mokslinių draugijų tarybų nariai. Vienas asmuo buvo LMA prezidento narys ir skyriaus pirmininkas, taip pat vienas – skyriaus pirmininko pavaduotojas.

Profesorius emeritas **E. Butkus** yra LMT valdybos pirmininkas; Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų (sumaniosios specializacijos) koordinavimo grupės narys; EK „Horizonto“ programos ekspertas. Profesorius emeritas **J. Prapiestis** yra daugelio organizacijų atsakingas asmuo. Tai: **1)** Laisvės premijų komisijos narys (Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 3 d. nutarimas); **2)** Valstybės apdovanojimų tarybos narys (Lietuvos Respublikos Prezidento 2023 m. rugsėjo 27 d. dekretas); **3)** Pretendentų į teisėjus atrankos komisijos narys (Lietuvos Respublikos Prezidento 2023 m. spalio 3 d. dekretas); **4)** Teisėjų garbės teismo narys (Teisėjų Tarybos 2024 m. gruodžio 20 d. nutarimas); **5)** Lietuvos prokurorų atestacijos komisijos narys (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2024 m. kovo 4 d. įsakymas); **6)** Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubo valdybos narys nuo 2015 m. Profesorius emeritas **R. Rotomskis** LMT, Gamtos ir technikos mokslų komiteto 2025 m. rugsėjo 15 d. nutarimu yra paskirtas „EUREKA“ tinklo programos „GLOBALSTARS“ kvietimo mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros projektams su Taivanu įgyvendinti I nacionalinio kvietimo paraiškų vertinimo ekspertų komisijos vadovu. Taip pat jis yra paskirtas Lietuvos mokslo tarybos veiklos Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje patariamąsios komisijos nariu. Prof. **V. S. Laurinavičius** yra Lietuvos mokslo tarybos konkursinių projektų vertintojas, taip pat Lietuvos mokslų akademijos premijų ir stipendijų paraiškų vertintojas. Prof. **R. Skyrius** yra tarptautinių organizacijų: *Informing Science Institute* (JAV) narys nuo 2001 m.; Tarptautinių prekybos rūmų (ICC – *International Chambers of Commerce*) Skaitmeninės ekonomikos komisijos narys. Profesorius emeritas **V. B. Pšibilskis** vadovavo VU rektoriaus sudarytai darbo grupei „Vilniaus universiteto 450 m. jubiliejaus leidiniams parengti ir publikuoti“. Po kreipimosi į visus VU padalinius gautos 33 paraiškos buvo patikslintos, suskirstytos į dvi grupes ir reitinguotos. 2025–2029 m. numatyta parengti ir išleisti apie 20 leidinių, tarp kurių bus ne tik spausdintų, bet ir elektroninių knygų, skaitmeninių bei interaktyvių dalykų. Jau išleista pirmoji parengto sąrašo knyga – prof. emerito J. V. Vaitkaus atsiminimai „Šviesos metai“. Po jos pasirodysiantys kiti leidiniai bus paženklinti specialiu jubiliejiniu logotipu, kurį kuriant jis aktyviai dalyvavo.

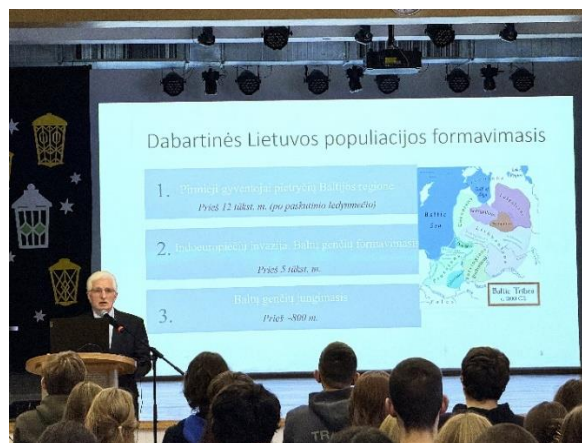
Profesorius emeritas **V. Usonis** yra Viso gyvenimo skiepijų koalicijos (CLCI) narys patikėtinis.

Keletas klubo narių buvo kongresų, konferencijų ir kitų mokslinių renginių organizavimo komitetų nariai, pirmininkavo posėdžiams arba buvo jų kviestiniai lektoriai.

Dauguma VU PEK narių prisidėjo prie **mokslo žinių populiarinimo**. Dalyvavo radijo ir televizijų laidose, parašė straipsnių ir perskaitė daugybę paskaitų.

Pateikiame keletą pavyzdžių (ištraukos iš aprašų):

Prof. **J. Prapiestis** perskaitė paskaitą ir vedė diskusiją „Kelias į Konstituciją“ (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamente prie LR vidaus reikalų ministerijos, 2025 m. spalio 23 d.); perskaitė 2 paskaitas baudžiamosios teisėkūros, baudžiamosios justicijos klausimais eksteisėjų klube „Temidė“ (2025 m. balandžio, spalio mėn.). Prof. **E. Manstavičius** 2025-11-10 skaitė paskaitą „Jonas Kubilius – matematikas, rektorius, mokytojas“ VU MIF alumni draugijos kvietimu (VU MIF, per 100 klausytojų: studentų ir fakulteto alumnų). Prof. **E. Butkus** išspausdino redakcinį straipsnį žurnale *Chemija*, 2025, Vol. 36, No. 3, „The inspiring scientific career of Valdemaras Razumas“. Prof. **B. Stundžia** parašė 3 straipsnius Lietuvos spaudoje (prisiminimai apie akad. Z. Zinkevičių knygoje, skirtoje jo šimtmečiui, ir du straipsniai, skirti prof. V. Urbučio šimtmečiui) bei straipsnį Latvijos nacionalinei enciklopedijai „Kalbotyra Lietuvoje“. Prof. **R. Mokrikas** perskaitė pranešimą VU profesorių emeritų klube „Klimato kaitos tendencija Žemės evoliucijos eigoje“ 2025 m. gruodžio 5 d. Prof. **A. Žukauskas** perskaitė keletą paskaitų apie sportinę radiopelengaciją VU FF Jaunųjų fizikų mokyklos dalyviams (1 paskaita su 3 praktiniais užsiėmimais) ir Vilniaus Vyčio gimnazijos mokiniams (3 paskaitos). Prof. **M. Ramonienė** davė interviu portalui *Bernardinai.lt* bei LRT ir skaitė pranešimą Pasvalio bibliotekoje organizuotoje konferencijoje. Profesorius emeritas **V. Kučinskas** 2025 m. gruodžio 1 d. Marijampolės Sūduvos gimnazijoje skaitė paskaitą „Sūduvių (jotvingių) genomo šaknų beieškant“. Į paskaitą susirinko gausus klausytojų būrys (per 160 asmenų). Paskaita vyko atnaujintoje mokyklos salėje. Lektorius savo paskaitoje pabrėžė:

„Remiantis gautais genetiniais rezultatais dabartinė Lietuvos populiacija tiek regioniniu, tiek Rytų ir visos Europos genetinės įvairovės požiūriu yra labai homogeniška su tam tikru

genetiniu išskirtinumu. Išanalizavus lietuvių populiacijos etnolingvistines grupes buvo nustatytas ryškiausias skirtumas tarp pietų aukštaičių (dzūkų) ir žemaičių. Atskyrę sūduvius, kaip atskirą grupę, nustatėme, kad jie genetiškai yra labai artimi pietų aukštaičiams. Sūduviai buvo viena seniausių baltų genčių, paplitusių iki Nemuno aukštupio ir į rytus nuo jo (Gimbutienė, 1985). XIII a. pabaigoje sūduvių gentis buvo išnaikinta kryžiuočių, tad vieni jų suslavėjo, kiti suvokietėjo, o dar kiti sulietuvėjo. Gali būti, kad šie procesai ir aptinkami Sūduvai priskiriamų asmenų genome.

Migraciniai ir rasių maišymosi procesai išlieka aktyvūs, todėl sparčiai nyksta genetinis išskirtinumas, būdingas atskiroms populiacijoms, etninėms grupėms. Nykstantis populiacijų genetinis unikalumas apsunkins ateities genetinės kilmės tyrimus. Todėl dabar labai svarbu išsaugoti šiuolaikinių lietuvių DNR, nes gali jų ir nebelikti.“

APDOVANOJIMAI:

Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi apdovanota istorikė, VU profesorė emeritė dr. **Irena Valikonytė** už fundamentalius ir tarptautiniu mastu pripažintus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisės ir šeimos istorijos tyrinėjimus, už nuoširdžią ir vaisingą pedagoginę veiklą.

Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi apdovanotas psichologas, sociologas, VU profesorius emeritas **Albinas Bagdonas**.

Lietuvos mokslų akademijos vardinė prestižinė Pranciškaus Šivickio premija biologijos srityje skirta (2025 m. vasario 28 d.) Medicinos fakulteto profesoriui emeritui **Vaidučiui Kučinskui už darbų ciklą „Mikroevoliuciniai procesai lietuvių genome“. Šis mokslininko atliktas tyrimas reikšmingai prisideda prie lietuvių populiacijos genetinio paveldo supratimo.**

Profesorius emeritas Bonifacas Stundžia – Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalio „Tarnaukite Lietuvai“ laureatas.

Vasario 19 d. Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalio „Tarnaukite Lietuvai“ kandidatų vertinimo komisija išrinko ir paskelbė šešiolika šių metų laureatų – mokslininkų, visuomenininkų, kūrėjų. Tarp apdovanotųjų – lietuvių kalbininkas akad. prof. Bonifacas Stundžia, įvertintas už savanorystės kultūros sklaidą Lietuvoje.

Profesoriui emeritui B. Stundžiai įteikta 2025 m. Petro Būtėno ir jo mokinės Aleksandros Kazickienės atminimo premija.

Apdovanojimas skirtas už baltistikos, ypač akcentologijos, tyrimus, svarų indėlį į bendrinės lietuvių kalbos kirčiavimo kodifikaciją, už jaunosios kartos mokslininkų rengimą, baltistikos tyrimų tarptautiškumo plėtrą ir lituanistikos mokslo sklaidą bei už ilgametę visuomeninę lituanistinę veiklą.

Profesorius emeritas Jonas Prapiestis apdovanotas **Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“** (Lietuvos Respublikos Seimo apdovanojimas, 2025 m. kovo 30 d.); 2025 m. gruodžio 12 d. apdovanotas **Lietuvos advokatūros Garbės ženklu** (ženklų Nr. 051).

Profesorė emeritė V. Daujotytė apdovanota **Ignoto Domeikos atminimo medaliu** (LMA); taip pat **Antanuko premija** (negrožinių knygų kategorijoje apdovanotos „Trumpės“).

Laisvalaikis. Kolegos profesoriai emeritai pasidalijo ir savo **laisvalaikio** akimirkomis. Pažymėtina, kad absoliuti dauguma narių savo laisvalaikį leido tikrai aktyviai. Tuo turėtume tik džiaugtis ir skatinti kitus kolegas jungtis prie jų. Čia turbūt reikėtų laisvalaikį suskirstyti į keletą grupių: kultūros renginiai, kelionės ir kasdienis sportavimas. Kalbant apie kultūros renginius, tai būtų Operos ir baleto teatro spektaklių, dramos teatrų spektaklių lankymas, simfoninių koncertų Nacionalinėje filharmonijoje ir kitose erdvėse lankymas. Šiais metais profesorius emeritas V. B. Pšibilskis su žmona profesore Audrone nepraleido nė vienos LNOBT premjeros, klausėsi Vilniaus, „Gaidos“ festivalių ir kitų puikių koncertų Nacionalinėje filharmonijoje bei LVSO. Dalyvavo daugelyje LDK Valdovų rūmų renginių.

Suprantama, kad ir kiti mūsų kolegos lankė operos ir baleto, dramos ir kitus teatrus, klausėsi simfoninės ir šiuolaikinės muzikos (klasikinės ir ne klasikinės), lankė populiariosios muzikos koncertus Lietuvoje ir už jos ribų, lankė sporto varžybas (nelabai aktyviai), o absoliuti dauguma skaitė knygas.

Kai kurie kolegos nuolat sportuoja: rytinė mankšta, sportavimas sporto klubuose, važinėjimas dviračiu, lauko tenisas, plaukimas, bėgiojimas, žvejyba, vaikščiojimas (pajūryje), žemės darbai sodybose. Daugelis profesorių emeritų keliauja – paprastai du kartus per metus. Jie pasidalijo 2025 m. kelionių įspūdžiais po Europą, Afriką, Aziją, Pietų Ameriką ir kitas pasaulio vietas (žr. 2 priedą). Pvz., *prof. D. Surgailis šiemet išlaikė pereinamųjų metų savo vaikščiojimo rekordą*

ir kasdien nueina po 12 000 žingsnių. Profesorius emeritas V. Lakis 2025 m. sausio mėn. aplankė Singapūrą, Malaiziją ir Indoneziją, o gruodžio mėn. buvo Madagaskare (žr. 2 priedą). Vidutiniškai 2–3 kartus per mėnesį keliauja po įdomiausias vietas Lietuvoje. Vien žygių metu Lietuvoje per metus nuėjo 1 014 kilometrų. Prof. A. Žukauskas buvo orientavimosi sporto masinių varžybų dalyvis; yra sportinės radiopelengacijos Lietuvos rinktinės narys vyrų 60 m. kategorijoje ir iškovojo pasaulio čempionato bronzos medalį vienoje komandinėje rungtyje. Prof. M. Ramonienė keliavo po Apuliją Italijoje, Škotiją, Kirgiziją, vaikščiojo po Tian Šanio kalnus. Profesorius emeritas A. F. Orliukas dalyvavo „Vandenilio“ asociacijos, Alytaus krašto mokslininkų draugijos „Vizija“ veikloje. Prof. S. Tumkevičius dalyvavo pažintinėse-turistinėse kelionėse (Ispanija, Portugalija, Lenkija), išvykoje baidarėmis Šešupės upe (žr. 2 priedą). Profesoriai Z. A. ir V. Kučinskai keliavo kruiziniu laivu po Viduržemio jūros salas, o vėliau, apsistoję Romoje, po Lacijaus regioną (žr. 2 priedą). Prof. V. Sirutkaitis dalyvavo pažintinėse kelionėse į Kiprą, Portugaliją, įskaitant Madeirą; ilsėjosi Rodo saloje (Graikija). Dalyvavo draugiškose veteranų futbolo rungtynėse, vykstančiose periodiškai ištisus metus. Prof. B. Stundžia keliavo po Škotiją ir Plungę bei Platelių su bičiuliais, taip pat dalyvavo kelionėse su VU PEK nariais. Prof. E. Manstavičius užsiėmė kineziterapija, sodininkavo, praleido savaitę Lietuvos pajūryje, buvo išvykęs į savaitės trukmės kelionę po Portugaliją (žr. nuotrauką „Vakariausiame Europos žemyno taške“).

Profesorius emeritas A. Bagdonas su ansambliu „Jerubė“ ir choru „Vytis“ dalyvavo koncertuose, taip pat bitininkavo, lankė sporto kompleksą Lazdynuose. Profesorius emeritas R. Skyrius 2025 m. birželio pradžioje vyko į Milaną (Italija), Bruce'o Springsteeno koncertą San Siro stadione. Liepos mėn. keliavo su šeima į Niujorką (JAV) aplankyti draugų. Laisvalaikiu kartais pamuzikuoja pianinu ar gitara.

Būtina pažymėti, kad sporto renginiai išlieka vieni iš žiūrimiausių ir laukiamiausių įvykių visame pasaulyje. Absoliuti dauguma klubo narių vienaip ar kitaip stebėjo šiuos renginius.

Pateikta trumpa santrauka iš VU profesorių emeritų 2025 m. veiklos aprašo rodo, kad kiekvienas profesorius emeritas ir atitolęs nuo akademinio gyvenimo nenuilstamai rūpinasi mūsų šalies turtais, jos mokslinę praeitimi, taip pat ir ateitimi.

VU PEK VALDYBOS DARBAS IR KITI RENGINIAI

Ataskaitiniu laikotarpiu klubo valdyba dirbo produktyviai, visus svarbiausius klausimus, problemas sprendė kolegialiai. 2025 m. įvyko penki valdybos posėdžiai (2025-02-25; 2025-05-08; 2025-06-03; 2025-09-04; 2025-11-26). Valdybai pakvietus, 2025 m. lapkričio mėn. – 2024 m. gruodžio 4 d. per nuotolį PEK nariai vertino 2025 m. klubo ir valdybos veiklą. Dėl 2025 m. veiklos gairių ir prioritetinių renginių savo nuomonės pareiškė 28 kolegos. Teigiami atliktų darbų vertinimai, padrąsinantys žodžiai tapo nauja paskata toliau plėtoti ir aktyvinti klubo veiklą. PEK valdybai 2025 m. pavyko surengti keletą reikšmingų renginių, užbaigti planuotus ir naujai sumanytus darbus.

Visi VU PEK valdybos posėdžių protokolai buvo perduoti VU PEK archyvu.

Šių veiklų įgyvendinimo gairės buvo aptartos VU PEK valdybos posėdžiuose.

2025-02-25

Posėdyje dalyvavo: prof. V. Kučinskas, prof. V. Lakis, prof. V. Sirutkaitis, prof. B. Stundžia, prof. I. Valikonytė.

Aptarti klausimai:

1. PEK vardu rengiamų tekstų redagavimas;
2. PEK archyvo tvarkymas;
3. PEK biudžeto klausimai;
4. PEK narių sukaktuvių reikalai;
5. 2025 m. PEK veiklos plano vykdymas.

Posėdžio pirmininkas – PEK prezidentas prof. V. Kučinskas

Posėdžio sekretorius – prof. B. Stundžia

Nutarta:

1. PEK vardu parengtus tekstus redaguos B. Stundžia ar kitas jo paprašytas PEK narys. Korektūrą, reikalui esant, peržiūrės I. Valikonytė. Sutvarkyti tekstai siunčiami V. Kučinskui.
2. PEK archyvą tvarkys, palaikydama ryšį su VUB Rankraščių skyriumi, I. Valikonytė.
3. PEK biudžetą tvarkys V. Lakis.
4. Sveikinti PEK narius, sulaukusius 80, 85, 90, 95 metų. Šiemet tokias sukaktis švęs V. Parkerienė, L. Kimtys, F. Ivanauskas, F. Orliukas, V. Sirvydis ir G. Uždavins.
5. Paskirti už veiklos plano punktus atsakingus valdybos narius:
  1. Išvyka į VILNIUS TECH kovo mėn. – V. Sirutkaitis.
  2. Grupinė ekskursija Vilniuje su gidu balandį – I. Valikonytė.
  3. Išvyka į VU Botanikos sodą Kairėnuose gegužės mėn. – V. Lakis.
  4. Išvyka į Sūduvą birželį – B. Stundžia, I. Valikonytė, V. Kučinskas.
  5. Išvyka į Kernavę rugsėjį – I. Valikonytė.
  6. Naujų PEK narių pristatymas, jubiliatų pagerbimas – V. Kučinskas, V. Sirutkaitis.
  7. Mokslo naujienos. Diskusija klimato kaitos klausimais lapkritį (A. Bukantis, R. Mokrikas, A. Valiulis) – V. Sirutkaitis.
  8. Susitikimas su VU Tarybos pirmininku gruodį – V. Lakis, V. Kučinskas.
  9. Pasirengimas antrajam knygos „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“ leidimui. Kitame valdybos posėdyje sudaryti darbo grupę – V. Kučinskas.
  10. PEK narių veiklos apklausa lapkričio–gruodžio mėn. – V. Kučinskas.
  11. PEK tinklalapio tobulinimas – V. Kučinskas.

PEK valdyba (iš kairės): V. Kučinskas, V. Lakis, B. Stundžia, I. Valikonytė, V. Sirutkaitis MF MMC

**VU PEK valdybos susitikimo su Universiteto Rektoriumi,
įvykusio 2025 m. gegužės 8 dieną,
PROTOKOLAS**

Sekretorė – prof. I. Valikonytė

Susitikime dalyvavo: Universiteto Rektorius prof. Rimvydas Petrauskas, PEK prezidentas prof. Vaidutis Kučinskas, valdybos nariai profesoriai Vaclovas Lakis, Valdas Sirutkaitis, Bonifacas Stundžia, Irena Valikonytė.

Darbotvarkė: einamieji reikalai.

Susitikimą pradėjęs PEK prezidentas **prof. V. Kučinskas**, pirmiausia pasidžiaugęs, kad Rektorius prof. R. Petrauskas perrinktas naujai kadencijai, informavo Rektorių apie PEK valdybos veiklą šiais metais ir supažindino su klubo planu parengti naują knygos „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“ leidimą, nes klubą papildė nauji nariai, o „senųjų“ biografijos pakito, pasipildė naujais faktais. Valdybos nuomone, iš pradžių būtų galima parengti knygos elektroninį variantą. **Rektorius**, pritaręs tokiam planui, pasiūlė knygos leidimą susieti su Universiteto jubiliejui skirta leidybine programa. Ir paragino apskritai pagalvoti apie artėjančią Universiteto jubiliejų, pasiūlydamas parengti atsiminimų rinktinę ir žadėdamas aprūpinti atitinkamais resursais.

Prof. V. Kučinskas, padėkojęs Rektoriui už galimybę išspausdinti PEK klubo veiklos 2024 m. ataskaitą, atkreipė dėmesį į klubo narių (pvz., prof. Domo Kauno) susirūpinimą Universiteto archyvo ir bibliotekos rankraštyno, kaip nacionalinių kultūros vertybių, sauga. **Rektorius** paaiškino, kad paveldo problemos sprendžiamos valstybės mastu.

Prof. B. Stundžia paklausė, ar Universitetui svarbi profesorių emeritų mokslinė produkcija, ar ji atspindi fakultetų mokslinėse ataskaitose. **Rektorius**, pabrėžęs emeritų mokslo darbų svarbą, pasiūlė prašyti katedrų pagalbos tokius darbus registruojant.

Prof. V. Sirutkaitis atkreipė dėmesį į automobilių stovėjimo aikštelių stygių Saulėtekyje. **Rektoriui** ši problema žinoma, ją spręsti buvo pažadėjęs dar ankstesnis Vilniaus meras. Universiteto vadovai apskritai planuoja naujai sutvarkyti visą Saulėtekio aplinką, pasirūpinti dviračių takais ir automobilių aikštelėmis.

Prof. V. Lakis kalbėjo apie BUSų konkurencingumo problemas, nes kai kurie kursai surenka nedaug studentų, o kiti negali patenkinti visų pageidaujančių noro juos studijuoti. **Rektorius** pabrėžė, kad BUSai integruoti į pasirenkamųjų disciplinų grupę, bet išspręsti „perpildytą“ kursų problemą vargu ar įmanoma, nes ji susijusi ir su dėstytojų populiarumu.

Prof. B. Stundžia dar atkreipė dėmesį į Universiteto poilsio bazių problemą. **Rektorius** sutiko, kad jos turėtų veikti ne tik vasarą, bet ištisus metus. Ir pažadėjo skatinti fakultetus plėsti dėstytojų galimybes naudotis kūrybinėmis atostogomis.

Prof. V. Kučinskas pasiteiravo apie artimiausius Universiteto uždavinius. **Rektorius** akcentavo mūsų Universiteto – išskirtinio Lietuvoje – vaidmenį ir nacionaliniame, ir globaliniame kontekste, siekį kuo aktyviau dalyvauti tarptautiniuose mokslo projektuose, tapti tarptautiniam tiek dėstytojų, tiek studentų sudėtimi, būti žinomam pasaulyje, todėl daug dėmesio skiriama integralių mokslo centrų kūrimui ir užsienio tyrėjų bei dėstytojų pritraukimui. Juoba Universiteto finansų situacija dabar tvari, įvyko proveržis ir tyrimų rėmėjų iš užsienio srityje. Regis, auga ir mūsų mokslininkų matomumas pasaulyje.

Susitikimo pabaigoje prof. V. Kučinskas padėkojo Rektoriui už klubo valdybai skirtą dėmesį, o **Rektorius** palinkėjo emeritams aktyviai dalyvauti Universiteto renginiuose.

2025-06-03

Posėdyje dalyvavo: prof. V. Kučinskas, prof. B. Stundžia, prof. V. Lakis, prof. I. Valikonytė, prof. V. Laurinavičius.

Aptarti klausimai:

1. Knygos „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“ antrojo leidimo klausimai.
2. PEK veiklos plano vykdymas. Pasirengimo išvykai į Sūduvą aptarimas.
3. Einamieji reikalai.

Posėdžio sekretorė – prof. I. Valikonytė

Aptarti klausimai:

1. Pasirengimas antrajam knygos „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“ leidimui

Prof. V. Kučinskas pasiūlė pirmiausia rengti knygos elektroninį variantą ir sudaryti darbo grupę, kuri numatytų knygos struktūrą, apimtį ir parengimo terminus, o straipsnių autoriams patartų daugiau dėmesio skirti mokslinės veiklos nušvietimui. Kalbėdamas apie leidinio struktūrą, pasiūlė jo pabaigoje trumpai aptarti ir PEK veiklą.

Prof. V. Laurinavičius, pirmojo knygos leidimo sudarytojas, pabrėžęs svarbiausią prof. V. Pšibilskio vaidmenį rengiant knygą, apibūdino tuomet kilusius sunkumus ir numatė būsimus. Jo nuomone, pirmiausia tekstus turės parašyti pastaruoju metu emeritų gretas papildę 9 profesoriai, bet neabejojo, kad atsiras pageidaujančių papildyti ar pataisyti 54 jau paskelbtus pirmajame leidime. Turint omeny leidybos finansavimo problemas ir faktą, kad tokios knygos pirkėjų bus nedaug, pasiūlė pakartotinius leidimus rengti kas 5 metus, kaip tęstinį leidinį. Jo manymu, knyga taptų aktualesnė, išplėtus įvadinį straipsnį, kuriame reikėtų išryškinti svarbiausius pastarųjų penkerių metų Universiteto veiklos momentus.

Prof. B. Stundžios nuomone, knygos leidimą reikia tęsti. Ir pasisakė už elektroninį variantą.

Nutarta: sudaryti naujo knygos leidimo elektroninio varianto rengimo darbo grupę: prof. V. Pšibilskis, prof. R. Ramonienė, prof. V. Laurinavičius, prof. A. Bagdonas, o darbo koordinatoriumi siūlyti prof. V. Laurinavičių.

2. Pasirengimas išvykai į Sūduvą

Prof. B. Stundžia informavo, kad organizavimas vyksta sklandžiai. Į išvyką užsirašė 27 žmonės.

Prof. V. Kučinskas pademonstravo išvykos maršrutą kompiuteryje.

Nutarta: išvykti 7 valandą iš S. Daukanto aikštės. Dalyviams dar kartą pranešti išvykimo laiką ir vietą.

3. Einamieji reikalai

Nutarta: spalio mėnesį renginyje pasveikinti jubilatus profesorius Feliksą Ivanauską, Liudviką Kimtį, Antaną Orliuką ir Viktoriją Pakerienę. Kitą PEK valdybos posėdį surengti rugsėjo 4 d.

Posėdžio sekretorė

prof. I. Valikonytė

2025-09-04

Posėdyje dalyvavo: valdybos nariai prof. V. Kučinskas, prof. I. Valikonytė, prof. V. Sirutkaitis, prof. V. Lakis, prof. B. Stundžia, emeritai prof. M. Ramonienė ir prof. V. Laurinavičius.

Aptarti klausimai:

1. Informacija apie knygos „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“ atnaujinimą. Pristato prof. emeritas V. S. Laurinavičius;
2. Išvykos į Kernavę organizavimo klausimai. Pristato prof. emeritė I. Valikonytė;
3. Renginio spalio mėn. (VU PEK nuotrauka; sveikinimai; naujų narių priėmimas);
4. Einamieji reikalai.

Posėdžio pirmininkas – PEK prezidentas prof. V. Kučinskas

Posėdžio sekretorius – prof. B. Stundžia

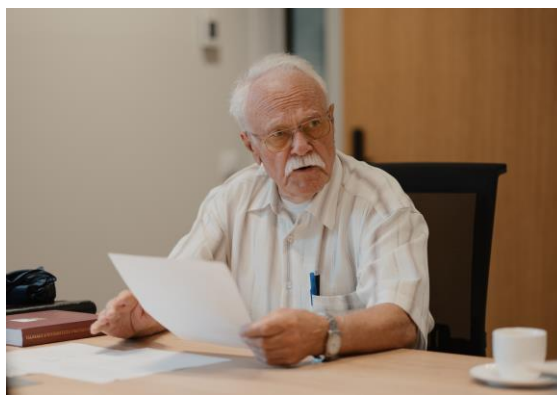
Nutarta:

1. Knygos „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“ atnaujinimas. Prof. V. Laurinavičius informavo, kad sudaryta komisija nutarė, jog dėl 9 naujų emeritų leisti naują knygą netikslinga. Siūloma elektroninį variantą papildyti 9 naujomis biografijomis. V. Laurinavičius apsiimtų atlikti organizacinį darbą. Sąrašą dar reikės papildyti šimet tapsiančiais naujais nariais. Apie mirusius narius informaciją reikia perrašyti, papildyti ir perkelti į skyrių „In memoriam“. Informaciją turėtų papildyti fakultetai (iš viso 4 „In memoriam“). Papildyti rektoriaus įžanginį žodį (atsakinga prof. I. Valikonytė). El. versijoje turėtų atsirasti nuoroda, kad tai ankstesnės versijos papildymas. Pakoreguoti, perrašyti paskutinį leidinio skyrių su nuotraukomis (įpareigota prof. M. Ramonienė). Valdyba pritarė šiems sprendimams.
2. Išvyka į Kernavę rugsėjo 10 d., užsirašė 29 asmenys. Informavo atsakinga už ekskursiją prof. I. Valikonytė; apie 3 val. ekskursiją ves dr. A. Luchtanas. Jei bus galimybių, norima pasižvalgyti nuo Baltojo kalno, nuvykti į Musninkų dvarą, aplankyti skulptūras prie Vilnojos ežero, Sudervės bažnyčią.
3. PEK posėdis spalio 29 d. 10.00 val. Bendra nuotrauka ir sukaktuvinių sveikinimas: V. Daujotytė-Pakerienė (ats. I. Valikonytė), F. Ivanauskas, L. Kimtys (atsisakė būti sveikinamas), F. Orliukas (ats. V. Sirutkaitis). V. Sirvydis ir D. Uždavins jau pasveikinti.
4. Einamieji reikalai. Prof. V. Lakio informacija apie PEK finansus. Iš V. Laurinavičiaus buvo perduoti 102 Eur. Pinigai buvo rinkti ir leisti kelionėje į Sūduvą: surinkta 360 Eur, išleista

389 Eur, likutis – 53 Eur. Nutarta einamiesiems reikalams rinkti pinigus per kelionę į Kernavę.

Posėdžio sekretorius

prof. B. Stundžia

Prof. V. Laurinavičius pristato knygos apie VU emeritus papildymo klausimą

Nuotrauka po rudeninio valdybos posėdžio MF MMC fojė

2025-11-26

Posėdyje dalyvavo: prof. V. Kučinskas, prof. V. Sirutkaitis, prof. B. Stundžia (nuotoliu) ir prof. I. Valikonytė.

Aptarti klausimai:

1. PEK veiklos 2025 m. ataskaitos rengimas;
2. PEK veiklos 2026 m. plano aptarimas;
3. Einamieji reikalai.

Posėdžio sekretorė – prof. I. Valikonytė

Svarstyta: 1. PEK veiklos 2025 m. ataskaitos gairės

Prof. V. Kučinskas pasiūlė palikti tokią pačią ataskaitos struktūrą, kaip praeitais metais, bet ją papildyti naujų PEK narių autobiografijomis. Prof. I. Valikonytė pasiūlė ataskaitoje skelbti privačių profesorių kelionių aprašymus.

Nutarta: parengtą PEK veiklos 2025 m. ataskaitą sausio mėnesio pradžioje įteikti universiteto leidyklai.

Svarstyta: 2. PEK veiklos 2026 m. plano aptarimas

Prof. V. Kučinskas priminė jau nusistovėjusią PEK valdybos organizuojamų renginių – susitikimų ir išvykų – rūšis ir pasiūlė laikytis panašaus plano.

Nutarta: siūlyti tokį preliminarų veiklos planą ir planuojamą laiką:

1. Išvyka į Mokslo salą Kaune – kovo mėnesį.
2. Susitikimas su įdomiu žmogumi (A. Eidintas, P. Vaitiekūnas, Adomavičius?) VU Botanikos sode Kairėnuose (žydint alyvoms) – gegužės 14 d.
3. Dviejų dienų išvyka į Latviją (pilis ir susitikimas su Latvijos universiteto PEK nariais) – birželio 15–16 d.
4. Išvyka į Kėdainius (2026 m. Lietuvos kultūros sostinė) – rugsėjo mėnesį.
5. Susitikimas su Vilniaus universiteto administracijos atstovu – lapkričio mėnesį.
6. Diskusija medicinos (ilgaamžiškumo) klausimais – gruodžio 2 d.
7. PEK narių susirinkimas nuotraukai pasidaryti, jubiliatams pagerbti ir naujiems nariams prisistatyti – spalio 12 d.
8. Susitikimas su VILNIUS TECH PEK nariais, pratęsiant bendradarbiavimą – balandžio 15 d.

3. Einamieji reikalai

Nutarta: 2026 m. sausio 5 d. surengti PEK valdybos posėdį.

2026 m. vasario 4 d. surengti PEK ataskaitinį susirinkimą.

KITOS VEIKLOS:

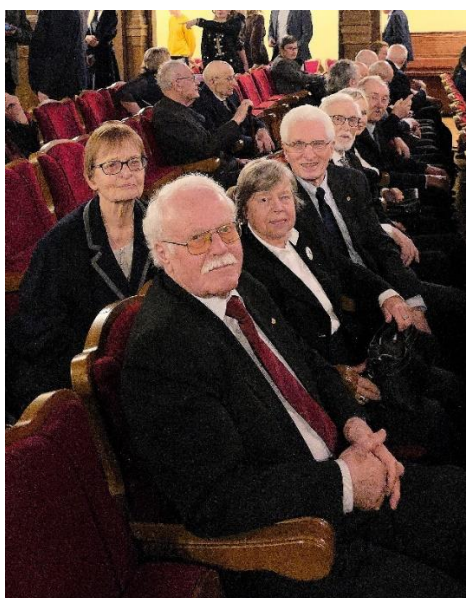
1. 2025 m. buvo plečiamas VU PEK narių sąrašas. Jis yra mūsų klubo tinklalapyje. Naujai išrinkti Vilniaus universiteto profesoriai emeritai yra nuolat kviečiami prisijungti prie mūsų klubo ir tapti jo nariais. Šiuo metu klubo veikloje dalyvauja 53 profesoriai emeritai.
2. Visus 2025 m. buvo tobulinamas VU PEK tinklalapis (atsakingas VU PEK prezidentas V. Kučinskas, taip pat – VU Komunikacijos ir rinkodaros skyrius). Buvo sukurtas naujas VU PEK narių el. pašto adresas: profesorai.emeritai@vu.lt. Patikslinti kai kurių narių adresai ir kt.
3. Buvo pradėtas ruošti knygos „Vilniaus universiteto profesoriai emeritai“ atnaujinimas. Prof. V. S. Laurinavičius informavo, kad sudaryta komisija nutarė, jog dėl 9 naujų emeritų leisti naują knygą netikslinga. Siūloma elektroninį variantą papildyti 9 naujomis biografijomis.
4. Ne mažiau svarbus darbas – sukviesti klubo narius bendrai nuotruškai pasidaryti ir jubiliatams pagerbti. Valdyboje šis klausimas buvo svarstomas keletą kartų. 2025 m. spalio 29 d. 10 val. susirinko absoliuti klubo narių dauguma (kai kurie nariai tą dieną dėl sveikatos problemų fotosesijoje dalyvauti negalėjo). Buvo pasveikinti jubilatai ir priimti nauji klubo nariai (nutarta jų biografijas įdėti į metinę klubo ataskaitą kaip priedą).
5. Vilniaus universiteto administracija nuolat kvietė PEK narius į įvairius renginius: mokslo metų atidarymo, jų užbaigimo ir kt. Klubo nariai prisidėjo svarstant VU strateginį planą – kas salėje, o kas ir nuotoliu, aktyviai dalyvauja VU Senato renginyje pasitinkant naujuosius metus, fakultetų renginiuose.

PEK nariai VU 2025-03-11

PEK nariai 2025 mokslo metų atidaryme

VU PEK nariai šventiniame VU Senato posėdyje 2025 m. gruodžio 18 d

Filmų ciklas apie Lietuvos mokslininkus:

1. *Knygotyrininkas Domas Kaunas*. Filmų ciklas apie Lietuvos mokslininkus. Dokumentinis filmas. Rež. Justinas Lingys.
2. *Genetikas Vaidutis Kučinskas*. Dokumentinis filmas. Rež. Justinas Lingys.
<https://epika.lrt.lt/search?q=genetikas.+va>
Šie mokslo populiarinimo filmai buvo parodyti per regionines televizijas.

Daugelis profesorių emeritų dalyvavo įvairiose radijo ir televizijų laidose. Parašė daugybę straipsnių įvairiuose tinklalapiuose.

2025 m. VU PEK nario veiklos apraše buvo prašoma įvertinti **valdybos darbą**. Visais atvejais VU PEK valdybos darbas buvo įvertintas puikiai (10 balų) arba labai gerai ir trimis atvejais „teigiamai“. Nurodoma, kad VU PEK veiklą valdyba pakėlė į kokybiškai aukštesnį lygį. Yra operatyviai pateikiama informacija apie įvairias organizuojamas priemones, sklandžiai vyksta posėdžiai, išvykos ir kiti renginiai.

Profesorių emeritų klubo valdyba gavo nemažai klubo narių laiškų su įvairiais siūlymais ir vertinimais. Esame visiems, kurie pasidalijo savo mintimis su valdybos nariais ir kitais klubo nariais, labai dėkingi. Jų mintys ir siūlymai buvo aptarti valdybos posėdžiuose, o, atsiradus galimybėms, ir buvo įgyvendinti. Kai kurie VU PEK nariai siūlo „pagal galimybes tęsti 2025 metais vykdytą veiklą“.

Klubo ateities perspektyvos. Suprantama ir akivaizdu, kad profesorių emeritų interesai labai priklauso nuo to, ar asmuo dar turi darbinius santykius su VU, ar jų jau nebeturi. Tie, kurie dar dirba VU, turi savo darbinius interesus, o tie, kurie jau nebedirba, tikisi daugiau bendravimo su VU PEK nariais, savo kolegomis, nes jiems yra didesnis bendravimo su kolegomis poreikis. Todėl svarbiausia veiklos kryptis turėtų būti profesorių emeritų, kurie jau nebeturi darbinių santykių su Vilniaus universitetu, tarpusavio bendravimo skatinimas. Linkime visiems jaustis tikraisiais šio klubo nariais ir šeimininkais.

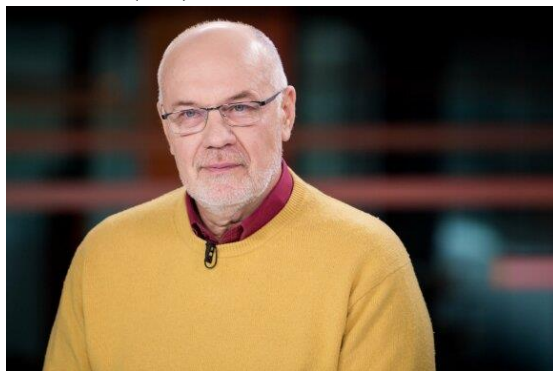
PADĖKOS

Vilniaus universiteto profesorių emeritų klubas nori pažymėti ypač malonius santykius tarp klubo valdybos ir Vilniaus universiteto administracijos. Norime padėkoti už nuolatinį rūpestį profesoriais emeritais VU Rektoriui **prof. R. Petrauskui**, Vilniaus universiteto organizacijos vystymo ir bendruomenės reikalų prorektorei **prof. V. Pakalniškienei**, kancleriui p. **R. Balčiūnaičiui**, akademinio protokolo renginių koordinatoriui p. **E. Kirlytei**, rektoriaus padėjėjai p. **G. Boroško**, prorektorius padėjėjams p. **V. Butkutei** ir p. **G. Petrauskui**, fotografui **U. Bagdonavičiui** ir daugeliui kitų asmenų, be kurių būtų sunku įsivaizduoti VU PEK veiklą. Nuoširdžiai AČIŪ.

2025 m. ataskaitos projektą parengė VU PEK prezidentas profesorius emeritas Vaidutis Kučinskas. Apsvarstė ir pritarė VU PEK valdyba 2026-01-05.

1 PRIEDAS. NAUJI KLUBO NARIAI (2024–2025 m.)

Prof. dr. (HP) Romas Lazutka

Gimiau Lietuvos geležinkelių sostinėje Radviliškyje. Nors netapau geležinkelininku, traukiniu iškeliavau į Klaipėdą studijuoti Jūrėivystės mokykloje 1973 m. baigęs vidurinę mokyklą (dabar vadinamą Lizdeikos gimnazija). Tapęs šturmanu nuo 1976 m. trejus metus dirbau kapitono padėjėju tolimojo plaukiojimo transporto laivuose. Tai buvo metai, prarasti potencialiai akademinei karjerai, bet kartu galimybė patirti vandenynų didybę ir pamatyti užjūrio šalis, į kurias anais laikais buvo labai sunku ištrūkti.

Dirbdamas laivuose, 1977 m. įstojau į VU tuometinio Pramonės ekonomikos fakulteto neakivaizdines studijas, o po trejų metų perėjau į stacionarą. Baigiant studijas fakulteto vadovai pasiūlė likti universitete. Toliau – disertacija, mokslinis ir pedagoginis darbas, habilitacijos procedūra, vis aukštesnės akademinės pareigos ir vardai, vadovavimas vienai, antrai katedrai, studijų programų komitetams, narystė Ekonomikos ir Filosofijos fakultetų tarybose, Senate, VU Taryboje ir karjeros pabaiga. Tai tipiška ilgai dirbant universitete, todėl toliau daugiau dėmesio skirsiu kiek specifiniams savo veiklos aspektams.

Dėstytoju pradėjau dirbti Sąjūdžio metais, o tai lėmė, kad dėstydamas studentams pats ekonomikos nemaža dalimi persimokiau iš kelių tuomet VU bibliotekoje buvusių JAV lietuvių dovanotų ekonomikos vadovėlių. Po poros metų su kolega dr. G. Černiausku parengėme pirmąją lietuvišką rinkos ekonomikos vadovėlį, o su kolega prof. J. Čičinsku – atitinkamą rinkos ekonomikos terminų žodyną.

Ši aplinkybė tolesnei karjerai buvo svarbi, nes 1990 m. vos atgimusios valstybės naujų institucijų kūrimui ir visa apimančioms reformoms labai reikėjo apie vakarietišką ūkio ir viešojo sektoriaus sistemą bent iš literatūros žinančių žmonių. Iš dalies atsitiktinumas, kad VU dėstytojai ekonomistai dr. A. Dobravolskas, vėliau – T. Medaiskis, tapę socialinės apsaugos ir darbo ministrais, į šią sritį įtraukė ir mane. Jie kvietė mokslininkus į įvairias darbo bei įstatymų rengimo grupes. Dar daugiau, buvo įkurtas

ministerijai pavaldus Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Tose veiklose teko man dalyvauti ir tai visai likusiai mano karjerai VU turėjo esminę įtaką bent keturiais požiūriais.

Pirma, susiformavo mano tyrimų ir kitos akademinės veiklos kryptis. Tapau socialinės politikos srities ekonomistu. Dirbau tai Ekonomikos fakultete (dabar vadinamame EVAF), tai Filosofijos fakultete, o didžiąją karjeros dalį – abiejuose etato dalimis. Lygiagrečiai atskirais periodais – dar ir socialinių tyrimų institutuose. O tyrimai tapo tarpdisciplininiai – ekonomikos, sociologijos, socialinės politikos persiklojančiose srityse. Studentams skaičiau ekonomikos teoriją, mikroekonomiką, viešojo sektoriaus ekonomiką, gerovės valstybės ekonomiką, darbo rinkos ir socialinę politiką, socialinių paslaugų ekonomiką, žmogaus socialinę raidą, socialinę politiką, gerovės valstybių modelius, tarptautinių organizacijų socialinę politiką, ES socialinės politikos iniciatyvas.

Antra, tyrimai daugiausia kryo į taikomuosius, į labai glaudų bendradarbiavimą su Lietuvos ir tarptautinėmis institucijomis, kurios inicijavo ir finansavo tyrimus. Nepriklausomybės pirmąjį dešimtmetį Lietuvai daugiausia ekspertinę pagalbą teikė Jungtinių Tautų vystymo programa, Pasaulio bankas, Tarptautinė darbo organizacija. Vykdžiau tyrimus šių tarptautinių institucijų inicijuotuose ir finansuojamuose projektuose, skirtuose Lietuvos socialinės raidos pažinimui, užsienio šalių patirties perteikimui ir rekomendacijoms socialinei politikai. Lietuvos pasirengimo stoti į ES ir narystės laikotarpiu pasipylė Europos Komisijos (EK) remiami projektai. Beveik du dešimtmečius iki karjeros pabaigos 2023 m. dirbau juose. Vienas iš pagrindinių, trunkančių jau penkiolika metų – Europos Sąjungos socialinės politikos analizės nepriklausomų ekspertų tinklas. Kasmet parengiu po keletą analitinių pranešimų Europos Komisijai apie šalies socialinę politiką, jos rezultatus. Kitas labai svarbus – ES mokesčių-socialinių išmokų mikrosimuliacinio modelio (EUROMOD) projektas, kuris tęsiamas iki šiol. Taip pat vykdžiau labai daug tyrimų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir jai pavaldžioms institucijoms. Jų pagrindu teiktomis rekomendacijomis buvo kuriamos ir pertvarkomos ištisos socialinės apsaugos sistemos sritys. Pradėjus mokslinius tyrimus remti per LMT, nuolat dalyvaudavau ir vykdysdavau jos finansuojamus projektus. Iš viso darbo universitete metu įvykdyta per 60 tyrimų projektų.

Trečia, kadangi dalyvavau kuriant demokratinės, rinkos pagrindais tvarkomo ūkio valstybės socialinės apsaugos sistemą, buvo akivaizdu, kad reikalingi ir tos srities profesionalai. Jie dėl buvusios komandinės ekonomikos ir autoritarinio valstybės valdymo sovietmečiu nebuvo rengiami. Tapęs FsF Socialinio darbo katedros vedėju nuo 2005 m., o Teorinės ekonomikos katedros vedėju 2012 m., dėjau pastangas kurti Socialinės politikos studijų programas, siūliau socialinės politikos temas ekonomikos ir sociologijos srities doktorantūrose, vadovavau doktorantams, rengiau tos srities mokslininkus. EVAF buvome sukūrę Ekonomikos bakalauro studijų programos Gerovės valstybės ekonomikos atšaką. FsF įsteigėme Socialinės politikos specializaciją Socialinio darbo magistro studijų programoje, vėliau – atskirą Socialinės politikos magistro studijų programą, o nuo 2013 m. – bakalauro studijų programą, kurios gyvuoja iki šiol ir yra vienintelės Lietuvoje. Atitinkamai rengiau ir dėstytojus toms programoms, vadovaudamas doktorantams ir orientuodamas juos disertacijoms rinktis viešojo sektoriaus ekonomikos ir socialinės politikos temas. Šiuo metu yra susikūrusi ir Socialinės politikos katedra, o jos pagrindą sudaro mano buvę magistrantai ir doktorantai.

Ketvirta, atliekant tyrimus viešosios politikos srityje, lyginant teorijas, kitų šalių ir Lietuvos socialinės politikos praktiką, dėstant tai studentams, sunku buvo susilaikyti nuo dalyvavimo viešosiose

diskusijose, išvengti priartėjimo net prie politinės veiklos. Esu perskaitęs daug paskaitų įvairių ideologinių pakraipų politinių partijų renginiuose, profesinėms sąjungoms, interesų grupių ir visuomeninėms organizacijoms. Dešimtmetį (2000–2010 m.) dirbau neetatiniu Lietuvos radijo apžvalgininku. Socialinės ir ekonominės šalies raidos bei šių sričių politikos stebėjimas bei viešas komentavimas, dalyvavimas viešuose renginiuose pora dešimtmečių buvo tapęs beveik kasdiene veikla. Pavyzdžiui, 2019 m. nuomonių lyderių tyrimus atliekančios bendrovės „Kantar“ duomenimis, buvau aštuntas Lietuvos žiniasklaidoje cituojamų nuomonės lyderių sąrašė TOP 20.

Reikšmingiausiais laikau tris savo veiklos pripažinimo ženklus. VU bendruomenės buvau išrinktas į VU Tarybą, du kartus – į Senatą. Platesnėje akademinėje srityje – tapau Lietuvos mokslų akademijos tikruoju nariu. Valstybėje – apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi kaip „aktyvus viešojo sektoriaus ekonomikos, socialinės apsaugos ir darbo rinkos politikos, pensijų sistemų ekspertas“ (iš LR Prezidento dekreto).

Prof. habil. dr. Sigitas Tumkevičius

Gimiau 1952 m. spalio 31 d. Marijampolėje Marijos ir Petro Tumkevičių šeimoje. 1970 m. baigiau Marijampolės 2-ąją vidurinę mokyklą ir tais pačiais metais įstojau į Vilniaus universiteto (VU) Chemijos fakultetą. 1975 m. baigiau universitetą ir įgijau chemiko kvalifikaciją. Dar būdamas studentu įsidarbinau Chemijos fakulteto Organinės chemijos katedroje laborantu ir, vadovaujant prof. Povilui Vainilavičiui, pradėjau dirbti mokslinį darbą. Visa mano tolesnė mokslinė ir darbinė veikla yra susijusi tik su Vilniaus universitetu. Bendras darbo stažas Vilniaus universitete – 52,25 metų, mokslinio darbo stažas – 41 metai. Baigęs VU pradėjau dirbti Chemijos fakulteto Organinės chemijos katedroje stažuotoju-tyrinėtoju (1975–1977). Po to vienus metus dirbau VU Probleminėje vaistų sintezės ir tyrimo laboratorijoje vyresniuoju mokslo darbuotoju. Nuo 1978 m. dirbau VU Chemijos fakulteto Organinės chemijos katedroje asistentu (1978–1989), docentu (1990–1999), profesoriumi (1999–2022). 2022 m. pradėjau eiti profesoriaus (0,5 et.) / vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas (0,5 et.) ir dirbau iki 2024

m. birželio 30 d. 1996 m. buvau išrinktas VU Organinės chemijos katedros vedėju. Šias pareigas ėjau iki 2018 m.

Daktaro (anksčiau chemijos mokslų kandidato) disertaciją tema „Pirimidinkarboksirūgščių darinių tyrimai“ (vadovas – prof. Povilas Vainilavičius) apgyniau 1983 m. Kauno technologijos universitete. Habilitacinį darbą „Piolo[2,3-d]-, pirazolo[3,4-d]-, tieno[2,3-d]pirimidinų ir giminingų heterociklų sintezės tyrimai“ apgyniau 1998 m. Vilniaus universitete. 1999 m. Vilniaus universiteto Taryba suteikė pedagoginį profesoriaus vardą. 2023 m. VU Senatas suteikė profesoriaus emerito vardą (statusą).

Stažavausi Greifsveldo Ernsto Moritzo Arndto universitete (Vokietija, 1983 m., 1 mėn.), Jutos valstybiniame universitete (Loganas, JAV, Amerikos chemikų draugijos mobilumo grantas, 1994 m., 2 mėn.), Limožo universitete (vizituojantis profesorius, Prancūzija, 2003 m., 1 mėn.).

Visa mano mokslinė veikla yra susijusi su organine chemija ir heterocikliniais junginiais. Pagrindinės mokslinių interesų sritys: heterociklinių junginių sintezės metodų kūrimas, pereinamaisiais metalais katalizuojamų reakcijų heterocikluose tyrimai ir taikymas, organinių reakcijų mechanizmai, biologiškai aktyvių junginių, optoaktyvių medžiagų sintezė ir taikymas organinėje optoelektronikoje, mikroklaipos jutiklių kūrimas ląstelių tyrimams ir ligų diagnostikai. Visose srityse su suburta moksline grupe ir bendradarbiaudami su kitų institucijų (NFTMC, JAV Nacionalinis vėžio institutas) ir VU padalinių (GMC, Fizikos fakultetas) mokslininkais, pasiekėme reikšmingų ir svarbių rezultatų. Ieškant naujų efektyvių žmogaus karboanhidrazijų (hCA) slopiklių buvo bendradarbiaujama su prof. Matulio grupe (VU, GMC). Buvo įvertinta susintetintų slopiklių struktūrinių faktorių įtaka slopinančiam aktyvumui. Kai kurie susintetinti junginiai yra nanomolines eilės slopikliai, slopinantys hCAI, hCAII, hCAII arba hCAXIII. Nustatyta, kad pirimidino žiedas ir pakaitai jame lemia didesnę slopiklių atrankumą atskiroms hCA, lyginant su benzeno dariniais. Kai kurie iš tirtų junginių yra net iki 50 kartų atrankesni vienai ar kitai hCA izoformai. Pastaruosius keletą metų pagrindinis dėmesys buvo nukreiptas į organinius spindulius OLED technologijai (bendradarbiaujant su prof. S. Jursėno grupe, VU FF) bei fluorescencijos gesimo laiku paremtus mikroklaipos jutiklius (dr. A. Vyšniausko, NFTMC ir dr. V. Karabanovo grupės, Nacionalinis vėžio institutas). Tyrimų rezultatas – sukurti ypač našūs donoro–akceptoriaus architektūros unikalios struktūros organiniai pirimidino mėlynos spalvos spinduliai, kurių pagrindu pagaminti OLED'ai parodė rekordinį ~30 proc. išorinį kvantinį našumą. Bendradarbiaujant su dr. Vyšniausko grupe (NFTMC) buvo sukurti mikroklaipos jutikliai boro dipirometeno (BODIPY) junginių pagrindu bei fluorescenciniai raudonos spalvos jutikliai, tinkami vėžinių ląstelių tyrimams ir ligų diagnostikai. Taigi, buvo išvystytos naujos, modernios tyrimų organinėje chemijoje kryptys, sukurta mokslinė mokykla bei savo laiku suburtas VU Organinės chemijos katedros kolektyvas, pajėgus spręsti įvairias užduotis funkcinių organinių medžiagų sintezės ir taikymo šiuolaikinėse technologijose srityse. Moksliniai tyrimai buvo vykdomi pagal tarptautines ir nacionalines mokslo programas. Sėkmingai vykdyta 14 projektų, finansuotų Lietuvos mokslo ir studijų fondo, Lietuvos mokslo tarybos bei ES lėšomis. Mokslinių darbų sąrašas yra per 300 publikacijų, iš jų daugiau kaip 135 moksliniai straipsniai WoS Clarivate sąrašo žurnaluose. Hirscho indeksas H šiuo metu yra 23.

Moksliniai tyrimai pristatyti įvairiose tarptautinėse mokslinėse konferencijose, vykusiose Austrijoje, Čekijoje, Didžiojoje Britanijoje, Estijoje, Italijoje, Indijoje, Jordanijoje, Kinijoje, Latvijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Slovėnijoje, Vengrijoje, Vokietijoje ir t. t. bei Lietuvoje. Skaitytų pranešimų tezių ir konferencijų medžiagų sąrašas yra daugiau kaip 170 pozicijų, 8 kviestiniai pranešimai. Pranešimai apie atliekamus mokslinius tyrimus skaityti Jutos valstybiniame universitete (JAV), Orleano, Limožo, Lanso (Prancūzija), Bairoito (Vokietija), Lagunos (Ispanija), Lundo (Švedija) universitetuose, Madeiros chemijos centre (Portugalija).

Be mokslinio darbo, prisidėjau ir prie aukštos kvalifikacijos specialistų chemikų rengimo. Esu per 50 diplominių, baigiamųjų ir kursinių darbų vadovas. Man vadovaujant parengta ir apginta 10 daktaro disertacijų: Irina Fiodorova (2023), Jonas Bucevičius (2015), Andžejus Voitechovičius (2013), Jelena Dodonova (2012), Edita Čapkauskaitė (2012), Jurgis Sūdžius (2011), Mindaugas Dailidė (2007), Viktoras Masevičius (2005), Živilė Ruželė (2004), Andrius Kaminskas (2003).

VU Chemijos ir Medicinos fakultetų studentams dėščiau Organinės chemijos pagrindų, Organinės chemijos, Heterociklų chemijos, Organinės sintezės metodų, Organometalinių junginių kursus, vedžiau pratybas ir laboratorinius darbus. Su bendraautoriais parengiau ir išleidau 7 mokomąsias knygas ir vadovėlius.

Organizacinis ir ekspertinis darbas: tarptautinio mokslinio žurnalo „Chemistry of Heterocyclic Compounds“ redakcinės kolegijos narys (2009–2014); Lietuvos mokslų akademijos žurnalo „Chemija“ redakcinės kolegijos narys (nuo 2007 iki dabar); studentų mokslinės konferencijos *Chemija ir cheminė technologija* (2023, 2022, 2019, 2018, 2015, 2013, 2012, 2009, 2006–2004 m.) organizacinio komiteto narys arba pirmininkas; Lietuvos chemikų mokslinių konferencijų „Chemistry 2011“, „Chemistry 2009“, „Chemistry 2007“, „Chemistry 2005“ organizacinio komiteto narys; Lietuvos chemikų draugijos tarptautinės konferencijos, skirtos profesoriaus Vito Daukšo 80-osioms gimimo metinėms, „Chemistry and Chemical Technology“ organizacinio komiteto pirmininkas (2015 m.).

Taip pat buvau renkamas Vilniaus universiteto Senato (2002–2006, 2010–2014), Chemijos fakulteto Tarybos nariu (1996–2020), dalyvavau VU Studijų komiteto darbe (2010–2014). Buvau studijų programos „Farmacinė chemija“ rengimo grupės vadovas (2017). Esu tarptautinės heterociklų chemijos draugijos (ISHC) bei Lietuvos chemikų draugijos narys.

2013 m. už darbų ciklą „Naujų karbociklinių ir heterociklinių organinių medžiagų sintezės metodų kūrimas, savybių tyrimai ir taikymas (1998-2012 m.)“ buvo skirta Lietuvos mokslo premija, o 2021 m. už mokslo darbą „Funkcinių heterociklinių organinių medžiagų kūrimas, sintezės metodų vystymas, savybių tyrimas ir taikymas“ – LMA Juozo Matulio (chemija) vardinė premija. Mokslinė ir pedagoginė veikla buvo įvertinta VU Rektoriaus premijomis (2003, 2005 ir 2012 m.).

Vedęs. Žmona Milda yra baigusi Vilniaus universiteto Chemijos fakultetą; Lietuvos Respublikos ir Europos patentinė patikėtinė. Turiu du vaikus. Dukra – Gerda, sūnus – Darius. Tapus emeritu, atsirado galimybė daugiau laiko skirti grožinei literatūrai. Laisvalaikiu su šeima mėgstame daug keliauti

Lietuvoje ir užsienyje, dalyvaujame fakulteto organizuojamuose susibūrimuose, išvykose baidarėmis Lietuvos upėmis.

Prof. dr. Meilutė Ramonienė

Aš gimiau Pasvaly, lygumų krašte, mieste, kur Svalia įteka į Lėvenį. Mano brangus mokytojas lituanistas Romualdas Paškevičius buvo tas įkvėpėjas, kuris atvedė mane į filologiją, į lituanistiką. Įstojau į Vilniaus universitetą 1971 m. ir iš jo neišėjau iki šiol. Studijavau su klasės drauge Brone vadinamojoje klasikų grupėje, kur greta lituanistikos mokėmės klasikinių kalbų (lotynų ir senosios graikų kalbos), kitų klasikinės filologijos dalykų. Su daugeliu šių studijų draugų draugaujame iki šiol, bendraujame šeimomis, kartu keliaujame, dainuojame, skaitome ir aptarinėjame knygas. Universitetas buvo ne tik filologijos studijos, jis plačiai atvėrė ir parodė pasaulį, ne tik tą, kurią mačiau gyvendama Pasvaly, bet daug įvairesnį, sudėtingesnį, įdomesnį. Universiteto „Ramuva“ įtraukė ne tik į labai patrauklią draugiją, bet ir į kraštotyrą, į liaudies dainų, liaudies muzikos pasaulį, kuris man labai svarbus ir mielas iki šiol.

Svarbiausia mano studijų ir mokslinio gyvenimo dalis yra lituanistika, ne klasikinė filologija, nors ir ji man davė labai daug. Universitete man dėstė daug puikių dėstytojų, kurių niekada neužmiršiu: klasikai Jonas Dumčius, Leonas Valkūnas, kalbininkai Aleksas Girdenis, Aldona Paulauskienė, Vytautas Mažiulis, Juozas Pikčilingis, Jonas Palionis, Evalda Jakaitienė ir kiti. Didžiausi universiteto mokytojai, vedę mane į mokslą, man buvo profesoriai Vincas Urbutis, vadovavęs diplominiam darbui, ir Zigmas Zinkevičius, disertacijos vadovas. Tyrinėjau tas sritis, kurios tuokart labiausiai domino ne tiek mane pačią, bet mano vadovus. Diplominiam darbui pasirinkau temą iš onomastikos, bet man paskirtas vadovas prof. V. Urbutis tuo metu domėjosi paukščių pavadinimais, tad prikalbino keisti temą ir nagrinėti lietuvių ir lotynų kalbų paukščių pavadinimus. Disertacijai, kurią apgyniau 1987 m., profesorius

Zinkevičius paskatino imtis istorinių pavardžių tyrimo (tema „Lietuvių pavardės XVIII amžiaus pabaigoje“). Tačiau svarbiausia ir man patraukliausia mokslinių interesų kryptimi greitai tapo taikomoji kalbotyra, kuri Lietuvoje pradėjo rasti po maždaug 1990 m. Tai mokslas, žvelgiantis ne į abstrahuotą, idealizuotą kalbą, jos struktūrą, bet analizuojantis kalbos ir žmogaus ryšį, kalbos santykį su visuomene, sprendžiantis visuomenei kylančias su kalba susijusias problemas.

Į taikomąją kalbotyrą teko įsitraukti nieko iš anksto apie ją nežinant, per studijas neteko net girdėti apie tokį mokslą, kurio pradžia pasaulyje siejama tik su XX a. antrąja puse. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę 1990 m., mūsų senojo universiteto Filologijos fakultete buvo įsteigta nauja Lituanistinių studijų katedra (tuokart pavadinta Praktinės lietuvių kalbos katedra) ir aš buvau įpareigota būti jos vedėja. Teko palikti jaukią Lietuvių kalbos katedrą, kurioje pradėjau dirbti baigusi studijas, ir kurti naują kolektyvą, dirbti visai naujus darbus. Lietuvių kalbai tapus valstybine kalba, daugeliui Lietuvos piliečių, nemokančių lietuviškai, teko imtis mokytis oficialiosios šalies kalbos. Atsivėrus sienoms, į Lietuvą vis dažniau atvykdavo užsieniečių, norinčių išmokti lietuviškai. Tad pirmasis naujos katedros uždavinys buvo sukurti lietuvių kalbos, kaip svetimosios, mokymo sistemą, mokymo metodiką, mokymo priemones, kurių iki tol nebuvo.

Pradėjome nuo nulio. Su katedros ir užsienio kolegomis ėmiausi rengti pirmuosius komunikacinio pobūdžio vadovėlius ir kitas mokymo priemones, kurias leido Lietuvos ir užsienio leidyklos, pvz.: Ramonienė, M., Press I., (2011). *Colloquial Lithuanian. The Complete Course for Beginners*, London, New York: Routledge, (2 papildytas leidimas). 1996 m. 1 leidimas; Ramonienė, M., Vilkienė, L. (2008), *Po truputį* (lietuvių kalbos vadovėlis pradedantiesiems – mokinio knyga, pratybų sąsiuvinis), Vilnius: Baltos lankos, 2 leidimas; 1998 m. 1 leidimas; Ramonienė, M., Pribušauskaitė, J. (2019). *Praktinė lietuvių kalbos gramatika*, 3 leidimas, Vilnius: Baltos lankos, 2008 m. 2 papildytas leidimas, 2003 m. 1 leidimas; Ramonienė, M., Stumbrienė, V. *Teach Yourself Lithuanian*, London: Hodder Education; Ramonienė, M., Stumbrienė, V. (2016). *Complete Lithuanian*, London: John Murray Learning / Hodder Education; Ramonienė, M., Pribušauskaitė, J., Ramonaitė, J. T., Vilkienė, L. (2020). *Lithuanian. A Comprehensive Grammar*, London and New York: Routledge. Už „Praktinę lietuvių kalbos gramatiką“ su kolege Joana Pribušauskaite 2004 m. esu gavusi JAV lietuvių fondo premiją, o už darbų ciklą „Lietuvių kalbos kaip svetimosios mokymas: situacijos tyrimas, metodika ir jos taikymas“ kartu su savo vadovautos mokslinės grupės kolegėmis tapau 2006 m. Valstybinės mokslo premijos laureate.

Kiek vėliau įsitraukiau į sociolingvistikos, kuri šiuo metu taip pat matoma taikomosios kalbotyros erdvėje, tyrinėjimus. Šių tyrimų pagrindu esu sudariusi penkias kolektyvines monografijas, su kolegomis iš Tilburgo, Bristolio, Talino universitetų parašiusi porą bendrų studijų, publikavusi kelias dešimtis mokslinių ir kitokio pobūdžio straipsnių. Esu vadovavusi ir dalyvavusi daugelyje Lietuvos ir tarptautinių projektų.

Aš esu įpratusi dirbti su kolegų komanda, teko ne vienai grupei vadovauti ir kartu su kolegomis nuveikti nelengvus, naujoviškus darbus, mokytis ir kurti naujas tyrimų metodologijas. Labai branginu nuoširdų kolegiškumą, džiaugiuosi savo draugiška katedra, kurioje esame kaip šeima. Ne tik kartu dirbame, įveikiame sunkumus, bet kartu švenčiame šventes, keliaujame, įkvėpiame vieni kitus naujiems darbams. Įkvėpimo teikia ir bendra universiteto atmosfera, universiteto pastatų ir kiemelių aura, šviesūs ir energingi studentų veidai.

Įvairių pakopų studentams per ilgą savo darbo universitete laikotarpį esu dėsčiusi įvairių dalykų: taikomąją kalbotyrą, sociolingvistiką bakalauro ir magistro studentams, svetimųjų kalbų dėstymo metodiką, lietuvių kalbos kaip svietimosios dėstymo metodiką, dabartinės lietuvių kalbos morfologiją, lietuvių onomastiką, lietuvių antroponimiką. Esu vadovavusi daugeliui bakalauro ir magistro darbų, 7 mano vadovautos doktorantės jau apgynusios disertacijas, viena gins netrukus, dar viena naujai įstojusi į doktorantūrą, tik pradeda savo doktorantūros studijas.

Per visą savo netrumpą akademinio darbo laikotarpį esu turėjusi ir administracinių pareigų: ne vieną kadenciją buvau Lituanistinių studijų katedros vedėja, beveik pusantrų metų teko dirbti laikinąja fakulteto dekane, teko vadovauti ir dirbti Taikomosios kalbotyros magistro studijų programos komitete, vadovauti doktorantūros komitetui, fakulteto Tarybai, 2007–2017 m. būti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nare. Ketverius metus dėsčiau lietuvių kalbą ir kultūrą Suomijoje, Helsinkio universitete. Esu skaičiusi paskaitų ir įvairiuose kituose pasaulio universitetuose: Sietlo, Vašingtono, Pekino, Tasmanijos, Meinuto, Ruano, Glazgo, Ciuricho, Bazelio, Berno, Pizos, Sienos, Budapešto Eötvös Loránd, Krokuvos Jogailaičių, Poznanės, Tartu, Maskvos. Teko su moksliniais pranešimais dalyvauti daugelyje tarptautinių konferencijų įvairiose šalyse.

Prisidėjau prie mokslinio „Taikomosios kalbotyros“ žurnalo steigimo, buvau ir tebesu jo redakcinėje kolegijoje, keletą metų dirbau jo vyriausiąja redaktore. Džiaugiuosi prisidėjusi prie Lietuvos taikomosios kalbotyros asociacijos įkūrimo, netrumpą laikotarpį jai ir vadovavau. Sukūrėme puikią erdvę įvairių kalbotyros specialistų bendravimui, jau suorganizavome septynias tarptautines konferencijas, kuriose dalyvavo ir daugelis gerai žinomų pasaulio taikomosios kalbotyros mokslininkų. Asociacijos nariai yra ne tik Vilniaus, bet ir kitų Lietuvos universitetų mokslininkai, su kuriais drauge plėtojame mūsų taikomosios kalbotyros mokslą.

Akademinei tematika dominuoja ir mano šeimoje, mūsų veiklose, pokalbiuose, kartais – labai energingose diskusijose. Visa mano šeima – mokslininkai: vyras Alfonsas – fizikas, dukra Ainė – politologė, Jogilė – kalbininkė (gilinasi į kalbų įsisavinimo problemas). Nors kai kurių mūsų sritys ir skirtingos, dažnai bendrai aptarinėjame įvairias mokslines problemas ir vieni kitų darbus.

Emerite esu dar visai neseniai, nespėjau pajusti didelio gyvenimo pokyčio, nes ir toliau įsitraukiu į universiteto darbus: vadovauju studentų ir doktorantų darbams, skaitau ir recenzuoju mokslo darbų rankraščius, disertacijas, dalyvauju katedros posėdžiuose ir įvairiuose fakulteto renginiuose. Kol kas jaučiuosi iš universiteto neišėjusi. Gal šiek tiek daugiau laiko turiu knygoms, gėlėms, kelionėms su šeima ir draugais.

Prof. dr. Rimvydas Skyrius

Vilniaus universitete aktyvią veiklą vykdau jau daugiau kaip 40 m. – nuo 1981 m. kaip tuometinio Ekonominės kibernetikos ir finansų fakulteto (EKFF) aspirantas, o nuo 1984 m. – Ekonominės informatikos katedros dėstytojas, vyr. dėstytojas, docentas, profesorius.

Studijuodamas Vilniaus universiteto Ekonominės kibernetikos ir finansų fakultete 1973–1978 m. įgijau inžinieriaus ekonomisto kvalifikaciją vadybos informacinių sistemų srityje.

Mokslinė veikla. Savo mokslinę karjerą pradėjau dar dirbdamas gamybiniame susivienijime „Vilma“, kur buvau paskirtas po universiteto baigimo ir ėjau skaičiavimo centro inžinieriaus pareigas. Sparti taikomosios srities – kompiuterių technologijų ir informacinių sistemų taikymo organizacijų veikloje – plėtra vertė atidžiai stebėti naujoves, vertinti jų potencialą, ieškoti tobulintinų vietų organizacijų informaciniuose procesuose. Tai paskatino apibendrinti per kelerius darbo metus sukauptą patirtį ir jos pagrindu suformuoti planuojamą gilesnių tyrimų erdvę. Atlikti tyrimai tapo parengtos ir 1986 m. apgintos daktaro (tuomet – ekonomikos kandidato) disertacijos pagrindu. Disertacijoje pateiktas originalus imitacinis informacijos apdorojimo technologinio proceso modelis, kuriam buvo sukurta specifinė programinė įranga (dėl suprantamų priežasčių pasaulyje paplitusi imitacinio sistemų modeliavimo įranga Lietuvos mokslininkams nebuvo prieinama).

Gana svarų postūmį mano akademiniam potencialui suteikė dalyvavimas keliose stažuotėse pripažintose Vakarų mokslo ir studijų institucijose – Iliojaus universitete Čikagoje (JAV) 1991–1992 ir 1995 m.; Svonsio universitete (Jungtinė Karalystė) 1994 m.; Ca’Foscari universitete Venecijoje (Italija) 2008 ir 2012 m. Ypač tai pasakytina apie pirmąją 11 mėn. trukmės stažuotę Iliojaus universitete Čikagoje, kur reikšmingai pagilinau profesines ir pedagogines žinias, dalyvaudamas doktorantūros lygio studijose ir dėstydamas studentų auditorijai. Ten taip pat buvo užmegzti pirmieji ryšiai su akademine JAV

bendruomene ir padėti pagrindai pirmiesiems sprendimų paramos ir verslo analitikos tyrimams; šie tyrimai tęsiami iki šiol.

Dabartinė mano mokslinių interesų erdvė apima tokias problemines sritis kaip verslo informacinių poreikių tyrimai, verslo sprendimų parama, verslo analitika, technologijų pažangos įtaka verslo informacijos naudotojų veiklų efektyvumui, verslo analitikos judrumas ir gebėjimas atsinaujinti. Apibendrinamas pasakyčiau, kad ši erdvė apima tai, ką galima vadinti aukštesniąja verslo informatika (*advanced business informing*). Tyrimų rezultatus paskelbiau daugiau nei 80 straipsnių, skirtų aukštesniajai verslo informatikai; be to, dalyvavau daugiau kaip 20 mokslinių konferencijų. Išleistos 3 monografijos – viena VU leidykloje, viena „Informing Science Press“ leidykloje (Kalifornija, JAV), viena „Springer“ leidykloje (Chamas, Šveicarija). 2011 m. mano pranešimas buvo išrinktas geriausiu „The Global Business, Economics & Finance Research“ konferencijoje Londone. 2013 m. buvau apdovanotas Vilniaus universiteto Rektoriaus mokslo premija, o 2017 ir 2022 m. Vilniaus universiteto buvau iškeltas kandidatu Lietuvos mokslo premijai gauti socialinių mokslų srityje.

Reikia paminėti, kad man vadovaujant buvo parengtos ir apgintos 7 vadybos srities mokslo daktaro disertacijos; taip pat dalyvavau 30 daktaro disertacijų gynimo tarybose kaip tarybos narys, pirmininkas ar oficialus oponentas.

Pedagoginė veikla. Per savo darbo VU metus daug dėmesio skyriau studijų proceso pažangumui ir kokybei. Nuo 2002 iki 2017 m. buvau paskirtas Ekonomikos fakulteto Tarybos Studijų komiteto pirmininku, kur nagrinėjome visus su fakulteto studijų procesu susijusius klausimus. Vėliau, nuo 2015 m., VU Senate dalyvavau Senato studijų komiteto darbe. Su katedros kolegomis išleidome 3 vadovėlius („Ekonominė informatika“ – Barčkutė O., Mikalauskienė A., Skyrius R., 1999 m.; „Informacijos ir komunikacijos technologijos“ – Skyrius R., Mikalauskienė A., Zalieckaitė L., 2005 ir 2008 m.) ir 3 mokomąsias knygas („Ekonominė informatika ir skaičiavimo technika“ – Kevličius R., Pogoželskis V., Skyrius R., 1991 m.; „Verslo sprendimų paramos sistemos“ – Skyrius R., 1998 m.; „Kompiuterinis sprendimų modeliavimas“ – Bujauskas V., Simanauskas L., Skyrius R., 2009 m.). 2009–2011 m. teko vadovauti Ekonomikos fakultete vykdytam Europos socialinio fondo finansuotam projektui „VU Ekonomikos fakulteto I pakopos studijų programų atnaujinimas ir inovatyvių mokymo metodų diegimas“. Vykdam projektą buvo reikšmingai atnaujintos fakultete vykdomos studijų programos, išbandomi ir diegiami inovatyvūs studijų metodai, organizuota daug mokymų fakulteto akademiniam personalui aktualiomis temomis – atvejų analizės metodai, duomenų analitikos (*Data Mining*) technologijų naudojimas mokymo procese, eksperimentinės ekonomikos metodai ir įrankiai. Pastarąją temą Lietuvoje pirmą kartą pristatė JAV profesorius, Nobelio premijos laureato Vernono Smitho tyrimų komandos nariai.

2014 m. gruodį buvau apdovanotas VU Rektoriaus premija kaip geriausias dėstytojas. Be to, studentai ne kartą įvertino mano dėstyimo kokybę: 2003 m. – EF studentų atstovybės diplomą įdomiausiai dėstančiam dėstytojui, 2008 m. studentų diplomą šmaikščiausiai dėstančiam dėstytojui, EF 75-mečio proga – nominacija „Šmaikštus ir darbštus“.

Ekspertinė veikla. Esu *Informing Science Institute* (JAV) narys nuo 2001 m.; tarptautinių prekybos rūmų (ICC – *International Chambers of Commerce*) skaitmeninės ekonomikos komisijos narys. Dalyvauju 4 mokslinių žurnalų – „Information Research“ (Clarivate WoS), „Ekonomika“ (Clarivate WoS), „Organizations and Markets in Emerging Economies“ (Clarivate WoS), „Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika“ redakcinėse kolegijose, recenzavau nemažai straipsnių aukščiausio lygio leidiniams („Information Research“, „Communications of the Association for Information Systems (AIS)“, „Ekonomika“, „Foundations of Management“, „Information Systems Management“, „Data Analysis Methods for Software Systems“, „Journal of Economics and Business“, „Springer Statistics Encyclopaedia“) ir konferencijoms (WorldCIST, *Hawaii International Conference on System Sciences*).

Vilniaus universitete praleistus metus (jų susidarė 52, jei skaičiuosime nuo to momento, kai būdamas pirmakursiu peržengiau tuometinio Finansų ir apskaitos fakulteto slenkstį) laikau puikiai susidėliojusia didžiąja mano gyvenimo dalimi. Net ir sovietmečiu universitete buvo juntama laisvės ir diskusijų dvasia, galima buvo keistis nuomonėmis žymiai laisviau nei oficialioje erdvėje. Nenuostabu, kad nemažą Atkuriamojo Seimo dalį sudarė aukštųjų mokyklų docentai ir profesoriai, nemažai jų buvo iš VU. Atsidarius mokslinės informacijos sienoms, aukštytyn šovė akademinė laisvė ir jos suteikiamos galimybės. Galime prisiminti, kiek VU darbuotojų išvyko į stažuotes užsienyje – manau, kad tikrai didžioji dalis šia galimybe pasinaudojo. Tokia proga teko ir man – Pasaulio lietuvių bendruomenės ir nemaža dalimi a. a. prof. Broniaus Vaškelio dėka išvykau į Iliojaus universitetą Čikagoje, JAV, kur metus trukusioje stažuotėje paragavau pasaulio universitetinės kultūros tiek kaip studentas, tiek kaip dėstytojas. Tokiu būdu galėjau objektyviai įvertinti savo kompetenciją ir žinių lygį – mūsų (tiek mano, tiek kolegų iš VU) žinių lygis nebuvo menkas, tačiau stažuotė daug ką sudėliojo į vietas ir suteikė struktūrą. Grįžus į VU dirbti buvo žymiai lengviau tiek dėl reikšmingai papildyto žinių bagažo, tiek dėl kitos akademinės patirties. Pradėjo keistis ir santykis su auditorija, kuri tapo aktyvesnė, smalsesnė ir atviresnė. Nuo to laiko nenustojau žavėtis mūsų studentija ir dėkoju likimui už galimybę bendrauti su protingais jaunais žmonėmis.

Tapus profesoriumi emeritu atsirado daug daugiau laisvo laiko, tačiau, įpratus prie veiksmo, dykinėti atrodo labai nenatūralu (nors iš prigimties laikau save tinginiu...). Teko prisiminti, kas buityje ar kitose aplinkose liko nepadaryta, ir atitinkamai pertvarkyti savo laiko skirstymą. Puiku yra tai, kad visos tokios veiklos vyksta be įtampos ir administracinių pareigų spaudimo. Labai džiugu, kad ryšiai su Vilniaus universitetu nenutrūko; antra vertus, emerito vardas įpareigoja aktyviai dalyvauti tą vardą suteikusių institucijų veikloje. Todėl stengiuosi atsiliepti į visus kvietimus tiek akademinėms, tiek ir linksmesnėms veikloms ir taip palaikyti ryšių su bendruomene temperatūrą.

2 PRIEDAS. Profesorių emeritų laisvalaikis

Profesoriaus emerito V. B. Pšibilskio veikla 2025 m.

Vadovavau Rektoriatui sudarytai darbo grupei „Vilniaus universiteto 450 m. jubiliejaus leidiniams parengti ir publikuoti“. Po kreipimosi į visus VU padalinius gautos 33 paraiškos buvo

patikslintos, suskirstytos į dvi grupes ir reitinguotos. 2025–2029 m. numatyta parengti ir išleisti apie 20 leidinių, tarp kurių bus ne tik spausdintos, bet ir elektroninės knygos, skaitmeniniai bei interaktyvūs dalykai. Jau išleista pirmoji mūsų grupės parengto sąrašo knyga – prof. emerito J. V. Vaitkaus atsiminimai „Šviesos metai“. Po jos pasirodysiantys kiti leidiniai bus paženklinėti specialiu jubiliejiniu logotipu, kurį parengiant teko gana aktyviai dalyvauti.

Buvau savo dar 1999 m. įsteigtos vienintelės VU leidinių serijos „Fontes et studia historiae universitatis Vilnensis“ (Vilniaus universiteto istorijos šaltiniai ir studijos) redaktorių kolegijos ats. sekretorius. 2025 m. sudarėme VU jubiliejui skiriamų leidinių sąrašą, kuriame yra 8 knygos ir du suskaitmeninti dokumentai. Jau spaustuvėje yra pirmoji sąrašo knyga – „Akademinis Vilnius: tezių kultūra XVI–XVIII a.“. Jeigu neiškils kokių nors netikėtumų, ji bus išspausdinta dar 2025 m.

Pasvalio Mariaus Katiliškio viešojoje bibliotekoje beveik prieš dešimtmetį įsteigtam mano vardo fondui 2025 m. perdaviau apie 600 knygų, pluoštą dokumentų ir nuotraukų. Pasvalio krašto muziejui padovanojau apie 100 daiktų, knygų, nuotraukų ir dokumentų, susietų su miesto ir mano giminės istorija.

Kaip ir ankstesniais metais, su žmona nepraleidome nė vienos LNOBT premjeros, klausėmės Vilniaus, „Gaidos“ festivalių ir kitų puikių koncertų Nacionalinėje filharmonijoje bei LVSO. Dalyvavome daugelyje LDK Valdovų rūmų renginių. Su būriu puikių senų draugų rengėme išvykas, drauge šventėme įvairias šventes.

Baidarėmis Šešupe. Profesoriaus emerito S. Tumkevičiaus įspūdžiai

Maždaug jau 15–20 m. Chemijos fakulteto dekanas prof. Kareivos iniciatyva, pažymint mokslo metų pabaigą ir atostogų pradžią, organizuojami baidarių žygiai Lietuvos upėmis ir ežerais. Plaukiame birželio pabaigoje arba liepos pradžioje. Norinčiųjų susirenka apie 20 ir daugiau. Kiekvienais metais pasirenkama vis kita Lietuvos upė, kitas maršrutas. Tad per visus tuos metus praplaukta nemažai upių, aplankyta daug įdomių vietų. Paprastai tai būna dviejų dienų išvyka, nakvynei apsistoiant išnuomotoje sodyboje. Pirmąją išvykos dieną plaukiame. Išplaukiame anksti ryte ir plaukiame 4–5 val. Trukmę dažniausiai lemia pati upė. Kartais plaukimas būna gana sudėtingas – pasitaiko užvirtusių medžių, nepraplaukiamų seklių vietų, daugybė akmenų. Tuomet tiesiog reikia išlipti iš baidarės ir persinešti ją iki tinkamos toliau plaukti vietos. Antra išvykos diena skiriama kultūrinei programai ir kelionei namo.

Šiomet išvyka vyko liepos 4–5 d. Plaukėme Šešupės upe. Pradėjome nuo Antanavo hidroelektrinės. Kaip žinome, Šešupė yra rami upė. Tuo metu joje buvo dar ir pakankamai vandens, tad ypatingų nuotykių kaip ir nenutiko. Daugiau laiko liko grožėtis gražia Suvalkijos gamta.

Kitą dieną aplankėme Kazlų Rūdos miestelį ir Rygiškių Jono tėviškę.

Toliau pateikiu keletą nuotraukų iš šio žygio.

Žygis prasidėjo

Ne mes vieni plaukiame (gulbės nebylės)

Nežymios kliūtys

Plaukimas baigtas.

Po plaukimo bendra nuotrauka prie Katinų tvenkinio (Kazlų Rūdos sav.)

Dalinuosi įspūdžiais

su anūku Tomu.

Profesorė emeritė Z. A. Kučinskienė: kelionė kruiziniu laivu po Viduržemio jūrą, Graikijos ir Italijos salas

Mes keliaujame kasmet: lėktuvais, traukiniais, autobusais ir laivais. Pirmoji mūsų kelionė laivu buvo po Norvegijos šiaurę ir jos fiordus 2021 m., o šiais metais buvo nauja patirtis milžinišku kruiziniu laivu po Graikijos ir Italijos salas Viduržemio jūroje.

Kelionė prasidėjo Romoje kelios dienos dar prieš kruizą: vėl aplankėme Vatikaną, Forumą, Koliziejų ir kitas istorines vietas, o rugsėjo 22 d. traukiniu išvykome į Čivitavekiją – uostą, iš kur ir turėjome išplaukti. Tačiau ne viskas taip paprasta – tą dieną Italijoje paskelbtas viso transporto streikas, skirtas Palestinei paremti, vos nesugadino mūsų planų. Nepasitikėdami bilietų kasų informacija, kad traukiniai nevažiuos, mes vis tiek bilietų kasoje atstovėjome eilėje ir nusipirkome bilietą – anksti ryte buvo vienintelis ta kryptimi važiuojantis traukinys, greičiausiai, vežantis darbuotojus į darbą, taigi nuvykome laiku.

Kruizinis laivas – tai tikras milžinas: 18 aukštų (dalis virš vandens, kita – po vandeniu), kur telpa 4 000 keleivių ir apie 1 600 aptarnaujančiojo personalo iš 70 šalių.

Pirmajā dienā (rugsējo 22 d.) apsigyvenome (mūsu kajutē 10 aukštē), susipažinome su laivu. Pirmasis sustojimas buvo nuplaukus per Mesinos sąsiaurį į Mikono salą. Nors pas mus prasidėjo ruduo, ten pajutome tikrą Viduržemio jūros karštį – apie 35 °C. Nors sala nedidelė – apie 10 000 gyventojų, vasarą jų būna apie 100 000. Kadangi laivas prie kranto priplaukti negali, tai į krantą kėlėmės turistiniais keltais – viskas vyko greitai, puikiai organizuota. Sala iš tolo atrodo kaip kalnas su jame išsimėčiusiais baltai dažytais namais. Skirtingai nuo Santorinio salos, čia stogus, duris ir langus galima dažyti ne tik mėlyna spalva, bet ir ruda, raudona. Įspūdinga, kad saloje yra 800 graikų ortodoksų bažnyčių (iš jų tik viena vieša, kitos privačios) ir vos viena katalikų bažnyčia. Ekskursijoje pėsčiomis (su gerai angliškai kalbančia gide) pakilome į vienos iš kalvų viršūnę, iš kur atsivėrė nuostabūs vaizdai: ir mūsų milžinas laivas, taip pat ir Mikono salos įžymybė – restauruoti XVI a. vėjo malūnai.

Kitos dienos sustojimas – Atėnai ir ekskursija į istorinį Akropolį (išvertus – tai „miestas aukštai“), taip pat pasivaikščiojome po miesto centrą. Iš uosto ir atgal į jį važiuovome autobusais, taigi galėjome įsitikinti, ką reiškia eismas ir jo spūstys.

Mūsų plaukimas neapsiribojo vien tik turistinėmis išvykomis po salas, patyrėme daug įspūdžių ir pačiame laive: daugybė barų, restoranų, parduotuvių, kazino, grožio centrų, taip pat parodų ir aukcionų, vyko nemažai puikių programų-spektaklių, kuriuose dalyvavo įvairių meno sričių pasaulio bei Europos čempionai: šokėjai, dainininkai, muzikantai. O kur dar daugybė atrakcionų, baseinas, įspūdingi čiuožimo kalneliai ir, be abejo, mėgavimasis saulės voniomis viršutiniame denyje.

Reikia paminėti, kad daug įvairių pasaulio virtuvių restoranų ir barų veikė nuo ryto iki vėlumos, o maisto pasirinkimas buvo labai platus ir įvairiems skoniams.

Kitą rytą atsivėrė puikūs baltai mėlyni Santorinio salos vaizdai. Tai didžiausia vulkaninės kilmės sala iš 400 salų žiedo ir visos jos turi savo pavadinimus. Į salą kėlė turistiniais keltais, o iš ten galima buvo pakilti labai gražiu kaip gyvatė vingiuotu keliu asiliukais arba funikulieriumi.

Kita Graikijos sala, kurią aplankėme jau kitą dieną, tai Katakolas su jo didžiausia įžymybe – Olimpija, kur apie 770 m. pr. m. e. ir prasidėjo olimpinės varžybos. Ten taip pat galima pamatyti milžiniškų šventyklų Dzeusui, Herai liekanas.

Tai buvo paskutinis sustojimas Graikijoje ir kitą dieną atplaukėme į Mesiną Sicilijoje. Šiuo metu ten gyvena apie 300 000 gyventojų, o su aplinkinėmis gyvenvietėmis – apie 600 000. Miestas ne kartą sugriautas žemės drebėjimų, cunamių, vulkano Etnos išsiveržimų. Žymiausia turistinė atrakcija – centrinėje miesto aikštėje esanti įspūdinga bažnyčia ir varpinės bokštas, kurio nišoje 12 valandą skambant varpams ir muzikai nusilenkdami ratu keliauja apaštalai.

Kitas sustojimas – Neapolis. Iš jo atsiveria puikūs Vezuvijaus vaizdai, po kurio žymiojo išsiveržimo pelenai palaidojo Pompėją, o lava, kuri sruvo į kitą vulkano pusę, palaidojo Herkulaną. Ir nuotraukoje – vaizdas į Vezuviją iš Neapolio.

Iš Neapolio, kuriame apie 1 mln. gyventojų, mūsų kelias vedė į Sorentą. Puiki gidė, užburiantys gamtos vaizdai ir meistriški vairuotojo gebėjimai atvedė mus į neapsakomo grožio Sorentą. Kaip tik tuo metu ten buvo prasidėjęs alyvuogių sezonas. Grįžus į Neapolį mūsų laukė neeilinė pramoga – vaišinomės tikra tik ką iš krosnies (tikros, ne elektrinės) neapolietiška pica. Kaip sako vietiniai, ypatingas ir kavos, ir picos skonis priklauso ne tik nuo alyvuogių aliejaus, šviežio pomidorų padažo, bet ypač nuo vandens, pvz., restorane Milane, kur kepama neapolietiška pica, vandens atsiveža iš Neapolio.

Paskutinis mūsų kelionės sustojimas – Livornas. Tai uostas, iš kurio jau netoli Florencija, Piza. Vakare susikrovėme lagaminą ir spalio 1-osios rytą po pilnos įspūdžių kruizinės kelionės palikome laivą ir atvykome į Romą. Galiausiai išsprendus viešbučio problemai (nors buvo užsakyta bei sumokėta iš anksto, pasirodo, tas viešbutis persikėlė į kitą vietą, o apie tai nebuvo informuoti) pratęsėme savo viešnagę apsilankydami Šventojo Angelo pilyje (tai Romos imperatoriaus Adriano mauzoliejus), Didžiojoje Šv. Marijos bazilikoje (*Santa Maria Maggiore*), kur palaidotas popiežius Benediktas ir kur pasisveikinome su kardinolu Rolandu Makricku. Kadangi žymių ir lankytinų vietų gausu ne tik Romoje,

bet ir nedideliais atstumais aplink ją esančiose vietovėse, tai pratęsėme mūsų mėgstamą keliavimo būdą – autobusu ar traukiniu nuvykti už miesto. Taip aplankėme Ostiją (*Ostia Antica*) – VI a. pr. m. e. Tibro deltoje įkurtą antikinį miestą: įspūdingas ir puikiai išsilaikęs akmenimis grįstas takas, skulptūros, mozaikos, pirtys, amfiteatras (naudojamas iki dabar).

Kitos dienos maršrutas vedė į 2 000 m. istoriją menantį Romos kelią – *Apia Antica*. Na, ir dar viena aplankyta įspūdinga vieta – tai Tivolis su didinga Adriano vila. Tai įspūdingo dydžio istorinis archeologinis kompleksas – vieta, į kurią Romos imperatorius Adrianas pabėgdavo nuo Romos šurmulio (jau tais laikais). Ir šiandien stebina puikiai išsilaikę kai kurie pastatai, mozaikos, skulptūros, tvenkiniai, tiltai, istoriją menantys šimtamečiai alyvmedžiai.

Kita Tivolio įžymybė – d'Estè vila, kurią statyti pradėjo kardinolas Ipolitas II d'Estè XVI a. pradžioje ir kurios statybai naudojo medžiagas iš Adriano vilos, tai yra ją pamažu griaudamas. Vila ir

visa jos aplinka garsi savo vidaus ir išorės architektūra, puošyba bei kalvos šlaitais keliais aukštais žemyn besitęsiančiomis terasomis, fontanais (jie jau buvo uždaryti valymo tikslais).

Taip baigėsi mūsų kelionė po Viduržemio jūrą, istorines Graikijos ir Italijos vietas, dar kartą aplankėme amžinąjį miestą Romą. Ir nors daug kartų esame joje buvę, paskutinis įspūdis buvo ir daugiausia nuviliantis: daug chaoso, dažni streikai. Ypač nemalonu – vagystės. Tiek Romoje, Atėnuose, tiek kituose didžiuosiuose Europos miestuose turi būti pasiruošęs galimam apiplėšimui. Taigi savo saugumu turi pasirūpinti pats. Niekomet nesinešioti visų turimų dokumentų su savimi. Dalį palikti viešbutyje, nes, praradęs asmens tapatybės kortelę, seife dar turėsi pasą. Kitus vertingus daiktus susidėti į specialius diržus-pinigines. Vieną kreditinę (debetinę) kortelę turėti su savimi, kitas seife. Taip pat nesinešioti ir didelių pinigų sumų. Turimų daiktų jokių būdu nelaikyti kuprinėje ant nugaros. Tada būsi saugus. Nepaisant galimų pavojų, vis tiek norisi keliauti ten, kur traukia didinga istorija dvelkianti praeitis.

Profesorius emeritas Vaclovas Lakis: 2 500 km Madagaskaro keliais

Madagaskaro plotas – 587 041 km², o Lietuvos plotas – 65,3 tūkst. km², t. y. Madagaskaras beveik 9 kartus didesnis negu Lietuva. Ir gyventojų jame yra 8 kartus daugiau negu Lietuvoje. Salos ilgis maždaug 1 500 km, o plotis 450 km. Saloje gyvena 18 genčių. Kiekviena iš jų turi savus papročius ir tradicijas. Kelionės po Madagaskarą metu važiovome iš sostinės Antananaryvo šiek tiek į pietvakarius beveik iki pat Indijos vandenyno. Paskui grįžome atgal ir toliau važiovome į šiaurės rytus iki pat vandenyno. Ten šiek tiek pailsėjome ir patraukėme atgal į Antananaryvą. Apžiūrėjome sostinę ir iš ten lėktuvu parsiskridome namo.

Pas mus yra keturi metų laikai, o ten tik du: sausas laikotarpis, trunkantis nuo balandžio iki lapkričio, ir lietingas laikotarpis, trunkantis nuo lapkričio iki balandžio. Lietingas laikotarpis kažkuo primena mūsų pavasarį, o sausas vasarą. Klimatas tropinis, bet švelnus. Tik Indijos vandenyno pakrantėse labai drėgna. Galite įsivaizduoti 30–35 laipsnius šilumos ir absoliučią drėgmę...

Teigiama, kad 52 proc. gyventojų išpažįsta animizmą, 41 proc. krikščionybę ir 7 proc. islamą. Ir nesvarbu, kokią tikėjimą išpažįsta žmonės, visur dominuoja tradicinės religijos papročiai ir tabu. Esant tokiam tikėjimų margumynui beveik visur dominuoja religinė tolerancija, nors yra ir tam tikrų skirtumų. Pavyzdžiui, pietuose žmonės paprastai tuokiasi su savo tikėjimo partneriu. O šiaurėje kitaip. Mūsų vietinis gidas buvo Achmedas. Jis papasakojo savo šeimos istoriją. Jo tėvas – musulmonas, o motina – krikščionė. Kai jis sulaukė 18 metų, galėjo rinktis, kokią religiją išpažinti. Pasirinko islamą. Žmoną vedė katalikę. Sulaukė dviejų dukterų. Žmona jas pakrikštijo bažnyčioje. Dabar šeimoje išpažįstamos abi religijos. Achmedas su žmona ir dukterimis eina į bažnyčią, švenčia šv. Kalėdas ir Ramadaną. Vedybos daugmaž laisvos pagal jaunųjų pasirinkimą. Tiesa, jaunikis turi sumokėti jaunosios tėvams. Tai nelaikoma išpirka, o traktuojama kaip kompensacija už patirtas išlaidas dukterį auginant ir leidžiant į mokslus.

Papročiai labai nevienodi. Labiausiai man įstrigo laidojimo papročiai. Visur mirus artimam žmogui draudžiama jį apraudoti. Šiaurėje mirusįjį palaidoja ir duoda ramybę. Pietuose mirus šeimos

nariui į laidotuves susirenka visa giminė, kaimynai, draugai. Papjaunamas vienas ar daugiau zebu. Taip ten vadinamos jų karvės ir jaučiai. Susirinkusieji vaišinami, vyksta linksmybės. Po to mirusysis dedamas į karstą ir nešamas laidoti į kalnus. Ten karstas paliekamas oloje. Ola užverčiama akmenimis. Maždaug po penkerių metų, kai kūnas mumifikuojasi, ola atidaroma ir mirusysis parnešamas namo. Vėl susirenka giminė ir artimieji. Karstas atidaromas, nurengiami drabužiai, su kuriais mirusysis buvo palaidotas, ir kūnas suvyniojamas į drobulę. Tada prasideda linksmybės. Vėl papjaunami zebu, vaišinami susirinkusieji, vyksta šokiai. Iškilmių metu mirusiajam pasakojama, kas įvyko po jo mirties, prašoma užtarimo, pakliuvus į bėdą. Jeigu mirusysis, gyvas būdamas, buvo doras žmogus, yra laikomas maždaug tokiu pat kaip krikščionybėje šventieji. Tikima, kad jis gali užtarti gyvuosius, apsaugoti juos nuo nelaimių ir nukreipti gyvųjų gyvenimą tinkama linkme. Po to kūnas palaidojamas žemėje. Tada giminė nusprendžia, ar po kurio laiko kūną vėl ekshumuoti. Ir taip gali būti daroma net kelis kartus.

Madagaskaro gamta labai įvairi. Čia rasi ir dirbamų slėnių, ir kalnų, ir prerijų, ir pusdykumių, ir lygumų. Didžiausią įspūdį daro džunglės. Jos taip pat nevienodos. Pietuose sausa, tai ir džunglės sausesnės, o šiaurėje ir palei vandenyną – vadinamosios lietaus džunglės. Ten lyja 260 dienų per metus. Viskas greitai auga. Pro jas būtų sunkoka prasibrauti.

Viskas viename – kalnai ir džunglės

Turėjome du žygius vėlai vakare jau sutemus. Vieną kartą stebėjome, kaip laibapirščiai (tokios pusbeždžionės) doroja kokosus. Jų pirštai ilgi ir galingi, tad kokosų riešuto kevalą nudrožia kaip bebras medį. Mūsų viešnagės metu jie buvo taip užsiėmę kokosų dorojimu, kad visai į mus nekreipė dėmesio. Tiesa, ten draustinis, taigi tie žvėreliai nemedžiojami. Todėl jie jau apsipratę ir nebijo žmonių. Apskritai,

Madagaskare labai daug draustinių ir nacionalinių parkų. Per dvi viešnagės savaites beveik kasdien lankėmės viename arba dviejuose draustiniuose.

Laibapirštis doroja kokosų riešutą

Bet didžiausia Madagaskaro puošmena – lemūrai ir chameleonai. Jų daugybė rūšių. Smarkiai skiriasi ir jų elgesys. Jie susikalba garsiai spiegdami. Turiu įrašęs jų klyksmus, nuotraukų ir įrašų turiu tiek daug, kad neįmanoma visko ir parodyti.

Lemūrai

O čia chameleonas

Yra ir kitų įdomybių. Vieną iš jų paminėsiu. Eidami taku, pamatėme nedidelę skylę žemėje ir aplinkui daugybę skruzdžių. Pasirodo, toje skylėje buvo gyvatė. O skruzdės ją maitino. Kai gyvatė nusipeni, tada skruzdės užpila žemėmis skylę ir suėda gyvatę. Tiesiog kaip ir žmonės peni paršą, o paskui papjauna ir suvalgo.

Yra ir smagesnių gyvių

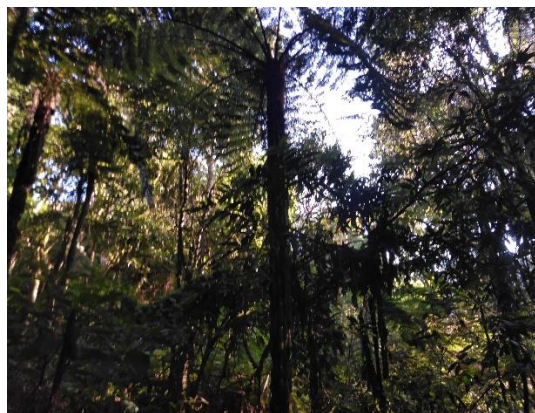
Taip, taip, gyvatė

Įdomus buvo žygis naktį stebėti mikrogyvių. Bet kadangi visokie žiogeliai ir miniatiūrinės varlės mane nelabai domina, tai plačiau apie tai nerašysiu.

Labai gerą įspūdį paliko žygis į kalnus. Kaip visada, pasirinkau sudėtingesnę maršrutą. Reikėjo įveikti maždaug 1 200 m aukštį. Vėliau šiek tiek nusileidus buvo nedidelis krioklys ir vandens telkinys. Kai kas maudėsi. Kopimas į kalnus ir nusileidimas buvo šiek tiek rizikingas, nes praradus pusiausvyrą galima buvo nukristi iš kokių 5–10 m aukščio. Bet visi ėjome atsargiai, tad nieko bloga neatsitiko.

Pasiekiau viršūnę

Paparčiai

Dar viena įdomybė – Madagaskare paparčiai auga kaip medžiai iki 10 m aukščio. Yra nuostabu pamatyti medį, kuris pas mus auga kaip žolė.

Šį bei tą paminėsiu apie žmonių gyvenimą. Iš pirmo žvilgsnio neatrodo, kad šalyje būtų didelis skurdas. Nesimato gyvenančių gatvėje, netinkamai apsirengusių ar gyvenančių iš pagaliukų suręstoje lūšnoje. Bet žmonės uždirba mažai. Kad būtų lengviau palyginti, pasakysiu, kad valstybinėje mokykloje mokytojas uždirba maždaug 60 Eur per mėnesį, privačioje 80 Eur. Geriausiai apmokami yra gydytojai – jie gali uždirbti iki 500 Eur per mėnesį. Tiesa, ten ir kainos gerokai mažesnės. Turistams jos yra specialiai pakeliamos. Bet netgi ir nesiderant galima nusipirkti nebrangiai. O gerokai pasiderėjus kainą galima sumažinti per pusę.

Viešose vietose rūkyti draudžiama. O už narkotikus baudžiama labiau negu už žmogžudystę.

Kelių būklė, švelniai tariant, prasta. Kad galėtumėte palyginti, pasakysiu, kad 400 km atstumą autobusu važiavome 18 valandų. Kitą kartą 260 km važiavome 12 valandų. Tai čia krašto keliai. O kitur kelių apskritai nėra. Ten takai, kuriuos žino tik vietiniai gyventojai. Pakeliui sutikome zebu, varomų į turgų. Achmedas sakė, kad tuos zebu varo paganydami 6 dienas.

Atskirai paminėsiu drabužių skalbimą. Kadangi 40 proc. gyventojų neturi elektros, nėra vandentiekio ir kanalizacijos (išskyrus didesnius miestus ir tai ne visus), o, kaip žinome, sausuoju laikotarpiu vandens ir taip mažai, tai moterys skalbia upėse. Paskui skalbinius patiesia ant žemės, sako, kai išdžiūva, būna švelnūs ir nesusiglamžę. Tiesa, ten dominuoja molis, tai ir vandens spalva kaip molio. Bet šiaip atrodo, kad vanduo švarus.

Pagrindinė transporto priemonė yra rikša. Rikšos yra dvejopos: minamos pedalais ir tempiamos žmogaus. Viena mieste visai mūsų turistų grupei buvo pasamdytos žmogaus tempiamos rikšos. Jomis važinėjome po miestą nuo vieno objekto prie kito. Kol apžiūrinėjome objektus, rikšų vežėjai laukė. Iš viso važinėjome apie 1,5 valandos. Paslauga kainavo 2,5 Eur.

Rikšoje

Pagrindinė transporto priemonė. Ir į kalną, ir į pakalnę.

Kaime žmogaus gerovė vertinama pagal tai, kiek jis turi zebu. Vienas gidas, lydėjęs mus po draustinį, pasakė, „kad jūs Vakaruose skaičiuojate pinigus banko sąskaitose, o mes čia skaičiuojame, kiek turime zebu“. Gamyba gana primityvi. Visur rankų darbas. Lankėmės aliuminio lydymo manufaktūroje, popieriaus manufaktūroje, dirbinių iš zebu ragų gaminimo manufaktūroje, šilko manufaktūroje, medžio apdirbimo manufaktūroje. Visur net įrankiai pagaminti pačių meistrų. Mums demonstravo gamybos procesą. Turiu pasakyti, kad gaminių kokybė yra gera.

Sunkiausias darbas – ryžių sodinimas. Ten per metus užauginami trys ryžių derliai. Kelionės metu kaip tik buvo sodinami ryžiai. Visas procesas atrodo maždaug taip. Nuėmus derlių, žemė suariama. Ji greitai išdžiūva ir pasidaro kaip akmuo. Norint ją suminkštinti prileidžiama šiek tiek vandens ir paleidžiamos karvės. Jos išlygina žemę. O tada žemė užtvindoma ir prasideda „linksmoji“ dalis. Kas turi jaučių, tai žemę iki buzos maišo jaučiais, o kas neturi, tai su kastuvu turi permaišyti didžiausius plotus. Tada moterys, stovėdamos iki kelių buzoje, rankomis sodina ryžių sodinukus, maždaug taip, kaip mes sodiname svogūnus. Viskas būtų gerai, jei darbas būtų mechanizuotas. Bet rankomis atlikti tokį darbą yra labai sunku.

Įdomi ir, sakyčiau, racionali yra žemės pardavimo užsieniečiams tvarka. Užsienietis savo vardu negali nusipirkti žemės. Žemės gali nusipirkti tik Madagaskaro pilietis. Todėl norėdamas nusipirkti žemės užsienietis turi surasti Madagaskaro pilietį ir jo vardu pirkti. Pirkimo sutartyje nurodoma, kad žemė yra Madagaskaro piliečio nuosavybė, bet jos pirkimą finansavo užsienietis. Tokiu atveju Madagaskaro pilietis negali parduoti ar kitaip perleisti žemės kitiems asmenims. O, pavyzdžiui, mirus Madagaskaro piliečiui jo šeima neturi jokių teisių į šią žemę. Užsienietis turi ieškoti kito piliečio ir naujai įforminti sutartį.

Čia tik maža dalis įspūdžių, kuriuos teko patirti keliaujant po Madagaskarą. Kelionė nebuvo lengva, bet buvo tikrai verta važiuoti.